ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE.

Kiadó: **Az Országos Erdészeti Egyesület.**

Szerkesztő: **Dr. Bedő Albert.**

Megjelenik minden hónap 28.-án.

Harminczhetedik évf. IV. füzet. **1898. április hónap.**

Előfizetési dij egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület oly alapitó tagjai, kik legalább 150 frt alapitványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági dij fejében, ingyen kapják. Azok az alapitó tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapitottak, 3 frt kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipótváros, Alkotmány-utcza, 10. szám. II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt dijért közöltetnek.

Törvényjavaslat.

A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában lévő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról.

Első czim. Az erdők állami kezeléséről.

I. FEJEZET.

Általános rendelkezések.

1. §. A következő *a)—g)* pontok alatt felsorolt erdők és kopár területek, azon erdőgazdasági teendők ellátása végett, melyek szakértő erdőtisztek által végzendők (1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-a.), az állam kezelésébe adandók át, u. m:

a) a kis- és nagyközségek, továbbá az 1873. évi XXX. törvényczikk 2. §-ában emlitett községek (vagyonközségek), mint ilyenek, birtokában levő erdők;

b) az urbéri rendezés alkalmából erdőilletőség fejében a volt urbéresek tulajdonába átment, közösen kezelt erdők;

c) az urbéri rendezés alkalmából legelőilletőség fejében a volt urbéresek tulajdonába átment, közösen kezelt erdők, amennyiben az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá esnek;

d) a volt urbéreseknek ajándékozás, vétel csere utján, vagy más jogczimen birtokába jutott, közösen kezelt erdők, amennyiben az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá esnek;

e) a törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsu városok, mint ilyenek, tulajdonában levő erdők, ha a jelen törvény életbe lépése idejében szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, vagy a mennyiben ez az eset nem forog fenn, ha jövedelmezőségük külön erdőtiszt tartását nem engedi meg;

f) az egyházi testületek és egyházi személyek, mint ilyenek, birokában levő erdők, továbbá a köz- és magánalapitványok és hitbizományokhoz tartozó erdők, a közbirtokossági erdők és az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. §-ának hatálya alá eső részvénytársulati erdők, ha a jelen törvény életbe lépése idejében szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, vagy a mennyiben ez az eset nem forog fenn, ha birtokosaik, a jelen törvény életbe léptétől számitott hat hónapon belül, külön szakértő erdőtisztet nem alkalmaznak;

g) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ai szerint beerdősitésre kijelölt kopár területek közül azok, a melyek a jelen szakasz *a*)—*f*) pontjainak hatálya alá eső erdők birtokosainak tulajdonát képezik, továbbá azok a kopár területek, melyeken az erdősitést az 1879. évi XXXI. törvényczikk 166. §-ában emlitett társulatnak kell eszközölni.

2. §. A földmivelésügyi minister a birtokosok kérelmére, azon erdőgazdasági teendők ellátása végett, melyek szakértő erdőtisztek által végzendők, a következő erdőket és kopár területeket, is az állam kezelésébe veheti át, u. m.:

a) az 1. §-ban nem említett birtokosok tulajdonában levő véderdőket;

b) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ai szerint beerdősitésre kijelölt, de a jelen törvény 1. §-ának *g*) pontja alá nem sorozható kopár területeket;

c) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-ának és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ainak hatály alá nem eső kopár területeket.

3. §. Az 1. §. *c*), *d*) és *g*) pontjaiban említett erdőkre, illetőleg kopár területekre az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. §-ának és a kapcsolatos rendelkezéseknek hatálya kiterjesztetik, mind a mellett a *c*) pontban említett erdőket illetőleg azzal a megszoritással, hogy ezek üzemterveiben a legeltetés és az alomgyüjtés csak oly mértékben korlátozható, a mily mértékben ezt a talaj termőképességének biztositása megkivánja.

A 2. §. *b*) és *c*) pontjai alapján állami kezelésbe vett kopár területek birtokosai kötelesek az erdősitést a földmivelésügyi minister által jóváhagyott részletes terv szerint foganatositani és a beerdősitett területeket az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2-ik, illetőleg 4-ik §-a szerint kezelni.

4. §. Azon kérdés felett, hogy az 1. §. *e*) pontjában említett erdők, tekintettel jövedelmezőségükre, az állam kezelésébe adandók-e át, vagy a birtokosok azok kezelésére külön erdőtisztet tarthatnak, illetőleg tartani kötelesek, a birtokosok és az illetékes közigazgatási bizottságok meghallgatása után, a belügyi ministerrel egyetértésben, a földmivelésügyi minister határoz.

5. §. Az állami kezelés, az állami kezelésbe vett erdők és kopár területek állagával és hasznaival való rendelkezés tekintetében, a birtokosoknak törvények s egyéb jogszabályok által biztositott jogait nem érinti.

6. §. Az állami kezelés megszünik, ha annak az 1. és 2. §-okban meghatározott feltételei megszünnek.

Az 1. §. feltételeinek megszünése esetében az állami kezelés folytatása a 2. §. alapján kérelmezhető.

A megszüntetés iránt a földmivelésügyi minister, attól az időponttól számitva, a melyben az állami kezelésnek az 1. és 2. §-okban meghatározott feltételei megszüntek, egy éven belül intézkedni tartozik.

7. §. A földmivelésügyi minister az 1 §. *e*) és *f*) pontjaiban, továbbá a 2. §. *a*)—*c*) pontjaiban emlitett erdők és kopár területek birtokosainak kérelmére a 6. §. esetein kivül is megszüntetheti az állami kezelést a birtokukban levő erdőkre és kopár területekre nézve, de csak a jelen törvény életbe lépése után következő minden tizedik év végén beálló hatálylyal.

A birtokos a megszüntetés iránt a földmivelésügyi ministerhez legkésőbb az illető tiz éves időszak nyolczadik naptári évének végéig irásban köteles folyamodni. Ha a folyamodó birtokos erdeje az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. és 21. §-ai alá esik, folyamodványában hitelesen igazolni köteles, hogy erdejének szakszerü kezeléséről a törvény követelményének megfelelően gondoskodni képes.

Törvényhatóság, törvényhatósági joggal felruházott város, rendezett tanácsu város, egyházi testület, egyházi személy, közvagy magánalapitvány ezenkivül azt is köteles igazolni, hogy az állami kezelés megszüntetéséhez törvényszerinti felsőbb hatósága hozzájárult.

II. FEJEZET.

Az állami kezelés közegeiről.

8. §. Az állami kezeléssel összekötött teendők végzésére a földmivelésügyi minister m. kir. állami erdőhivatalokat és a szük-

séghez képest, ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságokat szervez.

A m. kir. állami erdőhivatalok működési köre egy vagy több törvényhatóság területére, a m. kir. járási erdőgondnokságok működési köre pedig rendszerint egy vagy több főszolgabirói járás területére terjed ki.

A m. kir. állami erdőhivatalok és a m. kir. járási erdőgondnokságok székhelyeit és kerületeit, a közigazgatási bizottság meghallgatása után, a földmivelésügyi minister állapitja meg.

9. §. A m. kir. állami erdőhivatal személyzete a hivatalfőnökből, a szükséghez mért számban alkalmazott központi és járási erdőtisztekből és a szükséges segédszemélyzetből áll.

10. §. A m. kir állami erdőhivatal személyzetét a földmivelésügyi minister nevezi ki és az szolgálati és fegyelmi tekintetben közvetlenül a földmivelésügyi miniszternek van alárendelve.

III. FEJEZET.

A m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről.

11. §. A m. kir. állami erdőhivatal feladatát az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek kezelése körül azok az összes teendők képezik, melyeknek végzéséhez erdészeti szakképzettség szükséges; nevezetesen:

a) kijelöli a birtokosok által rendelkezésre bocsátott hiteles adatok alapján a birtokhatárokat; intézkedik a határok állandó megjelölése iránt; felügyel arra, hogy a határjelek állandóan fenntartassanak;

b) teljesiti a birtokok felméréséhez, térképezéséhez és gazdasági beosztásához szükséges mérnöki munkálatokat; meghatározza és nyilvántartja a birtokok területét;

c) elkésziti az ideiglenes és rendszeres gazdasági üzemterveket és azon munkálatokat, melyek a rendszeres gazdasági üzemtervek

időszaki átvizsgálása végett az erdőrendészeti hatóságnak beterjesztendők;

d) kijelöli a helyszinén a gazdasági üzemtervek rendelkezései és az erdőrendészeti hatóság külön intézkedései alapján a foganatositható használatokat; tervet készit és utbaigazitással szolgál a használatok foganatositására nézve; felügyel a használatok gyakorlásánál a törvények és rendeletek megtartására;

e) kijelöli a helyszinén az erdősitéseket és mindazon teendőket, melyek az erdő védelme, ápolása és a gazdaság emelése érdekében foganasitandók; tervet és költségvetést készit a végzendő munkákról, utbaigazitással szolgál a kivitelre nézve; ellenőrzi a munkálatok teljesitését;

f) megállapitja az értékesités alá kerülő fakészletek és más erdei termékek mennyiségét és becsértékét, ugyszintén minden más erdei haszonvétel becsértékét; javaslatot tesz az erdei termékek felosztására, vagy azok értékesitésének módjára és feltételeire nézve;

g) felügyel a birtokosok által alkalmazott erdőőrökre; nyilvántartja a tudomására jutott erdei kihágásokat, intézkedik a tetten nem ért kihágók kinyomozása iránt; jogositva van az erdei kihágást elkövetők ellen az illetékes birósághoz külön meghatalmazás nélkül is panaszt előterjeszteni, a birtokost az eljárás további folyama alatt a bíróság előtt képviselni és a megengedett jogorvoslatot használni, valamint a birtokos felhatalmazása esetében a kárra nézve egyezséget kötni;

h) az illetékes erdőrendészeti hatóságnak bejelenti az erdőrendészeti áthágásokat s teljesiti azon szakmunkálatokat, melyek az eljárásnál a tényállás megállapitására szükségesek;

i) felvilágositással szolgál és véleményt ad a birtokosoknak és az illetékes hatóságoknak az 1. és 2. §-okban emlitett erdők és kopár területek kezelésére vonatkozó minden kérdésben.

12. §. A m. kir. állami erdőhivatal, a közigazgatási bizottság felhivására, a működési köréül kijelölt törvényhatóságban, illetőleg

törvényhatóságokban a közigazgatás körében előforduló erdészeti szakteendőket is teljesiteni köteles; ebbeli hatáskörét a földmivelésügyi minister a belügyi ministerrel egyetértően állapitja meg.

13. §. A m. kir. állami erdőhivatalnak a 11. §-ban megállapitott hatásköre az állami kezelésbe vett erdőkben és kopár területeken szükséges erdei munkáknak az elkészitett tervek és megadott utbaigazitások szerint való közvetlen végrehajtására (a határjelek elkészitésére, a fa- és más termékek termelésére, szállitására, raktározására és értékesitésére, az erdősitések foganatositására stb.), továbbá az anyag- és pénzkezelésre, ugyszinte az erdővédelemről való közvetlen gondoskodásra nem terjed ki.

Ezen feladatokat saját munkaerejükkel és saját kölségükön az érdekelt birtokosok kötelesek teljesiteni. A földmivelésügyi minister azonban megengedheti, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a költségek megtéritése ellenében a birtokosok feladatát képező egyes, vagy összes teendők teljesitését is elvállalja.

14. §. Az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek birtokosai kötelesek az 1879. évi XXXI. törvényczikk 22., 37., 38. és 50. §-ai szerint alkalmazott erdőőrök és az erdőőrzésnél alkalmazott segédszemélyzet részére, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával, szolgálati és fegyelmi szabályokat alkotni és azokat a jelen törvény életbeléptetésétől számitott hat hónapon belül jóváhagyás végett a közigazgatási bizottsághoz beterjeszteni; kötelesek továbbá a kötelességeiket nem teljesitő erdőőrök és segédszemélyzet ellen a jóváhagyott fegyelmi szabályokat szigoruan alkalmazni.

Ha a birtokosok ezen kötelességeiknek eleget nem tesznek, a szolgálati és fegyelmi szabályokat, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával, a közigazgatási bizottság állapitja meg, illetőleg a kötelességeiket megszegő erdőőrök és segédszemélyzettel szemben alkalmazandó fegyelmi eljárás iránt, a m. kir. állami erdőhivatal panaszára a közigazgatási bizottság intézkedik.

A fegyelmi büntetésképen kirótt pénzbirságot a birtokos az elmarasztalttól beszedni és az „Országos erdei alap“ javára a járási főszolgabirónak átszolgáltatni köteles.

15. §. A m. kir. állami erdőhivatal jelen törvényben meghatározott teendőit a fennálló törvények és szabályok, az érvényben levő gazdasági üzemtervek és a birtokosokhoz esetről-esetre kiadott külön hatósági rendeletek részletes intézkedéseinek megfelelően teljesiti; ezen korlátokon belül az érdekelt birtokosok kívánságát figyelembe venni tartozik.

16. §. A hatóságok a birtokosokhoz intézett rendeleteiket, a mennyiben azok végrehajtásánál a m. kir. állami erdőhivatalnak közreműködni kell, a m. kir. állami erdőhivatallal is közölni tartoznak.

17. §. A m. kir. állami erdőhivatal által kezelt erdők és kopár területek birtokosai kötelesek meghatalmazottat kijelölni, ki őket a m. kir. állami erdőhivatallal szemben képviseli.

IV. FEJEZET.

A m. kir. állami erdőhivatal költségeiről.

18. §. A m. kir. állami erdőhivatal közegei részére a 11. §-ban felsorolt teendők teljesitésekor szükséges kézi munkaerőt, anyagokat és szereket, továbbá a község határán belül szükséges fuvart és, ha a munkálatok egy napnál tovább tartanak, az elszállásoláshoz szükséges helyiséget az a birtokos, illetőleg azok a birtokosok kötelesek szolgáltatni, a kinek, illetőleg a kiknek erdeje érdekében a munkálatok teljesittetnek.

19. §. A m. kir. állami erdőhivatalnak a 18. §-ban nem említett összes egyébb szükségleteit az állam fedezi; az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek birtokosai azonban az államnak kezelési költség czimén törvényhatóságonkint évi átalányt fizetnek.

Az évi átalányt, a m. kir. állami erdőhivatal költségeihez mérten, a közigazgatási bizottság meghallgatásával 5 évről—5 évre

a földmivelésügyi minister figyelembe venni tartozik, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a 12. §. szerint olyan teendőket is teljesiteni köteles, a melyekkel járó költségek az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek birtokosait nem illetik.

Az ekként megállapitott évi átalány az első öt évben kat. holdanként átlagosan nem lehet nagyobb annál az összegnél, melyet az egyes vármegyékben a szerződés alapján állami kezelésbe vett erdők, illetőleg az eddig alkalmazott közös erdőtisztek által kezelt erdők birtokosai az állami, illetőleg a közös kezelés költségei czimén a jelen törvény életbe lépését megelőző évben kat. holdankint átlag fizetni tartoztak.

A m. kir. állami erdőhivatalok szükségleteit és a birtokosok által fizetendő évi átalányokat a földmivelésügyi minister az állami költségvetésben törvényhatóságonkint irányozza elő.

20. §. A földmivelésügyi minister által megállapitott évi átalányból az egyes birtokosokra eső évi járulékokat az erdők, illetőleg a kopár területek terjedelme alapján és egyszersmind azok jövedelmezőségének is figyelembe vételével a közigazgatási bizottság veti ki és tartja nyilván.

21. §. A 20. §. szerint kivetett legmagasabb évi járuléknak egy kataszteri holdra eső összege nem lehet nagyobb, mint a 20. §. szerint ugyanazon törvényhatóságban kivetett legalacsonyabb évi járulék egy kataszteri holdra eső összegének háromszorosa.

22. §. A közigazgatási bizottságnak az évi járulékok kivetése tárgyában hozott határozata ellen, továbbá a kivetett járulékok beszedésénél és behajtásánál követett eljárás ellen, a közigazgatási birósághoz panasznak van helye. A panasz a határozat végrehajtását nem függeszti fel.

23. §. A véderdők és kopár területek birtokosait a földmivelésügyi minister, a közigazgatási bizottság meghallgatása után, a kivetett évi járulék megfizetésének kötelezettsége alól meghatározott időre részben, vagy — kivételes indokok alapján — egészben fel-

mentheti. Az ekként elengedett évi járulékok a 19. §. szerint megállapitott évi átalányból leszámittatnak.

24. §. Az évi járulékok a közadók módjára hajtatnak be.

Második czim. A közbirtokosságok és a volt úrbéresek osztatlan tulajdonában lévő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról.

25. §. A közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyeit, a jelen törvény értelmében készült szabályzat szerint, a közös birtokosok gyülése intézi.

A közös birtokosok gyülésének határozatait a közös birtokosok által választott elnök és végrehajtó közegek (választmány, erdőgazda, pénztárnok stb.) hajtják végre.

A közös birtokosok gyülésének jogában áll a jelen törvényben meghatározott hatáskörének egy részét a szabályzatban az elnökre és a végrehajtó közegekre bizni.

26. §. A közös birtokosok gyülését a bírósággal, a közigazgatási hatósággal és amennyiben a közösen használt erdő és kopár terület állami kezelés alatt van, a m. kir. állami erdőhivatallal szemben az elnök képviseli. Kivételes esetekben a közös birtokosok képviseletével e végből választott külön közös meghatalmazott is megbizható.

27. §. A közös birtokosok gyülését az elnök hivja össze.

Összehivandó a szabályzatban meghatározott időben s azonkivül valahányszor az összehivásnak szüksége beáll, vagy a közös birtokosoknak fejenkint számitott egytized része, az ok bejelentésével, kivánja.

A gyülés napja a tárgyalás alá kerülő ügyek kitüntetésével legalább 15 nappal előre kihirdetés által közhirré teendő.

A jelen törvény értelmében készült szabályzat megállapithatja, hogy a közhirrététel a kihirdetésen kivül más módon is történjék.

A gyülést az elnök vezeti, kivéve azt az esetet, ha a közigazgatási bizottság kiküldöttje jelen van; ebben az esetben a gyülést a közigazgatási bizottság kiküldöttje vezeti.

A gyülés határozatait az elnök mondja ki s ő gondoskodik arról, hogy a határozatok kihirdettessenek és végrehajtassanak.

A hatósági határozatok végrehajtása iránt a gyülés hatáskörébe nem utalt intézkedéseket az elnök teszi meg.

28. §. A gyülésen szavazásra a tényleges birtokosok jogosultak.

A határozatok hozatalánál, a mennyiben a jelen törvény másként nem intézkedik, a közös birtokosoknak az arányrészek szerint számitott többsége dönt.

A gyülésen meg nem jelentek ugy tekintendők, mint a kik a jelenlevők többségének határozatához hozzájárultak.

Fontosabb esetekben a közös birtokosoknak fejenkint számitott egynegyed része a határozat hozatalának felfüggesztését kivánhatja és a gyülés vezetésére kivételesen hatósági kiküldöttet kérhet.

A mennyiben a közös birtokosok tulajdonát képező erdő és kopár terület állami kezelés alatt áll, a közös birtokosok gyülésén a m. kir. állami erdőhivatal közegei is részt vehetnek, de szavazati joggal nem birnak.

29. §. A szavazásra jogosultakról az arányrészek kitüntetésével jegyzék vezetendő.

Ha az arányrészek egyáltalában meg nem állapithatók, a jogosultak fejenkint egyenlő arányban gyakorolják szavazati jogukat mindaddig, mig a jogosultság aránya bíróilag meg nem állapittatik.

Ha valakinek a közös erdő és kopár terület használatához való joga vagy jogosultságának aránya kétséges, addig a mig a vitás kérdés bíróilag eldöntetik, az illetőnek a szavazásra jogosultak jegyzékébe való felvétele felett a közös birtokosok gyülése határoz.

Ezen határozat meghozatalában az érdekelt szavazatával részt nem vehet.

30. §. A közös birtokosok gyülésének jelen törvényben meghatározott hatásköre a közösen használt erdők és kopár területek átlagának elidegenitésére, egyénenkint való felosztására és megterhelésére nem terjed ki.

Ez a rendelkezés azonban nem zárja ki azt, hogy közös birtokosok gyülése a határjelek kijavitása és kiigazitása körül felmerülő vitás kérdések elintézése végett a szükséges intézkedéseket megtehesse.

31. §. A közösen használt erdők és kopár területek jövedelme, a mennyiben az a gazdasági üzemterv szerint kihasználható terményekből és egyéb rendes haszonvételekből származott, a közös terhek és költségek fedezése után a jogosultak között a jogosultság arányában felosztandó.

Ha azonban a közösen használt erdőkben és kopár területeken a gazdasági üzemtervtől eltérő rendkivüli használatok gyakoroltattak, a földmivelésügyi minister elrendelheti, hogy a rendkivüli használatból befolyó jövedelem gazdasági beruházásokra, ingatlan birtok vásárlására, vagy adósságok törlesztésére fordittassék, vagy pedig a közös terhek és költségek fedezésére gyümölcsözőleg helyeztessék el.

32. §. Ha a közösen használt erdők és kopár területek jövedelméből a közös terheket és költségeket nem lehet fedezni, a közös birtokosok gyülése a közös terhek és költségek fedezésére járulékot vethet ki, vagy pedig a közös munkával teljesithető gazdasági teendőknek természetben való lerovását határozhatja el.

33. §. A kivetett járulékok a közadók módjára szedetnek, illetőleg hajtatnak be; de külön számolandók el és a közös birtokosok pénztárának szolgáltatandók át; a közös birtokosok gyülésének azonban jogában áll a járulékokat saját végrehajtó közegei által is beszedetni.

A természetben lerovandó közös munkát a közös birtokosok a jogosultság arányában teljesitik. A közös munka a közös birtokosok gyülése által meghatározandó pénzértékben megváltható, illetőleg a munka nem teljesitése esetében annak pénzértéke a járulékok módjára behajtható.

34. §. A közös birtokosok határozata szerint eladás utján értékesitendő fatermékek mennyisége és értéke, a mennyiben az erdő állami kezelés alatt van, a m. kir. állami erdőhivatal becslése alapján, más esetekben pedig az erdő kezelésével megbizott erdőtiszt becslése alapján, az eladás előtt pontosan megállapitandó és szintén az eladás előtt meghatározandók az értékesités egyéb feltételei is.

35. §. A jelen törvény értelmében alkotott szabályzat megállapitja, hogy a helybeli lakosság fogyasztására szánt fatermékek, kis részletekben, árszabály szerint értékesittessenek.

Az árszabályt a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg a kezeléssel megbizott erdőtiszt javaslata alapján, évről évre, a közös birtokosok gyülése állapitja meg.

36. §. Az eladásra szánt fatermékeknek az a része, mely a 35. §-ban megállapitott módon nem értékesithető: nyilvános árverésen adandó el.

Kivételnek csak akkor van helye, ha valamely más értékesitési mód alkalmazását a szavazásra jogosult összes közös birtokosoknak legalább háromnegyed része határozza el.

Ezen határozatnál a szavazatok fejenkint számittatnak, a háromnegyed rész többségbe pedig a távollevők szavazatai nem tudhatók be.

2000 koronánál nagyobb becsértéket képviselő fakészlet nyilvános árverésen kivül csak a közigazgatási bizottság jóváhagyásával adható el.

37. §. Az árverési és szerződési feltételeknek és ezek kihirdetése módjának megállapitásában, a kihirdetés végrehajtásának

ellenőrzésében és az árverésen a közigazgatási bizottság kiküldöttje is közreműködhetik, ha pedig a szavazásra jogosult összes közös birtokosoknak fejenkint számitva legalább egynegyed része kivánja, közreműködni tartozik.

Az árverés napja és feltételei legalább 15 nappal előre kihirdetendők.

38. §. Ha a becsérték az első árverésen nem éretik el, második árverés hirdetendő s csak akkor, ha a becsérték a második árverésen sem éretik el, fogadható el a becsértéknél kisebb ajánlat. Ha a becsérték 2000 koronát meghaladott, a becsértéknél kisebb ajánlatot a közös birtokosok gyülése csak a jelenlevő szavazásra jogosult közös birtokosok szavazatának háromnegyed részével fogadhat el. Ezen határozatnál a szavazatok és a többség a 36. §. harmadik bekezdése szerint számitandók.

39. §. Ha a becsérték 2000 koronánál nagyobb, a közös birtokosok kötelesek az árverési hirdetményt a közigazgatási bizottságnak beterjeszteni; a közigazgatási bizottságnak pedig jogában áll az árverést megelőzőleg, vagy az árverés után nyolcz napon belül elrendelni, hogy az árverésre vonatkozó iratok az árverés befejezése után az árverési eljárás hivatalból való felülvizsgálása végett hozzá beterjesztessenek. A közigazgatási bizottság az árverési eljárás felülvizsgálása alapján hozott határozatát az iratok beterjesztésétől számitott 30 napon belül a közös birtokosok gyülésével közölni tartozik; ha ezen idő alatt a közigazgatási bizottság nem intézkedik, az árverés következtében szükséges további intézkedések megtehetők.

40. § Az elnököt és a 25. §-ban emlitett többi közegeket a közös birtokosok a 27. §. értelmében összehivott gyülésen a határozatok hozatalára megszabott módon választják. A megválasztott elnök 8 nap alatt a közigazgatási bizottságnak bejelentendő.

Ha a közös birtokosok az elnököt és a 25. §-ban emlitett közegeket megválasztani és az elnököt bejelenteni elmulasztják, a

közigazgatási bizottság a közös birtokosokat a választás megejtése végett gyülésre hivja össze; ha pedig a választás ekkor sem sikerül, elnökül és végrehajtó közegekül a szabályzatban megállapitott hatáskörrel, ideiglenesen, arra alkalmas közös birtokosokat, vagy szükség esetében a közös birtokosok körén kivül álló más alkalmas egyéneket rendel ki.

41. §. Ha a közös birtokosok az elnök által összehivott gyülésen meg nem jelennek, vagy a tárgyalásra kitüzött ügyekben határozatot nem hoznak, vagy ha a közigazgatási bizottság jogerőre emelkedett határozatainak végrehajtása iránt a gyülés hatáskörébe tartozó intézkedéseket meg nem teszik, a közigazgatási bizottságnak jogában áll a gyülés hatáskörét ideiglenesen az elnökre ruházni.

42. §. Ha az elnök a 25., 26., 27. és 41. §-okban meghatározott kötelességeit nem teljesiti, a közigazgatási bizottságnak jogában áll őt tisztétől elmozditani és a közös birtokosok gyülését uj elnök választására felhivni.

43. §. A közös birtokosok, addig is, a mig a végleges szervezkedés megtörténhetik (48. §.), kötelesek a jelen törvény életbe lépésétől számitott két hónap alatt elnököt választani, vagy a menynyiben elnökük már van, azt a jelen törvényben meghatározott elnöki hatáskör gyakorlására meghatalmazni és a megválasztott, illetőleg meghatalmazott elnököt a közigazgatási bizottságnak bejelenteni.

Ha a közös birtokosok ezen kötelességüknek eleget nem tesznek, a 40. §. második bekezdésében meghatározott jogkövetkezmények állanak be.

44. §. A 25. §-ban emlitett szabályzatot a közös birtokosok a 27. §. értelmében összehivott gyülésen a határozatok hozatalára megszabott módon állapitják meg.

A szabályzatban az erdő és kopár terület szabatos megjelölésén kivül meg kell állapitani:

a) a közös birtokosok gyülésének szervezetét és hatáskörét;

b) az elnök hatáskörét;

c) a közös birtokosok határozatainak végrehajtására hivatott közegek jogait és kötelességeit;

d) az alkalmazottak felfogadásának és alkalmazásának módját és feltételeit, valamint az alkalmazottak szolgálati utasitását;

e) azon rendszabályokat, a melyek a jelen §. *b)*, *c)* és *d)* pontjaiban felsoroltak ellen kötelességmulasztás, vagy szabálytalan eljárás esetében az ügyvitel akadálytalan menetének biztositása végett alkalmazandók;

f) az erdei termékek és más haszonvételek értékesitésének szabályait;

g) a közös költségek kivetésének és beszedésének módját;

h) az anyag- és pénzkezelés szabályait.

i) az erdei haszonvételek természetben való gyakorlásának és a készpénzben befolyó jövedelem felosztásának szabályait.

A szabályzat ezen intézkedési a 25.—43. §-okban foglalt rendelkezésektől nem térhetnek el.

45. §. A közös birtokosok kötelesek a jelen törvény életbe lépésétől számitott egy éven belül a szavazásra jogosultak jegyzékét összeállitani és a szabályzatot megállapitani s a jegyzéket két példányban, a szabályzatot pedig három példányban a közigazgatási bizottsághoz beterjeszteni.

A jegyzék összeállitásánál és a szabályzat megállapitásánál a közigazgatási bizottság kiküldöttje is közreműködik.

46. §. A szavazásra jogosultak beterjesztett jegyzékét a közigazgatási bizottság csak a netalán beadott panaszokra való tekintettel veszi birálat alá. Panasz esetében a vitás kérdést az eddigi gyakorlatnak megfelelően dönti el s ezen határozatához képest a netalán szükséges kiigazitásokat a jegyzék mindkét példányán megteszi.

A szabályzatot a közigazgatási bizottság, a m. kir. állami

erdőhivatal és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatásával, saját véleménye kiséretében a földmivelésügyi ministerhez terjeszti fel.

A földmivelésügyi minister a felterjesztett szabályzatnak törvénybe, vagy rendeletbe ütköző intézkedéseit megváltoztatja; más hiányok esetében pedig, záros határidő kitüzésével, a szabályzat módositását, vagy uj szabályzat készitését rendelheti el.

A változatlanul hagyott, vagy kiigazitott jegyzéknek és a földmivelésügyi minister által jóváhagyott szabályzatnak egyik példányát a közigazgatási bizottság visszatartja, másik példányát pedig az elnöknek leküldi.

47. §. Ha a közös birtokosok a szavazásra jogosultak jegyzékét, vagy a szabályzatot a 45. §-ban meghatározott, illetőleg a földmivelésügyi minister által a 46. §. alapján kitüzött határidőn belül be nem terjesztik, a szavazásra jogosultak jegyzékének összeállitása iránt ideiglenesen a közigazgatási bizottság intézkedik, a szabályzatot pedig, a közigazgatási bizottság javaslata alapján, ideiglenesen földmivelésügyi minister állapitja meg.

48. §. A szavazásra jogosultak jegyzéke és a jóváhagyott, illetőleg megállapitott szabályzat a földmivelésügyi ministernek a jóváhagyásra vonatkozó határozatával együtt a leérkezéstől számitott 15 napon belül kihirdetendő. Ha a földmivelésügyi ministernek a szabályzat jóváhagyására, illetőleg megállapitására vonatkozó határozata ellen 15 napon belül panasz nem adatik be, vagy ha a netalán beadott panasz elintézést nyert, a szabályzat 30 napon belül a közös birtokosoknak e végből összehivott gyülésén életbe léptetendő.

A szabályzat életbe léptetésével a 43. §. szerint bejelentett, illetőleg kirendelt elnök és a közös birtokosok által addig alkalmazott végrehajtó közegek működése megszünik s a közös birtokosok kötelesek a szabályzat életbeléptetése végett összehivott gyülésen elnököt és végrehajtó közegeket választani és a végleges szerveszkedés tekintetében szükséges egyéb intézkedéseket is megtenni.

Ha a közös birtokosok a jelen §. második bekezdésében említett kötelességüknek eleget nem tesznek, a 40. §. második bekezdésében meghatározott jogkövetkezmények állanak be.

49. §. A telekkönyvben fel kell jegyezni, hogy a 25. §. hatálya alá tartozó erdő és kopár terület közös használatát a jelen törvény értelmében alkotott szabályzat rendezi.

A közigazgatási bizottság a szabályzatnak egy hiteles példányát, a 46. §. utolsó bekezdésében említett intézkedésével egyidejüleg, telekkönyvi feljegyzés végett a telekkönyvi hatóságnak hivatalból megküldi.

A telekkönyvi feljegyzés és a feljegyzés törlése tárgyában követendő eljárást az igazságügyi minister rendeletileg szabályozza.

50. §. A jóváhagyott, illetőleg az uj szabályzatnak módositására, vagy egészen uj szabályzattal való helyettesitésére a 44. §-t kell alkalmazni és a módositott, illetőleg az uj szabályzatot három példányban be kell terjeszteni a közigazgatási bizottsághoz, mely a 46. §-nak a szabályzatra vonatkozó rendelkezései szerint jár el.

A közigazgatási bizottság a módositott, illetőleg az uj szabályzatnak egy hiteles példányát a telekkönyvi okirat-gyüjteményben való elhelyezés végett a telekkönyvi hatóságnak hivatalból megküldi.

51. §. Ha a jóváhagyott, illetőleg megállapitott szabályzat a 25. §. hatálya alá tartozó valamely erdőre, vagy kopár területre akár azért, mert a közös birtokosok később szerezték, akár más oknál fogva nem terjed ki, a közös birtokosok kötelesek a közigazgatási bizottság által kitüzött záros határidő alatt az ilyen erdőre, vagy kopár területre a szabályzat hatályát kiterjeszteni és e részben a közigazgatási bizottság utján a földmivelésügyi minister jóváhagyását kieszközölni, vagy pedig az 50. §. első bekezdésében foglalt rendelkezések megtartása mellett külön szabályzatot alkotni.

Ha a közös birtokosok a jelen §-ban meghatározott kötelességüknek eleget nem tesznek, a szabályzat kiterjesztése, illetőleg

az uj szabályzat megállapitása iránt, a közigazgatási bizottság meghallgatásával, a földmivelésügyi minister intézkedik.

A 49. §. rendelkezéseit a jelen §. eseteiben megfelelően kell alkalmazni.

52. §. a közigazgatási bizottság kiküldetésekre szükség esetében a m. kir. állami erdőhivatal közegeit is igénybe veheti.

53. §. A hatósági kiküldetések költségei abban az esetben, ha a kiküldetés a közös birtokosok kérelmére történt, vagy a közös birtokosok mulasztása folytán vált szükségessé: az érdekelt közös birtokosokat terhelik és a közadók módjára hajtatnak be.

54. §. A közös birtokosok gyülésének határozatai ellen, a határozat kihirdetésétől számitott 15 nap alatt, a közigazgatási bizottsághoz panasznak van helye.

Panaszszal élhet minden érdekelt fél és a közös birtokosok gyülésének elnöke, habár nincs is érdekelve.

A közös birtokosok gyülésének határozata ellen emelt panasz egymagában nem akadályozza a határozat végrehajtását, de a közigazgatási bizottság olyan esetekben, midőn a panasz érdemében azonnal nem határozhat, a megtámadott határozat végrehajtását előzetes intézkedéssel megtilthatja.

A kiküldetések iránti hatósági rendelkezések panaszszal meg nem támadhatók. A kiküldött eljárása ellen azonban a közigazgatási bizottsághoz panasznak van helye.

A közigazgatási bizottság határozatai ellen, továbbá a földmivelésügyi ministernek a 31., 46., 47. és 51. §-okban emlitett határozatai ellen a közigazgatási birósághoz panasznak van helye.

55. §. Azok a közös birtokosok, a kiknek a jelen törvény hatályba léptekor még nem volt a 25. §. hatálya alá tartozó erdejük vagy kopár területük és csak később jutnak ilyen erdő vagy kopár terület birtokába, szintén kötelesek a 25—54. §-okhoz alkalmazkodni, de reájuk nézve azokat a határidőket, melyek az idézett §-ok értelmében a jelen törvény hatályba léptétől számitandók,

a közigazgatási bizottság által hozzájuk intézett felszólitástól kell számitani.

56. §. Ha a 25. §. hatálya alá tartozó valamely erdő vagy kopár terület két vagy több törvényhatóság területén fekszik, a földmivelésügyi minister határozza meg azt, hogy a jelen törvény «Második czim»-ében emlitett közigazgatási teendőket melyik törvényhatóság közigazgatási bizottsága teljesitse.

Harmadik czim. Záróhatározatok.

57. §. Az 1. és 2. §-okban emlitett erdők és kopár területek állami kezelése iránt a birtokosok és a földmivelésügyi minister között, illetőleg a birtokosok nevében a törvényhatóságok és a földmivelésügyi minister között létrejött szerződések határozatai helyébe a jelen törvény rendelkezései lépnek.

58. §. A jelen törvény életbe lépése előtt az 1. és 2. §-okban emlitett erdők és kopár területek kezelésére szervezett erdőtiszti intézmények a m. kir. állami erdőhivatalok szervezésével megszünnek. A megszüntetett erdőtiszti intézményeknél az 1879. évi XXXI. törvényczikk 36. §-ában megszabott minősitéssel alkalmazott személyzetnek megfelelő alkalmazásáról, vagy végellátásáról az állam gondoskodik.

59. §. A jelen törvényben szabályozott eljárással kapcsolatos beadványok és iratok bélyeg- és illetékmentesek. Ez a bélyeg- és illetékmentesség nem terjed ki a közös birtokosok és alkalmazottaik és más harmadik személyek közt létrejött jogügyletekre és a a fatermékek nyilvános árverésénél felvett árverési jegyzőkönyvekre.

60. §. A közigazgatási bizottságnak a jelen törvényben megállapitott hatáskörét, az 54. §. első, harmadik és negyedik bekezdésében emlitett ügyeket kivéve, az 1879. évi XXXI. törvényczikk 26. §-ában emlitett háromtagu albizottság gyakorolja.

Az 54. §. első, harmadik és negyedik bekezdésében emlitett

ügyekben, az előbbi bekezdésben említett albizottság meghallgatásával, maga a közigazgatási bizottság határoz.

A jelen §. első bekezdése szerint az ott említett albizottság hatásköréhez tartozó, de halasztást nem türő egyes esetekben, az albizottság előadójának meghallgatásával, az albizottság elnöke vagy helyettese saját felelősségére intézkedik, de intézkedését és azt, hogy miért nem tartotta az ülést bevárhatónak, a legközelebbi ülésnek bejelenteni tartozik.

61. §. A földmivelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a jelen törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket kiadhassa, azokat módosithassa, vagy hatályon kivül helyezhesse.

62. §. Jelen törvény az 1890. évi. XIX. törvényczikk hatályát nem érinti.

63. §. Fiume városát és kerületét illetőleg felhatalmaztatik a földmivelésügyi minister, hogy a jelen törvényt az ottani viszonyoknak megfelelőleg léptesse hatályba.

64. §. Jelen törvény végrehajtásával a földmivelésügyi, belügyi és igazságügyi ministerek bizatnak meg.

65. §. Jelen törvény életbe lépésének idejét a földmivelésügyi minister rendelettel állapitja meg.

Indokolás

a községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló törvényjavaslathoz.

A jelen törvényjavaslatban tervezett intézkedések az erdőgazdaság két megoldatlan kérdésének a rendezését czélozzák.

A törvényjavaslat első czime tulajdonképen az 1879. évi XXXI. törvényczikknek (az erdőtörvénynek) a kiegészitését képezi

s mint ilyen, annak a nagyfontosságu intézkedésnek a végrehajtását kivánja biztositani, a mely az idézett törvényczikk 21. §-ában kimondott rendelkezéssel ugyancsak az idézett törvényczikk 17. §-ában felsorolt erdőbirtokosokat (az államot, a törvényhatóságokat és községeket, az egyházi testületeket és egyházi személyeket, a köz- és magánalapitványokat, továbbá a hitbizományokat, közbirtokosságokat és volt urbéreseket, valamint némely részvénytársulatokat) erdeik tervszerü kezelése czéljából szakértő erdőtisztek tartására kötelezi.

Ezen főczélja mellett azonban a törvényjasvalat első czime más fontos czélok megvalósitását is lehetővé teszi. Módot nyujt nevezetesen a kormánynak arra, hogy a kopárok keletkezését megakadályozza, a meglevő kopár és vizmosásos területek beerdősitését pedig hathatósan felkarolja s továbbá, hogy a közigazgatás körében előforduló erdészeti teendők ellátására a törvényhatóságoknak megbizható állami szakközegeket bocsáthasson rendelkezésére.

A törvényjavaslat második czimében tervezett intézkedések ellenben azon rendezetlen és káros állapotok megszüntetését czélozzák, a melyek a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyeinek intézése körül jelenleg fennállanak.

Mint a törvényjavaslat czéljának ezen rövid ismertetéséből is kitünik, az első és második czimben tervezett intézkedések nem állanak szerves összefüggésben egymással s inkább csak czélszerüségi szempontokból foglaltattak össze a belügyminister ur kivánsága folytán ennek a közös törvényjavaslatnak a keretébe, mely a harmadik czimben foglalt záróhatározatokkal nyer befejezést.

Czélszerünek vélem tehát a javaslat megokolásául alább tisztelettel előadottakat a törvényjavaslat czimei szerint, elkülönitve terjeszteni elő.

ELSŐ CZIM.

Az erdők állami kezeléséről.

Miként már emliteni szerencsém volt, a törvényjavaslat ezen czimének főczélja az, hogy az 1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-ának teljes végrehajtását biztositsa s nevezetesen, hogy

azoknak az erdőbirtokosoknak, kikre a törvény ezen szakaszának a hatálya kiterjed, minden körülmények között lehetővé tegye, hogy erdeik és kopár területeik kezelését aránytalan megterheltetés nélkül is szakértő és törvényes minősitéssel biró erdőtisztek kezelésére bizhassák.

Ezt a czélt, meggyőződésem szerint, csak az állami erdőkezelés szervezésével lehet elérni, az által t. i., ha az 1879: XXXI. törvényczikk 17. §-ának hatálya alá eső kisebb terjedelmü erdők kezelésével, a törvényjavaslatban tervezett módon, az állam bizatik meg. Mert, mint az eddig tett tapasztalatok kétségbe vonhatatlanul igazolják, az idézett szakasz hatálya alá eső erdők birtokosainak tulnyomó része nincs abban a helyzetben, hogy erdejének szakszerü kezeléséről az állam támogatása nélkül a törvény követelményének és saját érdekeinek megfelelően gondoskodhassék.

Az 1879. XXXI. törvényczikk 17. és 21. §-ainak hatálya az ország 13,108.043 kat. holdból álló egész erdőállományának közel $^2/_3$-ad részére, vagyis összesen 8,514.893 kat. hold erdőre terjed ki; ebből a jelentékeny területből azonban csak 4,181.322 kat. hold erdő képezi az államnak, hitbizományoknak s más olyan nagybirtokosoknak a tulajdonát, a kik vagyoni helyzetüknél és erdeik jövedelmezőségénél fogva az intensivebb gazdálkodás és a külön szakértő erdőtiszt-tartás költségeit megeröltetés nélkül elviselhetik.

A többi 4,333.571 kat. holdnyi része ellenben a szóban forgó erdőknek számos kisebb erdőbirtokos, jelesen 2 vármegye, 14 törvényhatósági joggal felrrházott város, 40 rendezett tanácsu város, 1.693 község, 5.358 urbéres közbirtokosság, 638 nemesi és egyéb közbirtokosság, 3.608 egyház és iskola, 17 kisebb hitbizomány és 105 részvénytársulat, magán erdőtársulat és magánvéderdő birtokos között vagyis mindössze 11.475 erdőbirtokos között oszlik meg.

Ezen külön birtokrészletek pedig kiterjedés tekintetében a következő csoportokba oszthatók:

500 k. holdnál kisebb terjedelmü erdőbirtok van közöttük	10.296
500—1.000 kat. holdig terjedő erdőbirtok	524
1.000—2.000 „ „ „ „	356

2.000—3.000	kat.	holdig	terjedő	erdőbirtok	122
3.000—4.000	„	„	„	„	64
4.000—5.000	„	„	„	„	28
5.000—6.000	„	„	„	„	23
6.000—7.000	„	„	„	„	9
7.000—8.000	„	„	„	„	8
8.000—9.000	„	„	„	„	10
9.000—10.000	„	„	„	„	9
10.000 kat. holdat meghaladó				„	26

Mint ezen adatokból is látható tehát, az 1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-ának hatálya alá eső erdők nagyobb része valóban csekélyebb terjedelemmel bir, hogy sem egy külön erdőtiszt költségeit megbirhatná. Kevés kivétellel még akkor sem lehetne ezeket a kis terjedelmü birtokokat a külön erdőtiszt-tartás költségeivel megterhelni, ha általában véve a legjobb karban levő, legkedvezőbb fekvésü és a legjobban jövedelmező erdők közé tartoznának. Ámde a valóságban ezeknek az erdőknek a gazdasági és jövedelmezőségi viszonyai is többnyire igen kedvezőtlenek, ugy hogy közülök még az aránylag nagyobb terjedelmüek jövedelme sem fedezhetné teljesen a külön kezelés költségeit.

Már a 1879. és XXXI. törvényczikk életbeléptetésekor kitünt, hogy ezeknek az erdőknek birtokosai legfeljebb csak ugy tehetnek eleget a törvény követelményeinek, ha közös erdőtiszt tartására egymással egyesülnek, de az egyesülést az érdekeltek magukra hagyva nem voltak képesek végrehajtani, s igy mindjárt kezdetben a törvényhatóságoknak kellett az ügyet kezükbe venni.

A törvényhatóságok pedig ezt a nehéz kérdest akként oldották meg, hogy a földmivelésügyi ministerium jóváhagyásával, az érdekelt erdőbirtokosokat vármegyénként szövetkezetekbe osztották be s ezek számára erdőtiszti szervezeteket létesitettek.

A tapasztalatok szerint azonban a legtöbb vármegyében ezek a szervezetek sem feleltek meg a czélnak, mert valamennyinek megvolt az a nagy hibája, hogy az alkalmazott személyzetnek, az amugy is szerény javadalmazás mellett, sem megfelelő előmenetelt, sem nyugdijat nem biztosithattak. Igy pedig a szervezett állomásoknak már az első betöltése is nehézséggel járt, mert alkalmas pályázó kevés jelentkezvén, az állomások egy részét

vagy betöltetlenül kellett hagyni, vagy pedig olyan egyéneket is alkalmazni kellett, akik sem képzettség, sem más tekintetekben nem voltak alkalmasak a rájuk váró feladatok sikeres betöltésére.

De a hol sikerült is a szervezetet életbe léptetni, ott is a személyzetnek épen a javarésze csak átmeneti alkalmazásnak tekintette szolgálatát s azt azonnal elhagyta, mihelyt az államnál, vagy más nagyobb erdőbirtokosnál oly állomást szerezhetett, a melyen saját és családjának jövőjét kellőképen biztosithatta.

Ennek pedig az volt a következménye, hogy a folytonos személyváltozás miatt az erdőkezeléssel járó teendők ellátásában sem összefüggés, sem pedig rendszeresség nem volt elérhető.

Másfelől nagy hátrányuk volt a törvényhatóságok által létesitett erdőtiszti szervezeteknek az is, hogy a rendszeres gazdasági tervek elkészitésének kérdését többnyire megoldatlanul hagyták, a mennyiben az alkalmazott erdőtiszteket nem kötelezték mindenütt arra, hogy az erdőkezelési teendők ellátásán kivül egyuttal az erdőrendezési munkálatokat is teljesitsék. Az erdőbirtokosoknak tehát sok vármegyében a kezelő erdőtiszt mellett még külön vállalkozókról is gondoskodniok kellett, a kik erdejükről a törvény által megkövetelt rendszeres gazdasági terveket külön dijazás mellett elkészitsék. S még igy is gyakran megtörtént, hogy megbizhatatlan válallkozók a kikötött dijazásért egészen használhatatlan munkálatokat készitettek, melyeket az erdőrendészeti hatóságoknak átdolgozás végett több izben is vissza kellett vetni.

Oly szervezetet tehát, a mely az erdőbirtokosok egyesülését és ennek czélját tartósan biztosithatta volna, maguk a törvényhatóságok sem voltak képesek létesiteni s ennek következtében az előbb emlitett bajok egyes vármegyékben már az 1879. évi XXXI. törvényczikk életbe lépése után következő első években oly tarthatatlan állapotokat teremtettek, hogy a törvényhatóságoknak végül is a földmivelésügyi ministeriumhoz kellett fordulniok azzal a kéréssel, hogy az általuk alkotott szövetkezetekhez tartozó erdőket, legalább arra az időre, a mig az erdőbirtokosok törvényes kötelezettségeiknek saját erejükből is képesek lesznek megfelelni, méltányos szerződési feltételek mellett az állam kezelésébe vegye át.

A földmivelésügyi ministerium ezen kérelmek teljesitése elől — daczára annak, hogy a törvényhatóságok többnyire nem voltak képesek az erdőbirtokosok nevében akkora kezelési költségátalányokat biztositani az államnak, a mennyi a kezelés költségeinek fedezésére okvetetlenül szükséges volt — nem térhetett ki, mert a szóban forgó leginkább kis terjedelmü, de egészben véve közgazdasági szempontból igen nagy jelentőséggel biró erdőknek, főképen a birtokosok szegénységére visszavezethető, rendszertelen és hiányos kezelése több esetben már maguknak az erdőknek fentartását is veszélyeztette.

Magasabb közgazdasági szempontokból tehát még áldozatok árán is megtörtént az átvétel, mihelyt a birtokosok a méltányosan megállapitott kezelési költség átalányok megfizetésére szerződésileg kötelezettséget vállaltak.

Igy Csik vármegye birtokosainak erdei még az 1884. évben állami kezelésbe vétettek át; a következő években pedig évről-évre több és több erdőbirtokos kérte erdeinek állami kezelését, ugy, hogy az erre vonatkozólag megkötött szerződések alapján, ma már az ország 63 vármegyéje közül 38 vármegyének (nevezetesen: Arad, Árva, Bars, Bács-Bodrog, Borsod, Csik, Csongrád Gömör és Kishont, Háromszék, Heves, Hont, Jász-Nagy.Kun-Szolnok, Maros-Torda, Máramaros, Moson, Nógrád, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun, Pozsony, Sáros, Somogy, Sopron, Szepes, Szilágy, Szolnok-Doboka, Temes, Tolna, Torda-Aranyos, Torontál, Trencsén, Turócz, Udvarhely, Ugocsa, Ung, Vas, Zala, Zemplén és Zólyom vármegyéknek) összes községi stb. erdei — szám szerint 7.798 erdőbirtok 1,998.113 kat. hold összes területtel —; továbbá az ország 25 városi törvényhatósága közül 7 törvényhatóságnak (ugymint: Baja, Pancsova, Szabadka, Szeged, Temesvár, Ujvidék és Versecz városoknak) erdei — 19.589 kat. holdnyi összes területtel — szerződés alapon az állam által kezeltetnek.

Sőt ezeken kivül az állam által kezeltetnek még Brassó vármegyében a „hétfalusi" erdők (10 erdőbirtok 35.146 kat. holdnyi területtel); — Beszterecze-Naszód vármegyében a „volt naszódvidéki" erdők (52 erdőbirtok 283.385 kat. holdnyi területtel); — és Krassó-Szörény vármegyében a volt urbéresek és a „volt 14. számu szerbbánáti határőrezred" községeiből alakult vagyon-

község tulajdonát képező erdők is (18 erdőbirtok, 39.385 kat. holdnyi területtel).

Csanád, Fejér és Komárom vármegyékben pedig szintén megvannak már kötve a szerződések, ugy, hogy az állami kezelés ezen vármegyékben (51 erdőbirtokon, 7.156 kat. holdon) még ez év folyamán életbe léptethető lesz.

Jelenleg tehát csupán 21 olyan vármegye van az országban (3.539 erdőbirtok, 1,950.797 kat. holdnyi összes területtel) a hol a törvényhatóságok által kezdetben létesitett erdőtiszti szervezetek még fennállanak; de 9 vármegyének birtokosai már ezek közül is lépéseket tettek az állami erdőkezelés életbe léptetése iránt s csak a költségek körül felmerült nehézségeknek lehet tulajdonitani, hogy e tekintetben végleges megállapodások még nem jöttek létre.

Az erdőtörvény 21. §-ának hatálya alá eső, fentebb emlitett 11.475 kisebb terjedelmü erdőbirtok közül tehát ma már 7.936 erdőbirtok az állam által kezeltetik.

Már maga ez a körülmény, t. i. hogy az erdőtörvény 17. §-a alá eső kisebb erdőbirtokosnak több mint $^2/_3$ része önszántából az államra bizta erdejének kezelését, kétségtelenül azt bizonyitja, hogy az 1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-ában foglalt nagyfontosságu intézkedés teljesen és sikeresen csakis a községi stb. kisebb kiterjedésü és csekélyebb jövedelmezőségü erdők állami kezelése mellett hajtható végre.

De bizonyságot szolgáltat ez a körülmény arra is, hogy a törvényjavaslat az állami erdőkezelés szervezésével tulajdonképen csak egy már meglevő, az életben jól bevált intézményt iktat örvénybe. Erre azonban most már tényleg el is jött az idő, mer az állami erdőkezelés intézményét az eddigi szerződéses alapon továbbra is fentartani és kiterjeszteni már csak azért sem lehet, mert, a mint a tapasztalat mutatja, a törvényhatóságok nem képesek a szerződésekben megállapitott kezelési átalányokat pontosan behajtani, ugy hogy a hátralékok folytonosan szaporodnak, s helyenkint már is nagy összegre nőttek.

De ha ezt a pénzügyi szempontot figyelmen kivül lehetne is hagyni, kétségtelen, hogy egy olyan intézményt, melyre az egész országban szükség van, kellőleg kifejleszteni és az életben meggyökereztetni nem lehet addig, mig az csak hosszabb-rövidebb

időre szóló, felmondható szerződésre és nem törvényre van alapitva.

Egyébiránt az állami kezelésnek ezen törvényjavaslatban megállapitott szervezete lényeges részeiben teljesen megegyezik a szerződéses alapon már évek óta életbe léptetett állami kezeléssel s a birtokosoknak az állami kezelésbe vett erdők állagával és hasznaival való szabad rendelkezési jogát ép ugy nem fogja érinteni, a mint nem érinti azt a szerződéses alapon jelenleg fennálló szervezet. De más tekintetben sem tartalmaz a törvényjavaslat olyan intézkedéseket, a melyek a birtokosok jogainak önkényes és czéltalan korlátozását foglalnák magukban.

Azoknak a birtokosoknak ugyan, a kikre a törvény hatálya ki fog terjedni, le kell mondaniok arról a jogukról, hogy a kezeléssel megbizott erdőtiszteket maguk választhassák meg, s azt sem követelhetik meg a kirendelt erdőtisztektől, hogy akaratuknak feltétlenül engedelmeskedjenek, mert ezeknek, mint állami közegeknek feladataikat első sorban a törvények, szabályok és a felettes hatóságok rendelkezése szerint kell teljesiteniök s a birtokosok kivánságait csak ezen korlátokon belül kötelesek figyelembe venni; de ez a lemondás a birtokosok részéről egyfelől elkerülhetetlenül szükséges, mert az állam különben nem vállal, hatná magára a törvényjavaslatban rá ruházott teendők teljesitését, s másfelől oly minimalis áldozat azzal a nagy előnynyel szemben, melyet az állami kezelés az eddigi tapasztalatok szerint is nyujt, hogy azt a birtokosok minden nehézség nélkül meghozhatják.

Egyébiránt a birtokosok ezen jogukról kevés kivétellel már akkor lemondtak, mikor a fentebb emlitett közös erdőtiszti intézmények szervezésével a törvényhatóságokat bizták meg. A közös erdőtiszteket ugyanis nem a birtokosok választották, hanem a közigazgatási bizottságok nevezték ki.

Másfelől azt is ki kell emelnem, hogy az állami erdőkezelés a törvényjavaslat szerint csak a kis- és nagy-községek és a volt urbéresek tulajdonában levő erdőkre lesz feltétlenül kötelező s ezekre is azért, mert a községek és volt urbéresek erdei ugyszólván kivétel nélkül mind oly csekély terjedelmüek, hogy jövedelmükből külön erdőtisztet tartani nem lehet.

A törvényhatóságokra és rendezett tanácsu városokra ellenben,

melyek között már olyanok is vannak, a melyek tekintélyes és aránylag jól jövedelmező erdővagyonnal birnak, az állami erdőkezelés csak feltételesen, nevezetesen csak abban az esetben kötelező, ha erdeik jövedelmezősége a külön erdőtiszt tartását nem engedi meg.

S hasonlóképen az 1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-ának hatálya alá eső többi erdőbirtokosok is, ugymint: az egyházi testületek és egyházi személyek, a köz- és magán-alapitványok, a hitbizományok, a közbirtokosságok és a részvénytársulatok is csak feltételesen, t. i. csak akkor lesznek kötelesek erdeiket az állam kezelésébe átadni, ha az 1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-ában meghatározott kötelességüknek, a megalkotandó törvény életbe lépésétől számitott 6 hónap alatt eleget nem tesznek.

Önként értetik azonban, hogy az állami erdőkezelés, az előbbi két bekezdésben emlitett erdőbirtokosok közül azokra, a kik erdeik kezelését szerződés alapján az államnak már átadták, legalább az első 10 év leteltéig (7. §.) kivétel nélkül kötelező marad.

Az állami erdőkezelés teendőit, a törvényjavaslat szerint, a földmivelésügyi ministernek alárendelt m. kir. állami erdőhivatalok és ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok fogják ellátni.

A m. kir. állami erdőhivatalok müködési körébe — a törvényjavaslat szerint — első sorban az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. §-ának hatálya alá tartozó erdőbirtokok fognak tartozni; de miután az állami erdőkezelésnek a törvényjavaslat szerint tervezett szervezete az idézett szakasz alá tartozó erdők kezelésén kivül más közérdekü erdészeti feladatok sikeres megoldására is módot nyujt: ugyancsak a m. kir. erdőhivatalok fogják teljesiteni a kezeléssel járó munkálatokat azon magán véderdőkön és magán kopár területeken is, a melyeket a földmivelésügyi minister, a birtokosok kérelmére ügykörükbe utal; és végül a m. kir. állami erdőhivatalok fogják ellátni — azon törvényhatóságokban, a melyek területére müködésük kiterjed — a közigazgatás körében előforduló erdészeti szakteendőket is.

Az állami erdőkezelés költségeit, miként jelenleg, a törvényjavaslat szerint is az állam fogja viselni; a kiadások megtérítéseül azonban az erdőbirtokosok a földmivelésügyi minister által, törvényhatóságonkint, 5 évről 5 évre megállapitott évi kezelési átalány-

összeget lesznek kötelesek fizetni, mely átalányokat azután, ugy, mint jelenleg is történik, a közigazgatási bizottságok fogják kivetni az egyes erdőbirtokosokra. A különbség e tekintetben csak az lesz, hogy az évi járulékok nem csupán az erdők és kopár területek kiterjedése arányában fognak kivettetni, — mint eddig történt — hanem a kivetésnél a jövedelmezőség is figyelembe fog vétetni, a mi nemcsak méltányos, de igazságos is, mert a jobban jövedelmező erdők rendszerint több munkát is adnak a kezelő erdőtiszteknek. Ezen kivül a törvényjavaslat szerint a behajtásról nem a törvényhatóságok fognak gondoskodni, hanem ez a közadók módjára fog történni.

Szigoruan az állam pénzügyi szempontjaiból kiindulva a törvényjavaslatnak a költségre vonatkozó intézkedéseit ugy kellett volna megállapitani, hogy a törvényhozás az állami költségvetés megállapitásakor az állami erdőkezelés költségeinek teljes megtérítését is követelhesse az érdekelt birtokosoktól. Ezt a javaslat az első 5 év után nem is zárja ki, de az első átmeneti időszakot illetőleg kötelességemnek tartom megemliteni, hogy az itt szóban forgó erdők birtokosainak anyagi helyzete ma még olyan, hogy az összes költségeket kivetni a birtokosokra egy ideig nem volna méltányos, sőt egyes vármegyékben nem is volna lehetséges. Ezért a javaslat az első 5 éves időszakra nézve ugy intézkedik, hogy a földmivelésügyi minister által megállapitott kezelési átalány ezen idő alatt a birtokosokra vármegyénkint területaránylag nem róhat nagyobb terhet, mint a mekkorát a szerződés alapján állami kezelésbe vett erdők, ott pedig, a hol az állami kezelésbevétel még nem történt meg, a közös kezelés alatt álló erdők birtokosai a törvény életbe lépése előtti évben viseltek.

A jelenleg állami kezelés alatt álló erdők birtokosaival szemben egyébiránt a terheket nem is lehetne igazságosan egyelőre emelni, mert ez ellentétben állana a megkötött szerződésekkel. Ha azonban ezekkel szemben a jelenlegi statusquo tartatik fenn, a többi birtokossal szemben sem volna méltányos más álláspontra helyezkedni.

Igaz ugyan, hogy ilyen módon a törvényjavaslat életbeléptetése egyelőre az államra is terheket fog róni, de az állam által hozandó anyagi áldozat, mint alább kimutatni szerencsém

lesz, aránylag nem oly nagy, hogy a miatt az itt szóban forgó fontos feladatok megoldását elhalasztani lehetne.

Ez a lényege a törvényjavaslat első cszimének. A részletekre vonatkozólag a következőket van szerencsém tisztelettel előterjeszteni.

I. Fejezet.

Általános rendelkezések.

Ez a fejezet az állami kezelés tárgyát képező erdőket s továbbá az állami kezelés életbeléptetésének és megszüntetésének feltételeit határozza meg.

Ezenkivül az állami kezelés czélja és hatásköre tekintetében felmerülhető félreértések és aggályok megszüntetése czéljából előre is jelzi (az 1. §. bevezetésében), hogy az állam a kezelés átvételével csupán azoknak a szakteendőknek ellátásáról kiván gondoskodni, a melyeket az erdőtörvény (1879. XXXI. t. cz.) 21. §-a értelmében a rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezelt erdőkben szakértő erdőtiszteknek kell végezni; az 5. §-ban pedig egyenesen is biztositja az érdekelteket arról, hogy az állami kezelés a birtokosok jogát az állami kezelésbe vett erdők és kopár területek állagával és hasznaival való rendelkezés tekintetében nem érinti.

1—2. §§. Az 1. §. azokat az erdőket és kopár területeket sorolja fel, a melyeket a birtokosok a §. egyes pontjaiban meghatározott feltételek esetében az állam kezelésébe átadni kötelesek; a 2. §. pedig azokat foglalja magában, a melyeket a földmivelésügyi minister a birtokosok kérelmére az állam kezelésébe átvehet.

A részletes intézkedések megállapitásánál először is azt tartom szem előtt, hogy az állami kezelés általában véve csak olyan birtokosokra legyen kötelező, a kiket az erdőtörvény különben is szakértő erdőtisztek alkalmazására kötelez, de ezekre is csak feltételesen, t. i. arra az esetre, ha ezen utóbb emlitett kötelességüknek nem képesek vagy nem akarnak megfelelni.

E mellett azonban figyelemmel voltam arra is, hogy viszont az állam is csak olyan erdők és kopár területek kezelésének az átvételére köteleztessék, a melyeknél egyfelől az állam segitségét a birtokosok magánérdekén kivül a közérdekek is indokolttá teszik, s a melyeknél másfelől az állam kötelességeit a birtokossal szem-

ben és a birtokos jogait az állammal szemben határozottan és félreérthetetlenül megállapitani lehet.

Az utóbbi szempontból kiindulva tehát az állam által kezelendő és kezelhető erdők és kopár területek közé csak olyan erdőket vettem fel, a melyek az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá tartoznak s ennek értelmében hatóságilag jóváhagyott rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezelendők, vagy pedig a melyekre az erdőtörvény most idézett §-ának a hatályát a fenforgó közérdekekre való tekintettel a jelen törvényjavaslattal utólagosan kiterjeszteni lehet.

Az 1. §. *a*)—*d*) pontjai a fentebb elsősorban emlitett elvtől első tekintetre eltérnek, a mennyiben az itt felsorolt erdőknél az állami kezelés kötelező volta nincs feltételhez kötve, ugy, hogy ezen pontok értelmében a kis- és nagyközségek s vagyonközségek erdei, továbbá a volt urbéresek erdőilletőségei és a volt urbéreseknek legelőilletőség fejében kiadott, továbbá ajándékozás, vétel, csere utján vagy más jogczimen birtokába jutott erdők (ez utóbbiak: a mennyiben véderdőt képeznek vagy az erdőtörvény 4. §-a értelmében állandóan fentartandók), feltétlenül, vagyis minden körülmények között az állam által fognak kezeltetni.

Ennek az intézkedésnek azonban nem különleges elvi okok adják meg a magyarázatát, hanem egyedül az a gyakorlati szempont, a mit indokolásom általános részében már emlitettem, hogy t. i. az *a*)—*d*) pontok alatt emlitett erdőknél a kötelező állami kezelést feltételektől tenni függővé teljesen czéltalan lett volna, a mennyiben az itt emlitett községek és volt urbéresek általában véve nem birnak akkora terjedelmü és olyan jövedelmezőségü erdőkkel, hogy birtokosaik a kezelésre külön-külön szakértő erdőtisztet tarthatnának.

A rendelkezésemre álló adatok szerint ugyanis a közül az 1693 község és 5358 urbéri birtokosság közül, melyekről ezen indokolás általános részében emlitést tettem, 1197 községnek és 5017 urbéres birtokosságnak az erdeje még az 500 kat. holdat sem éri el; de a többiek közül is 192 községnek és 209 urbéres birtokosságnak az erdeje csak 500—1000 kat. hold között, 161 községé és 94 urbéres birtokosságé csak 1000—2000 kat. hold között; 57 községé és 23 urbéres birtokosságé 2—3000 kat. hold

között, 32 községé és 9 urbéres birtokosságé 3—4000 kat. hold között, 15 községé és 3 urbéres birtokosságé csak 4—5000 kat. hold között és 11 községé és 3 urbéres birtokosságé csak 5—6000 között változik: 6000 kat. holdnál nagyobb erdeje pedig csak 28 községnek van, de ezek közül is csak tizenháromé haladja meg a 10,000 holdat.

A kis- és nagyközségek közül tehát mindössze csak egynehány, a volt urbéreseké közül pedig egy sem bir akkora terjedelmü erdővel, a mely egy szakértő erdőtiszt munkáját teljesen igénybe vehetné, a külön erdőtiszt tartásával járó költségeket azonban még a legnagyobb községi erdők is csak akkor viselhetnék el, ha az értékesités és jövedelmezés tekintetében kedvező viszonyok között volnának s ezenkivül teljes és értékes fakészletekkel birnának. Ezeknek a feltételeknek azonban inkább a megforditottja áll fenn a valóságban.

Tény tehát, hogy a községek és a volt urbéresek magukban nem képesek eleget tenni az erdőtörvény 21. §-ának s legfeljebb csak egyesülve alkalmazhatnának erdeik kezelésére saját erdőtiszteket.

Ettől az egyesüléstől azonban jó eredményt nem lehet várni, mert mint indokolásom általános részében már kimutattam, maguk a törvényhatóságok sem voltak képesek a községi stb. erdők közös kezelésére teljesen megfelelő szervezeteket létesiteni.

Ezekből a tényekből kiindulva tehát s figyelemhe véve azt is, hogy a községi erdők közvagyonnak tekintendők, s hogy azon szoros kapcsolatnál fogva, mely hazánkban a volt urbéres birtokosságok és a politikai községek között tényleg fennáll, maguk az urbéri erdők is a közvagyonnal rokonterészetüek: részemről teljesen indokoltnak és közérdekekkel megegyezőnek találtam, hogy ezekre az erdőkre az állami kezelés feltétel nélkül kötelezőnek mondassék ki. Annyival is inkább, mert azokban a vármegyékben, hol az erdőtörvény 17. §. alá tartozó kisebb erdők szerződés alapján már az állam kezelésébe vétettek át, mindössze csak egynehány olyan község akadt eddig, a mely nem fogadta el az állami kezelést és ezeket is valószinüleg más mellékes okok inditották erre és nem az a körülmény, hogy rájuk nézve a külön erdőtiszt tartás előnyösebb lett volna, mint az állami kezelés.

Az 1. §. *a*) pontjában emlitett vagyonközségi erdők, melyek

alatt a volt 13. számu román bánáti és a volt 14. számu szerb bánáti határőrezredekhez tartozott községek erdei értendők, szintén községi erdőknek tekintendők; s bár ez idő szerint együttesen kezeltetnek, mindamellett különbséget tenni közöttük és a többi községi erdők között ebben a javaslatban nem lehetett, annál kevésbé, mert a volt 14. számu szerb-bánáti határőrezredekhez tartozott községek erdeiből képezett vagyonközségi erdők már most is az állam által kezeltetnek.

Az 1. §. *c*) és *d*) pontjai alá felvett erdőkre nézve továbbá kötelességemnek tartom még azt is tisztelettel megjegyezni, hogy ezekre az erdőkre (a volt urbéreseknek legelőilletőség fejében kiadott és ajándékozás, vétel és csere utján vagy más jogczimen birtokába jutott erdőkre) az erdőtörvény 17. és 21. §-ai ez idő szerint nem terjednek ki s igy fentebb emlitett elvek szerint ezek az erdők nem is lettek volna az 1. §-ba felvehetők.

Részemről azonban az erdőtörvénynek azt a megkülönböztetését, melyet 17. §-ában a volt urbéreseknek erdőilletőség fejében kiadott erdei és ugyanezen birtokosoknak előbb felsorolt egyébféle erdei között tesz, teljesen indokolatlannak találom s ennél fogva azt, hogy az erdőtörvény a volt urbéresek erdőilletőségére megállapitott üzemtervszerü kezelést nem tette kötelezővé egyszersmind a volt urbéresek egyéb erdeire is, olyan hibának tekintem, a melynek már eddig is sok káros következménye volt.

Szomoru tény ugyanis, hogy az ország minden részében előforduló kopárok nagy része épen a volt urbéresek legelőilletőségét képező és legeltetés czéljából megszerzett erdeinek meredekebb oldalain képződött és képződik még ma is, még pedig legfőképen azért, mert a törvény nem nyujt módot az erdőrendészeti hatóságnak arra, hogy az ilyen erdők okszerü használatát a természeti viszonyokhoz képest megfelelően szabályozza, s ez által a keletkezhető bajoknak még csirájában elejét vegye, hanem csupán akkor ad felhatalmazást a hatóság közbelépésére, mikor a baj már megvan s mikor azt csak aránytalan áldozatokkal s többnyire csak szigoru büntetések alkalmazásával lehet orvosolni.

Teljesen indokoltnak és szükségesnek találtam tehát, hogy a jelen törvényjavaslatban ezek az erdők is az állami kezelésbe adandó erdők közé soroztassanak, ha fekvésüknél és talajuk minő-

ségénél fogva az erdőtörvény 2. vagy 4. §-a alá tartoznak, vagyis véderdőt, vagy feltétlenül fentartandó erdőt képeznek.

Minthogy azonban az állam a fentebb tisztelettel említett okokból csak olyan erdők kezelését vállalhatja el, melyek hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint kezeltetnek, egyuttal szükségesnek tartottam gondoskodni arról is, hogy a javaslat 3. §-ában az erdőtörvény 17. §-ának hatálya ezekre az erdőkre is kiterjesztessék.

Az 1. §. *e*) és *f*) pontjai már teljesen megfelelnek a fentebb említettebb elveknek s ezért nem szorulnak további indokolásra.

Megjegyzem azonban, hogy az *e*) és *f*) pontokban említett törvényhatóságokra, városokra, egyházi testületekre és személyekre, köz- és magánalapitványokra, hitbizományokra, közbirtokosságokra és részvénytársulatokra a törvényjavaslat csak kedvezményt tartalmaz, a nélkül, hogy akaratuk ellenére bármiféle kötelezettséget róna rájuk; azt a nagy kedvezményt t. i., hogy ha az erdőtörvény 21. §-a által rájuk rótt kötelességüknek maguk nem képesek eleget tenni, ezen kötelességük teljesitésében az állam segélyét vehetik igénybe.

Az 1. §. *g*) pontja ellenben megint olyan területeket von be az állami kezelés körébe, a melyekre az erdőtörvény 17. és 21. §-ai nem minden esetben terjednek ki.

Minthogy azonban ebben a pontban kizárólag kopár területekről van szó, még pedig olyan területekről, melyeknek beerdősitését a közérdekekre való tekintettel törvények rendelik el, azt hiszem ez ellen a pont ellen sem tehető komoly ellenvetés és pedig annál kevésbé, mert a szóban forgó kopárok különben is olyan birtokosok tulajdonát képezik, a kiknek egyéb erdei az 1. §. *a*)—*f*) pontjai alapján az állam által fognak kezeltetni. Kivételt e tekintetben csupán a pont utolsó soraiban említett társulatok képeznek, de ezekkel szemben a javaslat álláspontját megint az a körülmény teszi teljesen indokolttá, hogy a szóban forgó erdősitő társulatokat az erdőtörvény 168. §-a ugy is arra kötelezi, hogy erdősitéseik vezetésére szakértő munkavezetőt alkalmazzanak.

Az állami kezelés tehát a *g*) pontban említett kopárok birtokosaira nézve is csak kedvezményt jelent.

Hogy azonban az állam ezen kopárok kezelése tekintetében is akadálytalanul megfelelhessen feladatainak, a 3. §-ban ezekre is ki kellett terjeszteni az erdőtörvény 17. §-ának hatályát.

Ezen részletes indokok alapján tehát tisztelettel kérem a törvényhozást, hogy a törvényjavaslat 1. §-ában foglalt inlézkedéseket elfogadni méltóztassék. Tájékozás czéljából azonban kötelességemnek tartom megjegyezni még, hogy a §. *a*), *b*), *e*) és *f*) pontjai alatt felsorolt erdőket szó szerint azon kifejezésekkel jelöltem meg, melyeket az erdőtörvény 17. §-a használ és pedig azért, hogy még a lehetősége is kizárva legyen annak, hogy valaki az itt emlitett erdők alatt másokat is érthessen, mint a melyek az erdőtörvény 17. §-ában értve vannak.

Igaz ugyan, hogy ezeket az erdőket maga az erdőtörvény is részben csak általános kategóriák szerint jelöli meg, de ez a hiánya az erdőtörvénynek ma már nem okozhat sem zavart, sem félreértéseket, mert azon 19 év alatt, mióta az erdőtörvény életbe lépett, az egyes kategóriákba tartozó erdők mind pontosan és részletesen meghatároztattak.

Az erdőrendészeti hatóság t. i. az erdőtörvény hatálya alá tartozó erdőket minden egyes vármegyében törzskönyvekbe vezette be, még pedig parczella számok és birtokosok szerint s ez alkalommal törvényes eljárással azt is pontosan megállapitotta, hogy a törzskönyvbe foglalt erdők közül, melyek és milyen czimen tartoznak a törvény 17. §-a alá.

Igy a közbirtokosságok czime alá nem csupán a szigoruan ezen czimet viselő közbirtokosságok erdeit, hanem például Háromszék vármegyében az ugynevezett községi birtokosságok és a kétág-katonaság erdeit is felvette a közigazgatási bizottság s hasonlóképen a volt urbéreseknek erdőilletőség fejében kiadott erdőkből is nem csupán azt a részt sorozta a 17. §. alá tartozó erdők közé, a melyet maguk a volt urbéresek közösen használnak, hanem azokat a kisebb részeket is, melyeket az egyházaknak, papoknak, tanitóknak, iskoláknak és néhol jegyzőknek külön hasitottak ki a birtokrendezéskor stb.

Annyiban azonban az *a*), *b*), *e*) és *f*) pontok szövege mégis eltér az erdőtörvény 17 §-ától, hogy ezen pontokban az állami erdők nem fordulnak elő, de ez természetes is, mert az állami

erdők kezeléséről ugy is az állam gondoskodik, teljesen felesleges lett volna tehát ezeket is felemliteni az 1. §-ban.

És eltérést képez továbbá az is, hogy az *a*) pontban a községek mellett a vagyon-községek is külön fel vannak emlitve, holott az erdőtörvény 17. §-ában ilyenekről nincs szó, még pedig azért nincs szó, mert a vagyon-községek erdei is minden kétséget kizárólag községi vagyon természetével birnak s tulajdonképen nem állanak egyébből, mint a volt 13. számu román- és 14. számu szerbbánáti határőrezredekhez tartozott községeknek egyenként kizárólagos tulajdonát képező, de kezelés és használat tekintetében egyesitett erdőrészleteiből.

Minthogy azonban ezek a volt hátáröri községi erdők tényleg közösen kezeltetnek s igy e tekintetben közbirtokossági erdők látszatával birnak, annak határozott kifejezése czéljából, hogy a törvényjavaslat ezen vagyonközségi erdőket is a községi erdőkre nézve megállapitott határozatoknak kivánja alávetni, a belügyminister urral egyetértésben mégis jónak láttam azokat külön is megnevezni az *a*) pontban.

Végül tisztelettel megjegyzem, hogy a §. *d*) pontjában emlitett erdők közé részemről a volt urbéresek összessége által megszerzett erdőkön kivül azokat az erdőket is beleértem, melyeket a kisebb-nagyobb számu volt urbéresekből alakult társulatok, például szepes vármegyei „erdő-társulatok" vásároltak.

Közgazdasági szempontból ugyanis ezen erdők között különbséget tenni nem lehet.

A 2. §-ba, miként már emliteni szerencsém volt, azokat az erdőket vettem fel, a melyeket a földmivelésügyi minister csak a birtokosok kérelmére vehet állami kezelésbe.

Ilyeneknek tekintettem részemről először is az *a*) pontban emlitett magán véderdőket, melyeknek gondos és szakavatott kezelése fontos közérdeket képez s melyeknek birtokosait közhasznu feladataik teljesitése közben méltán támogathatja az állam; s ilyeneknek tekintettem továbbá mindazon kopár területeket, melyeket az 1. §. *g*) pontja alá nem lehet sorozni: még pedig első sorban a magánbirtokosok tulajdonát képező olyan kopárokat, a melyeknek a beerdősitését a *b*) pontban idézett törvények egyenesen elrendelik s végül minden más keletkező vagy kevésbé veszélyes kopárokat,

mert bár ezeknek beerdősitését a törvények kötelezően nem rendelik el, a közérdek szempontjából mégis kivánatos és szükséges, hogy mielőbb befásittassanak és hasznossá tétessenek.

Ezeknek az erdőknek és kopár területeknek birtokosaitól mindenesetre indokolatlan volna megtagadni azt a kedvezményt, hogy erdeik kezelését az államra bizhassák, még ha ez a kedvezmény az államnak kisebb-nagyobb mérvü áldozatával járna is.

Feltétlenül szükségesnek tartom azonban, hogy az állami kezelés feladatai ezen kopárok kezelése tekintetében is hatóságilag jóváhagyott gazdasági, illetve erdősitési tervekben állapittassanak meg és hogy a birtokosok ezen tervek megtartására törvény által kötelezttessenek.

Az *a*) pont alatt emlitett véderdőket illetőleg ebben a tekintetben nem kellett intézkednem, mert a véderdők az erdőtörvény 2. §-a szerint feltétlenül, tehát akkor is rendszeres terv szerint kezelendők, ha magánbirtokosok tulajdonát képezik; a *b*) és *c*) pontban emlitett kopárokra nézve azonban már a 3. §. második bekezdésében megfelelő intézkedést kellett felvennem.

A 2. §-ban emlitett erdőkön kivül a magánbirtokosok többi erdeire részemről az állami kezelést nem tartanám indokoltnak kiterjeszteni, de ez nem is volna lehetséges, mert a magánbirtokosok alig egyeznének bele abba, hogy erdeik az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá helyeztessenek, már pedig e nélkül az állami kezelés itt sem volna életbe léptethető.

3. §. Az ezen §-ban foglalt intézkedések indokait a megelőző szakaszoknál már részletesen szerencsém volt előadni. Itt tehát csupán azt emlitem meg, hogy a §. első bekezdésének utolsó részében a legeltetésre és alomgyüjtésre nézve foglalt megszoritó rendelkezést főleg csak a volt urbéresek megnyugtatására láttam szükségesnek felvenni; mert szorosan véve erre a rendelkezésre nem lett volna szükség.

Az üzemterveket ugyanis a 15. §. szerint az állami közegek a birtokosok kivánságának figyelembe vételével kötelesek elkészitení, az elkészitett üzemterveket pedig a földmivelésügyi minister vizsgálja felül és hagyja jóvá, tehát annak a tárczának a vezetője, a kire az állattenyésztési érdekek gondozása is bizva van.

Fel sem tehető tehát, hogy az üzemtervekbe a birtokosok

ellenére olyan intézkedések vétessenek fel, a melyek az erdei legeltetést az állattenyésztés megkárosításával indokolatlanul korlátoznák, különösen az olyan erdőkben, a melyek az urbéri rendezés alkalmával legelő-illetőség fejében adattak ki a volt urbéreseknek.

4. §. Annak a kérdésnek az eldöntését, hogy a törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsu városok erdei, tekintettel jövedelmezőségükre, az állam kezelésébe adandók-e, vagy pedig azok kezeléséről a birtokosoknak kell gondoskodni, azért tartottam szükségesnek a javaslat ezen pontjában a belügyi és földmivelésügyi ministerek egyetértő elhatározására bizni, mert az ilyen kérdések rendesen személyi kérdésekkel hozatnak kapcsolatba s ilyenkor a helyi hatóságok a különféle befolyásokkal szemben nem mindig képesek oly függetlenül és tárgyilagosan határozni a kérdésben, a mint azt a dolog érdeme megkivánná. De másfelől e kérdés megitélésénél szakszempontok is merülnek fel, melyeket a szakminister mindenesetre megfelelőbben mérlegelhet, mint a birtokosok és a helyi hatóságok, melyeknek szakközegek nem is állanak mindig rendelkezésükre.

5. §. Ezt a szakaszt is főleg a birtokosok megnyugtatása czéljából tartottam czélszerünek a javaslatba felvenni.

Mert az állami kezelés hatáskörét szabályozó III. fejezet rendelkezései különben is határozottan kizárják azt, a mit ez a szakasz eltilt, hogy t. i. az állam a kezelésébe vett erdők és kopár területek állaga és hasznai felett rendelkezhessék.

6—7. §§. Miután az állami kezelés csak az 1. és 2. §-ban meghatározott feltételek alapján léptethető életbe, ezek a feltételek pedig változhatnak és teljesen meg is szünhetnek, önként következik, hogy az állami kezelés sem lehet állandó. Ennélfogva a 6. és 7. §-ban szükségesnek láttam a megszüntetés kérdését is szabályozni.

A 6. §. megállapitásánál, mely a hivatalból való megszüntetés iránt intézkedik, abból a szempontból indultam ki, hogy az állami kezelés hivatalból, tehát az érdekelt birtokos megkérdezése nélkül is, csak akkor szüntethető meg, ha maga az ok is megszünik, melynek alapján az illető erdő állami kezelésbe vétetett.

Ilyen eset áll be például akkor, ha valamely község, egyház,

vagy iskola erdeje adás-vétel utján magánbirtokos kezébe jut vagy pedig ha valamely közbirtokosság erdejét a jogosultak között egyénenkint felosztja. A tulajdonos változásával mindkét esetben megszünik egyszersmind az erdőnek az a minősége is, melynek alapján az az állami kezelésbe vétetett és igy meg kell szünni magának az állami kezelésnek is. Épp igy abban az esetben is, ha például valamely urbéres birtokosság legelő-illetőséget képező erdejéről vagy egy állami kezelés alatt álló magánvéderdőről kitünik, hogy azt a hatóság annak idején tévesen minősitette az erdőtörvény 2. vagy 4., illetve 2. §-a alá tartozó erdőnek. Ha az illetékes hatóság ezt a téves minősitést helyesbiti s az először emlitett erdőt nem feltétlenül fentartandó erdőnek, a másodikat pedig nem véderdőnek nyilvánitja, ezzel egyidejüleg azt a feltételt is megszünteti, a melyre az állami kezelés alapitva volt s igy az állami kezelést ebben az esetben is meg kell szüntetni.

A megszüntetés iránt természetesen annak kell intézkedni, a ki az állami kezelésbe vétel iránt intézkedett, tehát a földmivelésügyi ministernek; ez azonban természetesen nem zárja ki, hogy a megszüntetést maga az érdekelt is kérelmezhesse. Az érdekeltek megnyugtatására egyébiránt a szakasz azt is elrendeli, hogy a megszüntető intézkedésnek az ok megszünésétől számitott egy éven belül meg kell történni.

A 7. §. az állami kezelés megszüntetésének egyéb eseteit tárgyalja s abból a kétségkivül alapos feltevésből indulva ki, hogy a közlekedési és értékesitési viszonyok javulása folytán idővel a most keveset jövedelmező erdők birtokosai is olyan helyzetbe jutnak, hogy erdeik kezeléséről megerőltetés nélkül gondoskodhatnak, felhatalmazza a földmivelésügyi ministert, hogy az állami kezelést a birtokosok kérelmére is megszüntethesse, de természetesen csak az 1. §, *e*) — *g*) pontjaiban és a 2. §-ban felsorolt erdők és kopár területekre nézve, mert az 1. §. *a*) — *d*) pontjai alatt emlitett községi és urbéres erdők addig, a mig ez a minőségük meg nem változik, a fentebb mondottak szerint, minden körülmények között az állam által kezelendők s igy a hivatalból való megszüntetés esetein kivül más esetekben nem is lehet helye a megszüntetésnek.

Azonban a megszüntetést a többi birtokosokkal szemben sem

lehetett egyedül az ő elhatározásuktól tenni függővé, hanem ezeknek a kérelmezési jogát is korlátok közé kellett szoritani, különösen a megszüntetés időpontjának meghatározása tekintetében, mert nem nehéz belátni, hogy ha a birtokosok bármely időpontban megszüntethetnék az állami kezelést, ez az államra nézve nagy hátrányokkal járna, a mennyiben az alkalmazott személyzet létszámát soha sem volna képes arányba hozni a tényleges szükséglettel.

A javaslat tehát ugy intézkedik, hogy az állami kezelés a birtokosok kérelmére csak minden 10 év végén szüntethető meg s ekkor is csak abban az esetben, ha a birtokos ez iránti kérelmét 2 évvel előbb beterjeszti.

Egyuttal gondoskodik a javaslat arról is, hogy azok az erdők, melyek az erdőtörvény 17. és 21. §-ai alá tartoznak, csak akkor bocsáttassanak ki az állami kezelésből, ha birtokosaik a további kezelésről tényleg megfelelően gondoskodhatnak.

II. Fejezet.

Az állami kezelés közegeiről.

Ez a fejezet az állami kezelés szervezetét állapitja meg, még pedig oly módon, hogy az 1. és 2. § okban felsorolt erdők kezelésén kivül más közérdekü erdészeti feladatokat is sikeresen megoldhat. A szervezet ugyanis az egész országra ki fog terjedni s igy a kormánynak és közigazgatási hatóságoknak minden vármegyében megbizható erdészeti közegek fognak az erdészeti feladatok teljesitése körül rendelkezésükre állani.

8. §. E szakasznál mindenekelőtt szükségesnek tartom tisztelettel megjegyezni, hogy a szervezendő erdőhivatalok czimébe az állami jelzőt azért tartottam szükségesnek felvenni, mert vannak kincstári erdőket kezelő m. kir. erdőhivatalok is, a melyektől az előbbieket már czimükben is meg kellett különböztetni.

Megjegyzem továbbá, hogy a m. kir. állami erdőhivatalok és m. kir. járási erdőgondnokságok között a feladatokat nem szándékozom fokozatosan megosztani, ugy például, hogy az egyik csak az intézést és felülbirálást, a másik pedig a végrehajtást teljesitse, mert ez a teendők teljesitését csak lassitaná s a költségeket is

indokolatlanul szaporitaná. Hanem a szervezetet ugy fogom megállapitani, hogy az erdőhivatal székhelyéhez közel eső erdőbirtokokon maga az erdőhivatal végezze azokat a teendőket is, melyeket a távolabb eső kerületekben a gondnokságok fognak teljesiteni. Ez utóbbiakat azonban az egyöntetüség megóvása végett az erdőhivatal vezetése és ellenőrzése alá rendelelem.

Hogy a szakasz szerint az állami erdőhivatalok müködési köre több törvényhatóságra is kiterjedhet, vagyis hogy nem minden vármegye számára lesz egy-egy erdőhivatal szervezendő, annak egyedüli oka az, hogy a pénzügyi szempontokat is figyelembe kellett vennem.

Az állami kezelés azon feladatai szempontjából, melyeket a törvényjavaslat 12. §-a szerint szintén teljesitenie kell, minden esetre az lett volna kivánatos, hogy minden vármegye székhelyén szerveztessék egy-egy m. kir. állami erdőhivatal. Ez azonban a költségeket jelentékenyen emelné ahhoz az összeghez képest, melyet alább kimutatni lesz szerencsém.

A rendelkezésemre álló adatokhoz képest különben azt hiszem, hogy egyelőre 40—42 állami erdőhivatal szervezésével is el lehet érni azt a czélt, melyet a törvényjavaslat maga elé tüzött. Ennek a 40—42 erdőhivatalnak a személyzete mintegy 270—280 szakképzett erdőtisztből fog állani.

9. §. A m. kir. állami erdőhivatal személyzetét illetőleg csupán azt tartom szükségesnek megjegyezni, hogy miután az állam az erdők őrzését nem vállalja el, a segédszemélyzet alatt, nem az erdőőri személyzet, hanem az irodai és a hivatalszolgai teendők ellátásánál alkalmazott személyzet értendő.

10. §. A dolog természete hozza magával, de a községi erdők eddigi kezelésénél szerzett tapasztalataim is azt igazolják, hogy az itt szóban forgó feladatokat a végrehajtással megbizott erdőtisztek csak abban az esetben képesek sikerrel, a törvényeknek és a gazdasági érdekeknek megfelelően teljesiteni, ha a helyi érdekek befolyása és gyakran erős nyomása alól teljesen ki tudják vonni magukat. Ezért részemről a 10. §-nak azt a rendelkezését, mely az állami kezelés közegeit szolgálati és fegyelmi tekintetben közvetlenül a földmivelésügyi ministernek rendeli alá, olyan elkerülhetetlenül szükséges intézkedésnek tartom, mely nélkül az állam

nem lenne képes az ezen törvényjavaslat által ráruházott feladatokat sikerrel teljesiteni.

Megemlitem különben, hogy ez a rendelkezés az állami kezelés iránt kötött szerződésekben is benfoglaltatik s a szerződések megkötésénél az állam részéről olyan feltételnek tekintetett, hogy ha azt a törvényhatóságok és az érdekelt birtokosok el nem fogadták volna, a kezelés átvétele sem történhetett volna meg.

III. Fejezet.

A m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről.

Az államnak ebben a törvényjavaslatban meghatározott feladatát — miként fennebb többször is szerencsém volt emliteni — kétféle teendők fogják képezni: egyfelől el kell látnia az 1. és 2. §-ban emlitett erdőkben mindazokat a teendőket, melyeket az erdőkezelésnél feltétlenül szakértő erdőtiszteknek kell végezni s másfelől teljesitenie kell a közigazgatás körében felmerülő erdészeti teendőket.

Ez utóbbi feladat tekintetében a m. kir. állami erdőhivatalnak, mint az állam megbizott közegének, hatáskörét nem tartottam szükségesnek a teendők részletes felsorolásával meghatározni, sőt czélszerünek sem, mert nézetem szerint a m. kir. állami erdőhivatal ebbeli feladatát és eljárását a változó viszonyoknak megfelelően kell szabályozni, a mi csak rendeleti uton történhetik. Ezért a javaslat a m. kir. állami erdőhivatal ezen hatáskörének megállapitását a két érdekelt miniszterre, t. i. a belügyi és földmivelésügyi miniszterekre bizza.

A m. kir. állami erdőhivatalnak először emlitett feladatait azonban már részletesen meg kellett szabni, mert az állam és az 1. és 2. §-ban emlitett birtokosok tulajdonképen mint szerződő felek állanak egymással szemben, kölcsönös jogaikat és kötelességeiket tehát világosan és határozottan meg kellett állapitani; annyival is inkább, mert az állami kezelés az erdőgazdasági teendőknek csak egy részére, a tulajdonképeni erdészeti szakteendőkre fog kiterjedni, az anyagi munkák teljesitéséről ellenben, mint például fatermelésről és szállitásról, továbbá az anyag- és pénzkezelésről, az őrzésről és általában véve mindazon teendők-

ről, a melyek közvetlen anyagi felelősséggel vannak összekötve, maguknak a birtokosoknak kell gondoskodni. Ez utóbbi feladatokat ugyanis az állam legfeljebb csak akkor vállalhatná el, ha a birtokosok az erdők hasznaival való rendelkezés feltétlen jogáról lemondanának s azt legalább részben az államra ruháznák át; erre azonban kényszeriteni a birtokosokat nem lehet, de nem is volna ez szükséges, mert az olyan kisebb erdőknél, mint a milyenekről itt általában véve szó van, az utóbb emlitett vagyonkezelési teendőket a birtokosok maguk is könnyen és jól elvégezhetik, sőt a legtöbbször még olcsóbban is, mint az állam tehetné.

Kivételesen megengedi ugyan a javaslat is, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a birtokosok kérelmére vagyonkezelési teendőket is elvállaljon s a szerződéses alapon szervezett mostani állami erdőkezelésnél is van rá eset, hogy az erdőgazdaság olyan teendőit is az állam teljesiti, a melyek a fentebbiek szerint a birtokos feladatához tartoznak; de ez — miként eddig — jövőre is csak kivétel számba fog menni s az általános szabály mégis csak az marad, hogy az állam az erdőgazdasági teendőknek csak szoros értelemben vett erdészeti technikai részét fogja ellátni, a többit pedig a birtokosoknak kell végezni.

Élesen és határozottan meg kellett tehát vonnom a határt ezen kétféle teendők között, hogy a kétségek és félreértések a lehetőségig kizárva legyenek. Ezt azonban egyetlen általános rendelkezéssel nem sikerült elérnem s hasonlóképen nem találtam czélszerünek azt sem, hogy a kérdés tisztán a teendők taxativ felsorolásával oldassék meg, mert teljesen kimeriteni a felmerülhető eseteket nem lett volna lehetséges.

Ezért a javaslat ezt a két módszert egyesiti s a kérdést ugy oldja meg, hogy az általános elvi rendelkezést a részletek lehető bő felsorolásával világitja meg. Ily módon ha fel is fognak merülni kétséges kérdések, azokat nem lesz nehéz helyesen eldönteni.

11. §. A szakasz bevezetésében foglalt általános rendelkezésre és a szakasz szerkezetére vonatkozó indokaimat az előbbiekben már szerencsém volt előadni, az *a*)—*i*) pontok alatt példaképen felsorolt részletek közül pedig csupán az *a*) és *g*) pontokra vonatkozólag tartom szükségesnek a következőket megjegyezni.

A m. kir. állami erdőhivatalnak az a ténykedése, hogy az

a) pont szerint a határokat kijelöli, a javaslat 5. §-ában és a jelen §. bevezetésében foglaltakhoz képest semmiféle magánjogi következményekkel nem járhat. Az erdőhivatal tehát ezen teendőjének végzésekor egyszerüen technikai munkát végez, mint például az a magánmérnök, a kit valamely birtokos birtoka határainak rendbe hozásával biz meg.

A *g*) pontnak az a rendelkezése, mely a m. kir. állami erdőhivatalt felhatalmazza, hogy erdei kihágás esetében a kihágók ellen, a birtokos meghatalmazása nélkül is panaszt emelhessen s a birtokost a bíróság előtt képviselhesse, tényleg ellentétben áll a javaslat 5. §-ával és a jelen §. bevezetésével. Ezt a jogot azonban a m. kir. állami erdőhivatalnak, nem ez a javaslat adja meg, hanem az erdőtörvény 136. §-a, mely minden kezelő erdőtisztet felhatalmaz arra, hogy a birtokost erdei kihágási esetekben külön meghatalmazás nélkül is képviselhesse.

12. §. Ennek a §-nak az indokait is előadtam már fentebb a fejezet általános indokolásában. Tájékozásul azonban tisztelettel megjegyzem, hogy a m. kir. állami erdőhivatal hatáskörét a közigazgatás körében főleg a következők fogják képezni. Közremüködik az erdőrendészeti hatóság felhivására a véderdők és beerdősitendő kopárok hatósági kijelölésénél s a kijelölt területek határainak kijelölésénél, önként érthetőleg még akkor is, ha ezek a területek nem a kezelése alatt álló erdőkhöz tartoznak; közremüködik továbbá az erdei rovarok pusztitásának vagy továbbterjedésének és más elemi csapások kárositásainak megakadályozására kiadott erdőrendészeti intézkedések végrehajtásánál; véleményt ad a gyámhatóságnak a gyámság és gondnokság alatt állók tulajdonában levő erdők kezelése és értékesitése tekintetében; kezeli az állami, törvényhatósági vagy más, hatósági felügyelet alatt álló alapokból létesitett erdei facsemete-kerteket stb.

13. §. A §. első bekezdése és második bekezdésének első mondata a 11. §-sal szemben, mely a m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről szól, a birtokosok teendőit szabja meg, szintén általános rendelkezéssel és egyszersmind a részletek lehető felsorolásával. Czélja ezen rendelkezéseknek az, hogy a határvonalat a m. kir. állami erdőhivatal és a birtokosok hatásköre között még világosabban kijelölje.

A §. utolsó mondatában foglalt kivételt a 11. §-ban és a jelen szakasz előbbi részében foglaltakkal szemben azért tartottam szükségesnek felvenni a javaslatba, mert előfordulhatnak esetek, midőn a birtokosok magánérdeke mellett a közérdekek szempontjából is kívánatos lehet az, hogy az állami kezelésbe vett erdőknél azokat a teendőket is az állami közegek végezzék, melyek különben a birtokosok feladatai közé tartoznak.

Miként már tisztelettel megjegyeztem, a szerződéses alapon szervezett állami kezelésnél is van erre eset, a mennyiben Szegeden, Szabadkán és Ujvidéken az erdősitési munkákat, a volt 14. számu szerbbánáti határőrezred községeinek tulajdonát képező vagyonközségi erdőkben pedig az összes erdőgazdasági teendőket maga az állam végezteti, természetesen a költségek megtérítése ellenében s szabad rendelkezési joggal, ugy hogy például az utóbb emlitett vagyonközség a kezelést csupán csak ellenőrzi s egyedül a tiszta jövedelem felett rendelkezik belátása szerint.

14. §. Az előbbi szakasznál emlitett kivételes eseteket leszámitva, az állami kezelésbe vett erdők őrzéséről a 11. és 13. §-ok szerint a birtokosok kötelesek gondoskodni. Az ő feladatuk tehát az is, hogy e végből megfelelő őrző személyzetet alkalmazzanak.

Minthogy azonban az erdőőrökre a m. kir. állami erdőhivatalnak is kötelessége felügyelni, bizonyos fokig az állam is felelősséget vállal az őrzés pontossága tekintetében. Ezért tehát és mert az állami közegek munkálkodásának sikere egyéb tekintetben is attól van feltételezve, hogy megfelelő számu képzett és megbizható erdőőr áll-e rendelkezésre: szükséges volt ebben a szakaszban törvény által is kötelezni a birtokosokat arra, hogy az erdőőrzésnél alkalmazott személyzet felett szigoru fegyelmet gyakoroljanak; arra az esetre pedig, ha a birtokosok ezen kötelességüket elmulasztanák, legczélszerübben a közigazgatási bizottság volt felruházható azzal a joggal, hogy a magyar kir. erdőhivatal panaszára a kötelességmulasztókkal szemben a fegyelmi szabályokat alkalmazza.

15. §. A szakasz biztositékot nyujt a birtokosoknak arra nézve, hogy a m. kir. erdőhivatal jogos kivánságaikat figyelembe fogja venni. Másfelől azonban a m. kir. állami erdőhivatal függet-

lenségét is megóvja a törvényekbe és szabályokba ütköző követelésekkel szemben.

16—17. §§. Nem szorulnak bővebb indokolásra.

IV. Fejezet.

A m. kir. állami erdőhivatal költségeiről.

Az első és fő szempont, melyből a javaslat ezen fejezetében foglalt rendelkezések megállapitásánál kiindulni kellett, természetesen az volt, hogy az állami kezeléssel járó költségeket maguknak az érdekelt birtokosoknak kell viselni. E mellett azonban nem lehetett figyelmen kivül hagyni azt sem, hogy a m. kir. állami erdőhivatalok a 12. §. szerint közigazgatási teendőket is végeznek, s hogy ennélfogva a m. kir. állami erdőhivatalok összes költségeit nem is volna méltányos egyedül az 1. és 2. §-okban emlitett birtokosokra háritani, hanem azok egyrészét mindenesetre az államnak kell viselni. Azt azonban, hogy a m. kir. állami erdőhivatal költségeiből mekkora rész számitható méltányosan az egyik és másik félre, szintén nem lehetett általános rendelkezéssel megállapitani, mert a m. kir. állami erdőhivatalak közigazgatási teendői vármegyénként nagyon eltérők lesznek s mig az olyan vármegyékben, a hol aránylag sok a véderdő, vagy a rovarkárok nagyobb mérvben és gyakrabban szoktak előfordulni stb. esetleg a kezelésre hivatott személyzet szaporitását is megkövetelhetik, addig más vármegyékben a kezelésnél különben is nélkülözhetetlen személyzet által is teljesithetők lesznek s legfeljebb csak csekélyebb mérvü dologi kiadásokat idéznek elő.

Ezeket figyelembe véve, leghelyesebbnek mutatkozott tehát a javaslatba általános határozatképen azt a rendelkezést felvenni, hogy a m. kir. állami erdőhivatalok szükségleteit (a 18. §-ban emlitetteken kivül, melyekről később fogok szólani) közvetlenül az állam fedezi, a birtokosok pedig ezért kezelési költség czimén törvényhatóságonként évi átalányt fizetnek az államnak, melyet 5 évről 5 évre a földmivelésügyi minister állapit meg. Azt azonban, hogy az átalány mekkora összegben szabandó ki, az általános rendelkezésben nem tartottam szükségesnek szorosabban is meghatározni, mert egyfelől a földmivelésügyi minister az évi

átalányokat az állami költségvetésbe fogja felvenni s igy a törvényhozásnak is módjában lesz a kivetés helyességét ellenőrizni és esetleg helyesbiteni s mert másfelől igy módjában lesz a földmivelésügyi ministernek az évi átalányt a törvényhozás beleegyezésével a szükséghez képest a tényleges költségeknél kisebb összegben is megszabni, például az olyan vármegyékre nézve, a melyekben az összes területhez képest aránylag sok kopár van, vagy a hol az erdők csekély jövedelmezősége s a lakosság szegénysége az átalány mérséklését indokolttá teszik.

Az első átmeneti időben különösen ezt a méltányossági szempontot semmiesetre sem lehet figyelmen kivül hagyni, mert a javaslat hatálya alá tartozó erdők tulnyomó része, oly kedvezőtlen, sőt részben szomoru állapotban van, hogy a birtokosok az összes költségeket nem viselhetnék el.

De nem is lehetne ezt tőlük jogosan megkövetelni, mert azzal a 42 vármegyével szemben, hol a községi erdőket már most is az állam kezeli, az átalányok szerződésileg hosszabb időre vannak megállapitva, ezeket tehát legfeljebb csak a szerződésekben kikötött felmondási határidők letelte után lehetne jogosan felemelni. És ugyanez az eset áll fenn azokban a vármegyékben is, a melyekben a törvényhatóságok által alkalmazott közös erdőtisztek kezelik az erdőket; a törvényhatóságok ugyanis szintén hosszabb időre kihatólag állapitották meg a kezelési költségeket.

Ezekre való tekintettel tehát a javaslat 19. §-ában a fentebb emlitett általános rendelkezés mellé átmeneti intézkedésképen azt a rendelkezést is felvettem, hogy az első 5 évre megállapitott átalány a birtokosokra nem róhat nagyobb terheket, mint a mekkorát kezelési költség czimén a törvény életbelépése előtti évben területarányla viseltek.

A mi az átalányoknak a birtokosokra való kivetését illeti, ezt a feladatot a javaslat a közigazgatási bizottságokra bizza, de egyszersmind azt is utasitásul adja nekik, hogy a járulékok kivetésénél a terület mellett a jövedelmezőséget is figyelembe venni tartoznak. Nézetem szerint ez a rendelkezés is méltányos és igazságos, mert — mint már emlitettem — a dolog természetéből folyik, hogy minél értékesebb és jövedelmezőbb valamely erdő, annál több dolgot is ad az erdőtisztnek. Mig ugyanis a kopár

területeknél az erdőtisztek teendői az erdősités tervének elkészitése után jórészt csak az erdősitések vezetéséből s az általános felügyeletből állanak, addig a rendes használatokat nyujtó, jól jövedelmező erdők körül ugyszólva minden munka előfordul, a mi a m. kir. erdőhivatal hatáskörébe tartozik. Igazságos tehát, hogy az ilyen erdők birtokosai aránylag többet is fizessenek, mint az előbbiek. Egy bizonyos határt azonban az igy kivetett járulékok közötti különbség sem haladhat tul jogosan; gondoskodni kellett tehát a javaslatban arról is, hogy a kivetés meghatározott korlátok között maradjon, ezt a korlátot pedig az a további rendelkezés képezi, hogy egy és ugyanazon törvényhatóságban a legjobban jövedelmező erdőkre kivetett legmagasabb évi járulék legfeljebb háromszor akkora lehet kataszteri holdankint, mint a legkevesebbet, vagy semmit sem jövedelmező erdőkre és kopárterületekre kivetett legalacsonyabb évi járulék. Ez az arány a méltányosság mellett az igazságosságnak is megfelel, mert nagyban és egészben véve körülbelül ilyen arányban fognak állani a m. kir. állami erdőhivatal teendői is, egyfelől az értékes, minden évben használatokat nyujtó erdők kezelésénél és másfelől a rossz karban levő, semmiféle használatokat nem nyujtó erdők és kopárok kezelésénél.

Ezek előrebocsátása után a fejezet egyes szakaszaira vonatkozólag még csak a következőket van szerencsém tisztelettel előadni.

18. §. A §-nak az a rendelkezése, hogy a m. kir. erdőhivatal közegei részére a szükséges napszámos munkát, anyagokat és szereket s továbbá az elszállásoláshoz szükséges helyiségeket és a község határán belül szükséges fuvart az érdekelt birtokos köteles szolgáltatni, kivételt képez azzal a fentebb emlitett elvvel szemben, hogy a m. kir. állami erdőhivatal szükségleteit az állam fedezi s a birtokosok csak átalányt tartoznak ezért az államnak fizetni. Ennek az eltérésnek azonban nyomós okai vannak, melyeket nem lehetett figyelmen kivül hagynom.

Ilyen ok például az, hogy a napszámos munkamennyisége, mely a mérnöki, becslési munkák teljesitésénél, vagy pedig a vágáskijelöléseknél, tilalmi jelek felállitásánál stb. igénybe vétetik, továbbá azoknak az anyagoknak és szereknek az értéke, melyek például a határjelek elkészitésénél, megszámozásánál stb. felhasználtatnak, az egyes birtokok szerint nagyon változó s ép ezért a

legigazságosabb eljárás az, ha minden birtokos maga közvetlenül gondoskodik ezekről, mert ha az állam gondoskodnék róluk s a költségeket átalányszerüen vetné ki, a birtokosok közül egyesek aránytalanul megterheltetnének, mások pedig sokkal kevesebbet fizetnének, mint a mennyi érdem szerint rájuk esnék.

Másfelől azt sem lehet figyelmen kivül hagyni, hogy mindezeket a szolgáltatásokat a birtokosok igen sokszor természetben róhatják le s igy kevésbé lesznek megterhelve, mint ha azokról a m. kir. erdőhivatal gondoskodnék az ő költségükre.

A mi pedig az elszállásolást és a község határában szükséges fuvart illeti, ezeket azért sorozza a javaslat szintén a természetbeni szolgáltatások közé, hogy a kezelő erdőtisztek szolgálatuk teljesitése közben ne legyenek feltartóztatva. Már pedig, ha a szóban forgó rendelkezés nem vétetnék fel a törvénybe, ez az eset igen gyakran előfordulhatna, különösen akkor, midőn szigoru hatósági rendeletek végrehajtásáról van szó, melyek az érdekelteknek nincsenek kedvére. Az eddigi tapasztalatok szerint a községek, volt urbéresek stb. ilyenkor nem szivesen járnak az erdőtiszt kezére, sőt még hátráltatják is őt munkájában, ha egyébbel nem, legalább azzal, hogy szállást és fuvart pénzért sem adnak neki. Másutt pedig megtörténik, hogy a jobbmódu nép nem fogad el pénzt az erdőtiszttől sem a szállásért, sem a fuvarért, hanem szükség esetén elnézésben és más oly kedvezményekben várja a viszontszolgálatot, melyet az erdőtiszt kötelességének megszegése nélkül nem adhat meg. Nézetem szerint tehát már ez az egyetlen szempont is teljesen indokolja a javaslat álláspontját. Másfelől azonban nem hagyható figyelmen kivül az sem, a mit a munka- és anyagszolgáltatásnál emlitettem, hogy t. i. a birtokosok a szállás és fuvar természetben való kiszolgáltatásával kevésbé lesznek megterhelve, mint ha azok pénzértékét kellene megtériteniök.

Egyébiránt tisztelettel megjegyzem, hogy az erdőtisztek pénzbeli kárpótlást az elmaradt természetbeni szolgáltatásokért semmiféle körülmények között sem lesznek feljogositva a birtokosoktól követelni, valamint nem fog jogukban állani az sem, hogy a szálláson és fuvaron kivül bármiféle más dijazást, például napidijat, vagy rendkivüli munkák czimén tiszteletdijat stb. követelhessenek.

19. §. A szakaszban foglalt rendelkezések indokait a fejezet általános indokolásában már részletesen előadtam. Itt tehát csupán ezen rendelkezések pénzügyi következményeire van szerencsém a következőket előterjeszteni.

Azon előzetes tervezet szerint, melyet az állami kezelés szervezetéről a takarékossági szempontok szigoru figyelembe vételével készitettem, az állami kezelés összes költségei, beleértve a volt naszódvidéki községi erdőkről szóló 1890. évi XIX. törvényczikk alapján szervezett beszterczei m. kir. erdőigazgatóság költségeit is, összesen 618,000 forintot fognak évenként igénybe venni. Ebbe az összegbe azonban bele vannak számitva 19,500 frttal annak az ügyosztálynak a költségei is, a mely ezeket az ügyeket a vezetésem alatt álló ministeriumban intézni fogja s továbbá 40,000 frttal a községi erdők részére állami költségen fentartott csemetekertek költségei. Ezek a kiadások azonban szorosan véve nem sorozhatók az állami kezelés költségei közé s itt csupán azért vettem mégis figyelembe, mert az állami költségvetésben jelenleg ez utóbbiakkal együtt vannak kimutatva. Leszámitva tehát ezt a két összeget, vagyis 59,500 frtot az előbbi összegből, az állami kezelés összes kiadásai 558,500 frtra fognak rugni.

Ezzel szemben a községi erdők kezeléséért a birtokosok azon 42 vármegyében, hol az állami kezelés szerződés alapján már szervezve van, összesen 281,855 frtot, azokban a vármegyékben pedig, hol a kezelést a törvényhatóságok által alkalmazott közös erdőtisztek teljesitik 87,011 frtot, vagyis együtt 368,866 frtot fizetnek; a szakasz harmadik kekezdése szerint tehát az első 5 évben ennyi vethető ki azokra az erdőbirtokosokra, a kiknek erdeje ez időszerint állami vagy közös erdőtisztek kezelése alatt áll. A javaslat szerint azonban az állami kezelés a most emlitett erdőkön kivül még más területekre is ki fog terjedni, nevezetesen az 1. §. *c—d)* és a 2. §. *a)* pontja alatt emlitett erdőkre és az 1. §. *g)* és a 2. §. *b)* és *c)* pontjaiban emlitett kopár területekre. Ezekre a területekre tehát, melyek az előzetesen megtett, de csak hozzávetőleges számitás szerint mintegy 500,000 kat. holdat fognak tenni, szintén lehet bizonyos összeget számitani, de tekintettel arra, hogy ezek az ujonnan állami kezelés alá veendő területek tulajdonképen silány fás legelőkből és teljesen kopár területekből

fognak állani: 30,000 frtnál nagyobb összeget még sem lesz lehetséges utánuk várni.

Együtt véve tehát az államnak fizetendő kezelési átalányok kikerekitve csak 398,800 frtra számithatók, vagyis az államnak a fentebb kimutatott összes kezelési költségből 160,000 frtot sajátjából kell fedezni.

Tisztelettel megemlitem azonban, hogy ezt a többletkiadást sem lehet egész összegében a megalkotandó törvény életbeléptetésével járó uj megterheltetésnek tekinteni, mert az állam a szerződéses alapon átvett községi erdők kezelésére már most is jelentékeny összeget ráfizet.

Az 1898. évi költségvetés szerint ugyanis az állami kezelésbe vett községi erdők után 398,676 frt összes kiadással szemben csak 281,855 frt bevétele van az államnak, a többlet tehát, melyet az állam a községi erdők kezelésére áldoz és a mely ezen ujabb törvényhozási intézkedés elmaradása esetében is megmaradna teherként, 116,821 frtot tesz. Igaz ugyan, hogy ebben a többletben is benfoglaltatnak egyfelől a fentebb emlitett központi ügyosztály s másfelől az állami költségen fentartott csemetekertek költségei; de ha ezen összesen 53,000 forintot képviselő kiadásokat le is ütjük a költségvetés szerint mutatkozó 116,821 frt összes többletből, még mindig 63,821 frtra tehető az az összeg, melyet az állam a községi erdők kezelési költségeiből már most is sajátjából fedez. Az állam uj megterheltetése tehát kerekszámban csak 96,000 frtot fog tenni. Ez is mindenesetre jelentékeny összeg, de ezzel szemben nagyok és elodázhatatlanok nézetem szerint azok a közgazdasági feladatok is, melyeket ez a törvényjavaslat megoldani törekszik s hitem szerint fokozatosan megoldani is fog.

20—22. §§. A 20. és 21. §§-ban foglalt rendelkezések indokait fennebb már szerencsém volt előadni, a 22. §-ra vonatkozólag pedig csupán azt jegyzem meg, hogy az utolsó mondatban foglalt megszoritó rendelkezéssel egyfelől a hátralékok felszaporodását akartam meggátolni s másfelől azt óhajtottam teljesen kizárni, hogy egyesek panaszjogukat ne vehessék csupán azért igénybe, hogy ez által fizetési kötelezettségeiket elodázzák.

23. §. A szakaszban tervezett rendelkezés az erdőtörvény 2. és 177. §§-ainak kiegészitését képezi s czélja az, hogy a most

idézett §§-okban biztositott kedvezményekkel együtt a birtokosra sokszor csak terhet képező véderdők jókarba hozását és a kopár területek beerdősitését előmozditsa.

24. §. Miután a járulékok az államot illetik meg, a szakasznak az a rendelkezése, hogy behajtásuknak a közadók módjára kell történni, nem szorul bővebb indokolásra.

MÁSODIK CZIM.

A közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról.

Miként indokolásom elején már szerencsém volt megemliteni, a törvényjavaslat ezen czimében foglalt rendelkezéseknek kizárólag az a czélja, hogy a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők gazdasági ügyvitelét törvényesen szabályozza s ez által a közbirtokosságok és volt urbéresek vagyonkezelése körül tapasztalható rendezetlen és káros állapotokat megszüntesse.

Jelenleg ugyanis ezen közös erdők tulnyomó részének kezelésénél és használatánál a legnagyobb szabálytalanságok fordulnak elő. Sok esetben még maga az ingatlan is lassu elkalódásnak van kitéve, mert a határok biztositásával senki sem törődik, s a foglalások ugy a külső széleken, mint az erdő testébe beékelt kétes származásu idegen tisztások körül napról-napra előre haladnak. A haszonvételek gyakorlásánál pedig s különösen az erdei termények értékesitésénél gyakran megdöbbentő könnyelmüség tapasztalható. Az eladásra szánt faanyagoknak sem mennyiségét, sem értékét nem becsültetik meg a birtokosok, hanem minden becslés nélkül, s többnyire a nyilvános árverés kizárásával, kéz alatt adják el a felesleget; de többnyire ennek is csak a java részét értékesitik, a selejtesét vagy elfecsérlik, vagy pedig az erdőben hagyják vissza, hogy ott elrothadjon.

Igy azután megesik, hogy még a tekintélyesebb erdők birtokosainak sincs sokszor erdeikből annyi jövedelmük, hogy az okszerü erdőgazdaság által megkövetelt munkálatokat, például az

erdősitéseket kellő időben és a józan követelményeknek megfelelően teljesithessék.

De a legrendezetlenebb és visszásabb állapotok uralkodnak a közbirtokossági és volt úrbéres erdők közös hasznainak és jövedelmeinek megosztásánál és felhasználásánál, mert a közös birtokosok többnyire nincsenek is rendszeresen szervezkedve; még azt sem tartják mindenütt számban, hogy kik a tulajdonképeni jogosultak, annál kevésbé azt, hogy a jogosultak milyen arányrészekkel birnak. Nem lehet csodálkozni tehát, ha az élelmesebb közbirtokosok, sőt még olyanok is, a kiknek semmi joga sincs a közös erdőhöz, a hasznokban való osztozkodásnál minden határon tul mennek — s a mire sajnos, szintén van példa — rövid idő alatt az egész közös erdőt kipusztitják.

Hogy e tekintetben sok helyen csakugyan tarthatatlan állapotok uralkodnak, legjobban mutatja különben az a tapasztalat, hogy a közösséggel a jogosultak általában véve nincsenek megelégedve, s ennek következtében mindinkább előtérbe lép és a közbirtokosságoknál igen sokszor érvényesül is az a törekvés, hogy a közös erdő a jogosultak közt egyénenkint felosztassék.

Pedig rendezett állapotok mellett a jogosultaknak tulajdonképen a közösség fentartása állana érdekükben s a közgazdasági érdekek is ezt követelnék meg, mert — helyes és okszerű gazdálkodás mellett, — az erdők nagyobb komplexumokban tudvalevőleg kevesebb teherrel járnak és többet jövedelmeznek, mintha kis részletekre daraboltatnak szét.

A volt úrbéresek ugyan ma már csak elvétve tesznek ilyen czélzatu kisérleteket, de ez sem annak tulajdonitható, mintha a jogosultak a közös kezeléssel megelégedve volnának, hanem az 1871. évi LIII. törvényczikk 32. §-ának, mely a volt úrbéresek erdőilletőségeinek felosztását megtiltja.

Ezeknek a szabálytalanságoknak a meggátlására és a visszás állapotoknak rendezésére a hatóságoknak ez idő szerint nem áll elégséges törvényes alap rendelkezésükre.

A hatósági beavatkozásra ugyanis mindössze csak az előbb idézett 1871. évi LIII. törvényczikk 32. §-a és az erdőtörvény (1879. évi XXXI. törvényczikk) 17. §-a nyujtanak törvényes alapot. Az 1871. évi LIII. t.-czikk azonban a fennebb említett tiltó rendel-

kezésén kivül csupán azt mondja ki, hogy a volt úrbéresek részére az erdei haszonvételek megváltása fejében kihasitott s közösen kezelendő erdőkön a gazdálkodás az ily erdőkre fennálló, vagy később kibocsájtott szabályzat szerint „a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt“ gyakorlandó; s az erdőtörvény is egészben véve csak azt rendeli el, hogy úgy a közbirtokossági erdők, mint a volt úrbéresek erdőilletőségei rendszeres erdőgazdasági tervek szerint kezeltessenek.

A közigazgatási hatóságoknak ezekre az erdőkre kiterjedő jogköre tehát csakis az erdőrendészet szempontjából van ez idő szerint szabályozva.

Ezt a jogkört a vezetésem alatt álló ministerium lehetőség szerint felhasználni is igyekezett a szabálytalanságok megakadályozására, a mennyiben mindazokban az esetekben, midőn például az értékesiteni szándékolt közbirtokossági és volt úrbéres erdő kihasználásához erdőrendészeti szempontból kivételes engedélyre volt szükség, az engedélyt csak azzal a kikötéssel adta meg, hogy a termelendő faanyagok, előzetes szakszerü becslés alapján, nyilvános árverésen s ugy az erdőrendészeti szempontoknak, mint az erdőbirtokosok anyagi érdekeinek teljesen megfelelő feltételek mellett adhatók el.

Más esetekben azonban, midőn tudniillik a tervezett kihasználáshoz külön engedélyre nem volt szükség, ily beavatkozásra nem volt módja a földmivelésügyi ministeriumnak; arra pedig egyáltalában nem ügyelhetett fel, hogy a közbirtokossági és a volt úrbéres erdők hasznai helyesen, igazságosan, czélszerüen és takarékosan osztassanak fel a jogosultak között.

Ezekből is látható tehát, hogy a hatóságoknak kizárólag az erdőrendészet terén mozgó felügyeleti joga nem nyujt elégséges törvényes alapot ahhoz, hogy a hatóságok kivétel nélkül mindig közbeléphessenek, a mikor arra akár a közös birtokosok magán érdekei, akár pedig a közérdek szempontjából szükség volna.

Már pedig e nélkül lehetetlen megszüntetni azokat a gyakorlati nehézségeket s ezekből származó visszásságokat, melyek a szóban forgó közös erdők kezelésénél és használatánál a közösséghez tartozó jogosultaknak nagy száma és az egyes arányrészek nagyobb mértékü elaprózása mellett szükségképen felmerülnek.

Nézetem szerint tehát ahhoz, hogy a közbirtokossági és a volt úrbéres erdőknél teljesen rendezett állapotok teremtessenek, okvetlenül szükséges, hogy egyfelől a közös birtokosok törvényes formák között szervezkedésre, a közös vagyon kezelése és használata tekintetében pedig szabályok alkotására kötelezteissenek s hogy másfelől a hatóságok felügyeleti joga a közös birtokosok ezen szervezetének működésére folytonossá és hatályossá tétessék.

Ebből a két alapelvből indul ki a törvényjavaslat ezen második czime is, mely lényegében a következő rendelkezéseket tartalmazza.

Mindenekelőtt elrendeli, hogy a közös birtokosok, közös erdeik és kopár területeik gazdasági ügyeineinek intézése czéljából, záros határidőn belül szervezkedjenek s egyszersmind megjelöli lényegesebb részeiben magát a szervezetet is. Ez a szervezet azonban a tulajdonosok közösségét nem változtatja át jogi testületté, hanem az egyes birtokos társak tulajdoni jogának lényegét a közösség magánjogi alapját érintetlenül hagyja, s csupán az egyéni jogok gyakorlását szabályozza, s ez is csak a használati jogosultság gyakorlása szempontjából s főleg csak azért, hogy egyfelől a közös birtokosoknak egyes birtokos társaik ellenzése esetében is módja legyen olyan törvényes alakban nyilvánuló határozatokat hozni, melyek valamennyi birtokos társra kötelező erővel birjanak, vagyis, hogy kizárva legyen az a lehetőség, hogy egyesek vonakodása a birtokosok többségének helyes intézkedéseit megbénithassa; s viszont másfelől, hogy a kisebbség is megfelelő oltalomban részesüljön a többség esetleges tulkapásaival szemben.

Ezen szervezet szerint ugyanis a közös erdők és kopár területek ügyeit a közös birtokosok gyülése intézi, mely határozatait, egyes meghatározott eseteket kivéve, a jelenlevő közös birtokosok arányrészek szerint számitott szavazatának általános többségével hozza meg. A gyülés határozatait pedig a közös birtokosok közül választott végrehajtó közegek hajtják végre. De a gyülésnek ez a hatásköre csak a közös erdők kezelésére és használatára terjed ki, a nélkül, hogy a magánjogokat érintené. Jogokat nem adhat és nem vehet el; a közös erdők és kopár területek állagát el nem idegenitheti, meg nem terhelheti és a jogosultak közt egyénenként fel nem oszthatja; sőt a közös tiszta jövedelem felett sem rendel-

kezhetik szabadon, hanem azt a jogosultak között arányrészek szerint kiosztani köteles. Csak kivételképen s tisztán csak gyakorlati szempontokból van felruházva a gyülés azzal a joggal, hogy olyan egyének szavazati joga felett, kiknek a közös erdőkhöz és kopár területekhez való joga vagy jogosultságának aránya kétséges, a birói döntésig, ideiglenesen határozhasson, vagy hogy a közös ingatlanok határainak kijavitása és kiigazitása körül felmerülő vitás kérdések elintézése végett a szükséges intézkedéseket megtehesse.

A gazdasági ügyek intézése tekintetében azonban — mint emliteni szerencsém volt — széles körü autonomiát biztosit e szervezet a gyülésnek. A határozatok hozatalánál általános szabályként a többség akaratát emeli érvényre, de a méltányosság határai között a kisebbségnek is módot nyujt arra, hogy kivánságait kifejezésre juttathassa s aggályainak és ellenvetéseinek megfontolását követelhesse; a jogosultaknak pedig a gyülés sérelmes határozatai ellen könnyen érvényesithető panasz-jogot biztosit, a mennyiben a jogorvoslatot, melyet eddig csak a bíróságnál lehetett keresni, a közigazgatási utra tereli.

Elrendeli továbbá a javaslat, hogy a közös erdők és kopár területek gazdasági ügyei törvény erejével biró szabályzat szerint intéztessenek.

Ezt a szabályzatot azonban, melynek a szervezetét is magában kell foglalni, maga a közös birtokosok gyülése állapitja meg, ennek pedig a szabad rendelkezési joga e tekintetben csak annyiban van korlátok közé szoritva, hogy a szabályzatba olyan intézkedéseket, melyek a javaslat 25—43. §-aival esetleg ellentétben állanának, nem vehet fel s továbbá, hogy a megállapitott szabályzatot jóváhagyás végett a közigazgatási hatóságnak beterjeszteni tartozik.

Az előbb emlitett §-ok azonban a közös birtokosok szervezetét és gazdasági ügyvitelét általában véve csak az eljárás szempontjából szabályozzák s ebben a tekintetben is csak a faeladásokra vonatkozó 34—39. §-ok foglalnak magukban olyan rendelkezéseket, melyek a gyülés elhatározási jogát lényegesebben korlátozzák, de ezek a rendelkezések is olyanok, hogy még a magán-birtokosok is szabálynak ismerhetik el.

Végül kimeritően szabályozza a javaslat a közigazgatási hatóság felügyeleti jogát, még pedig akként, hogy az nem csak az ellenőrzésre fog kiterjedni, hanem arra is módot nyujt a hatóságnak, hogy a közös birtokosokat kötelességeik teljesitésében hathatósan támogathassa s hogy a törvény rendelkezéseit büntetések alkalmazása nélkül is idejében érvényre juttathassa.

Feljogositja nevezetesen a hatóságot, hogy meghatározott, fontosabb esetekben a gyülés határozatainak meghozatalánál hivatalból, vagy az érdekeltek kérelmére kiküldött által közremüködhessék; de a kiküldött ezen közremüködését csupán a tanácskozások vezetésére és a felvilágositás és tanácsadásra szoritja s ez által a közös birtokosok autonomikus jogait érintetlenül hagyja.

Feljogositja és kötelezi továbbá a hatóságot, hogy a közös birtokosok határozatait felülbirálja és azok érdemében határozzon, de ez a jogköre is a hatóságoknak csak a következő meghatározott esetekre terjed ki u. m.: annak meghatározására, hogy a közös erdők rendkivüli haszonvételeiből származó jövedelmek miként kezeltessenek; 2000 korona becsértéket meghaladó fatermékek eladása esetében a nyilvános árverés mellőzésének megengedésére és a szükséghez képest az árverési eljárásnak megbirálására; a szavazásra jogosultak jegyzékének alaki szempontból való megvizsgálására és ha a jegyzék ellen panasz adatik be, a vitás kérdésnek az eddigi gyakorlat alapján való eldöntésére; a szervezetet és ügyvitelt magában foglaló szabályzatnak jóváhagyására; s végül a közös birtokosok határozatai ellen beadott panaszok elintézésére.

Végül felhatalmazza a hatóságot, hogy a törvények és szabályok megtartását ellenőrizze és azok rendelkezéseit a közös birtokosok mulasztása vagy vonakodása esetén érvényre juttassa. Ebből az utóbbi szempontból azonban a javaslat nem ad büntető jogot a hatóságnak, mit például az erdőtörvény, hanem a mi nézetem szerint a büntetések alkalmazásánál hatályosabb, azt a jogot és kötelességet ruházza rá, hogy a törvények és szabályok végrehajtása iránt közvetlenül intézkedjék. Igy ha a közös birtokosok a szavazásra jogosultak jegyzékét és a szervezet és ügyvitel szabályzatát be nem terjesztik, azokat a hatóság állapitja meg; ha a szervezet szerint elnököt és végrehajtó közegeket nem vá-

lasztanak, a választás megejtése iránt a hatóság intézkedik, vagy ha ez sem vezet czélra, elnököt és végrehajtó közegeket a közös birtokosok közül, vagy szükség esetében a közös birtokosok körén kivül álló más alkalmas egyének személyében a hatóság rendel ki; ha a közös birtokosok gyülése törvényes hatáskörében el nem jár, a gyülés hatáskörét a hatóság az elnökre ruháztatja, ha pedig az elnök nem teljesiti kötelességeit, őt tisztétől elmozdithatja és a gyülést uj elnök választására kötelezheti.

A hatóságnak ezen közvetlen intézkedései azonban — a legutóbb emlitett esetet kivéve — ideiglenes jellegüek s csak addig maradnak hatályban, mig a közös birtokosok törvényes kötelességeiknek eleget nem tesznek.

Ezek az intézkedések képezik a lényegét a javaslat második czimének, melynek mint többször emlitettem, egyedüli czélja az, hogy a közbirtokosságok és volt urbéresek tulajdonában levő, mintegy 2,300.000 kat. holdnyi erdő kezelése és használata körül rendet teremtsen s ez által ugy a közös birtokosok vitális érdekeit, mint az ezekhez füződő közérdekeket is megóvja. Ezt a czélt a javaslatban foglalt rendelkezések meggyőződésem szerint kellően biztositják, a nélkül, hogy a tulajdonosok magánjogait a megengedett határon tul korlátoznák.

A mi a részletes intézkedéseket illeti, ezek indokait az egyes szakaszoknál lesz szerencsém előadni.

Megelőzőleg azonban tisztelettel megjegyzem, hogy a czimben emlitett közbirtokosságok alatt nem csupán azok értendők, melyeknek erdei és kopár területei az állam által fognak kezeltetni, hanem az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá tartozó összes közbirtokosságok. S hasonlóképen a volt urbéreseknek sem csupán azon erdeire és kopár területeire fog a javaslat ezen második czimének hatálya kiterjeszkedni, a melyeket az 1. §. szerint az állam fog kezelni, hanem ezeken kivül a volt urbéresek egyéb erdő és kopár területeire is. Például a legelő-illetőség fejében kapott vagy vásárolt erdők azon részére is, a melyek nem minősithetők véderdőknek, vagy feltétlenül fentartandó erdőknek.

25. §. A §. a közös birtokosok szervezetének kereteit jelöli meg szigoruan azon elvek szerint, melyeket fentebb előrebocsátani volt szerencsém.

Uj intézkedésnek az eddigi emlitettekhez képest csupán a harmadik bekezdés tekinthető, mely feljogositja a közös birtokosok gyülését, hogy hatáskörének egy részét az elnökre és a végrehajtó közegekre ruházza át.

Ennek az indoka pedig az, hogy a közös birtokosok gyülését, a jogosultak rendesen nagy száma miatt, gyakran összehivni nem lehet; már pedig vannak olyan közbirtokossági erdők is, melyeknek gazdasági ügyvitelénél, az intensivebb gazdálkodás következtében, a gyülés hatáskörének mindenesetre fentartandó fontosabb ügyeken kivül sok csekélyebb jelentőségü ügy is előfordul, melyeknek elintézése végett gyülést egybehivni a rendes időn kivül nem volna megokolt, de a melyekkel a legközebbi gyülésig sem lehet várni.

A gyors intézkedés érdeke kivánja meg tehát, hogy a közös birtokosok a kisebb jelentőségü ügyeket az elnökre vagy a választmányra ruházhassák. Ez az intézkedés egyébiránt azzal az általános szabálylyal, hogy a gazdasági ügyeket a közös birtokosok gyülésének kell intézni, nem áll ellentétben; mert az átruházás csak az ügyviteli szabályzatban történhetik, a szabályzatot pedig a gyülés állapitja meg.

Egyébképen erre a szakaszra csupán azt vagyok bátor még tisztelettel megjegyezni, hogy a második bekezdésben a végrehajtó közegek között példaképen felemlitett „erdőgazda“ alatt nem valamely erdészeti képzettséggel biró egyén, hanem a közös birtokosoknak az a megbizottja értendő, a ki az erdei munkákat vezeti és közvetlenül ellenőrzi.

26. §. Annak szükségességét, hogy a közös birtokosok magukat a birósággal és a hatóságokkal szemben képviseltessék és pedig rendszerint elnökük által: azt hiszem nem szükséges külön megokolnom, elengedhetetlen feltétele ez a közbirtokosságok rendszeres müködésének.

A mi pedig azt illeti, hogy a közös birtokosok az elnökön kivül esetleg más alkalmas egyént is megbizhatnak a közös képviselő teendőivel, erre nézve tisztelettel megjegyzem, hogy előfordulhatnak esetek, midőn az elnök a képviseletre nem vállalkozik.

27. §. Ez a §. a gyülés összehivásának, vezetésének és a gyülésen hozott határozatok végrehajtásának módját szabályozza,

még pedig a törvényjavaslat általános indokolásnál kifejtett alapelvnek megfelelően.

A második bekezdésnek az a rendelkezése, mely szerint a gyülés akkor is összehivandó, ha azt a közös birtokosoknak fejenként számitva legalább egytized része kéri, a kisebbség részére biztositott jogok egyikének tekintendő, a melylyel érdekeit megvédheti. Időnkint felmerülhetnek ugyanis olyan kérdések, a melyekre az elnök és a többség nem nagy sulyt helyez, de a melyek a kisebbség érdekei szempontjából sürgős elintézést igényelnek. Méltányos tehát, hogy a kisebbség, a felmerült ügynek rá nézve nagy fontosságát az elnökkel közölve, a gyülés összehivását kérhesse s hogy az elnök abban az esetben, ha a kisebbség az összes jogosultaknak legalább egytized részét képviseli, a rendkivüli közgyülést tényleg összehivni és a felmerült ügyet a gyülés határozata alá bocsájtani köteles legyen.

28. §. A szakasz első bekezdése a szavazás jogát ahhoz a feltételhez köti, hogy az, a ki e joggal élni akar, tényleges birtokos legyen.

Szigorubb feltételhez, például a használati jogosultság telekkönyvi igazolásához kötni a szavazás jogát, azért nem lett volna tanácsos, mert ekkor a közös birtokosoknak a szervezkedése sok helyen beláthatlan időkre lehetetlenné vált volna, a mennyiben igen sok közbirtokosságnál és volt urbéres birtokosságnál a jogosultak és a jogosultságok aránya a telekkönyvekben nincs kimutatva. Kétségkivül előfordulhat ily módon az az eset is, hogy egyesek illetéktelenül is jogokat fognak gyakorolni, de ezen eshetőség miatt elodázni a közbirtokosságok és volt urbéresek zilált gazdasági viszonyainak rendezését, hiba volna. Egyébiránt a kétes jogok tisztázására a 29. §. addig is megfelelő gyakorlati módot nyujt, mig a kérdés biróilag rendezve lesz.

A szakasz második és harmadik bekezdése a határozathozatal módját azon általános elveknek megfelelően szabályozza, melyeket a czim általános indokolásában előre bocsátottam, t. i. a határozatok hozatalánál a többség akaratát juttatja érvényre. A negyedik bekezdés pedig a kisebbség méltányos védelméről gondoskodik, midőn megadja neki azt a jogot, hogy abban az esetben, ha az összes jogosultaknak fej szerint számitva legalább egy negyedré-

szét képviseli, fontosabb ügyekben a határozathozatal felfüggesztését és az ügynek esetleg a hatóság közreműködése mellett való ujabb megfontolását kérhesse.

Ezt a jogot a kisebbségnek nézetem szerint a méltányosságon kivül már csak azért is czélszerü megadni, hogy a fontosabb kérdésekben valóban a többség t. i. az összes jogosultak többsége döntsön. Feltehető ugyanis, hogy a kisebbség közbelépése által felköltött érdeklődés folytán az ujabbb tárgyaláson többen vesznek részt a jogosultak közül s igy a többség is megbizhatóbban fog megnyilatkozni. S más felől az is kétségkivül előnyére lesz az ügynek, ha a közigazgatási hatóság kiküldöttjének közreműködésével hozatik meg a döntő határozat.

29. §. A javaslat elvi álláspontja szerint sem a közös birtokosok gyülésének hatásköre, sem a közigazgatási hatóság felügyeleti jogköre nem terjedhet ki a magánjogi kérdések eldöntésére. Minthogy azonban a közbirtokosságoknál és volt urbéreseknél ezidő szerint fennálló rendezetlen jogviszonyok teljes tisztázása birói uton csak hosszu idő alatt történhetik meg, okvetlenül gondoskodni kellett arról, hogy a jogosultságok kérdése addig is, a mig a birói rendezés megtörténhetik, ideiglenesen biróságon kivül is rendezhető legyen.

A szakasz tehát elrendeli, hogy a szavazásra jogosultak jegyzéke a használati jog tényleges gyakorlása alapján összeállittassék s egyuttal felhatalmazza a közös birtokosok gyülését, hogy azok szavazási joga felett, kiknek a közös erdőkhöz való használati joga kétséges, addig, mig a vitás kérdés birói uton eldöntetik, határozhasson.

Megfelelőbb rendelkezést ennek a kétségkivül kényes kérdésnek a megoldására, nézetem szerint, nem lehetne találni. Egyébiránt megjegyzem, hogy a gyülés ezen határozata ellen is jogorvolatnak van helye s hogy a jogorvoslat igénybe vétele esetén a vitás kérdést, szintén a tényleges gyakorlatnak megfelelően, a közigazgatási hatóság dönti el. (46. §.)

A szakasz második bekezdésében foglalt intézkedésnek, mely szerint a jogosultak abban az esetben, ha a jogosultság aránya még egyáltalában nincs megállapitva, fejenként egyenlő arányban gyakorolják szavazati jogaikat, az a tény szolgál indokául, hogy

— mint már emlitettem — számos közbirtokosság van még, a hol az egyéni jogok aránya nincs meghatározva.

30. §. A 25. §. első bekezdéséből — mely a közös birtokosok gyülését kifejezetten csak a gazdasági ügyek intézésével bizza meg — világosan következik ugyan, hogy a gyülésnek ezen törvényjavaslatban meghatározott hatásköre a közös ingatlanok állagának megváltoztatására nem terjed ki, mindamellett szükségesnek találtam ebben a szakaszban általános szabályként egyenesen is kimondani, hogy a közös birtokosok gyülése a közös erdőket és kopár területeket sem el nem idegenitheti, sem meg nem terhelheti, sem egyénenként fel nem oszthatja. Ezt az általános szabályt azonban teljes merevségében alkalmazni, a gyakorlati élet követelményeinek szempontjából, még sem volna helyes, mert ebben az esetben a közös birtokosok gyülése egyik legfontosabb feladatát, t. i. a közös erdők és kopár területek határainak rendezését és biztositását nem volna képes teljesiteni.

A határokat ugyanis, melyek — mint emliteni szerencsém volt — igen sok közbirtokossági és urbéres erdőnél ma még teljesen rendezetlenek, nagy költségek nélkül s rövid idő alatt csak egyezség utján lehet az érdekelt szomszédokkal tisztázni; egyezséget kötni azonban a közös erdők és kopár területek egyes kisebb részleteinek elcserélése vagy átengedése nélkül a legtöbb esetben nem volna lehetséges s igy, ha a közös birtokosok gyülése még ebben az esetben sem ruháztatnék fel az elcserélés s esetleg elidegenités jogával, a határok rendezése sok helyen beláthatatlan időkre elodáztatnék, ez pedig éppen a közös erdők és kopár területek állagának biztositása szempontjából felette káros következményekkel járhatna.

A javaslat második bekezdése tehát ezen fontos okokból kivételes intézkedésképen felhatalmazza a közös birtokosok gyülését, hogy a határok rendezésénél felmerülő vitás kérdések elintézése végett a szükséges intézkedéseket megtehesse.

31. §. Ennek a szakasznak a tervezésnél is azokból a szempontokból indultam ki, mint az előbbi szakasznál. A részletes intézkedések, ugy hiszem, nem szorulnak indokolásra, csupán tájékozásképen emlitem meg tehát, hogy az üzemtervektől eltérő renkivüli használatok gyakran fordulnak elő (például szélvihárok vagy rovar-

károk, vagy más gyorsan fellépő fabetegségek által előidézett kényszerüség következtében, vagy pedig — a mi ez idő szerint még nem egészen ritka eset — az üzemtervek önkényes megszegésével kapcsolatban) és ezek sok esetben oly arányuak, hogy az erdő-tőkét jelentékenyen megcsonkithatják. Helyes és igazságos tehát, hogy az ilyen használatokból befolyó pénzek ne folyó jövedelemnek tekintessenek, hanem ugy, miként a második bekezdés rendeli, a törzsvagyon kiegészitésére fordittassanak. Feltétlen szabályként azonban ezt sem volna czélszerü kimondani, mert előfordulhat az az eset is, hogy csupán jelentéktelen összegekről lesz szó, melyeket az elv sérelme nélkül is a folyó jövedelmek között lehet elszámolni.

32.—33. §. Ma is előfordul az az eset, hogy a közbirtokosságok és a volt urbéresek a közös terhek és költségek fedezésére járulékokat vetnek ki, vagy pedig a közös munkáknak természetben való lerovását követelik meg a jogosultaktól. Ezt a jogot tőlük jövőre sem lehet megtagadni, mert mint többször emlitettem, a közbirtokossági és volt urbéres erdők sok esetben nem hajtanak annyi jövedelmet, hogy abból a törvény által megkövetelt erdősitések és más teendők költségeit fedezni lehetne. Sőt igen sok teljesen elrongált és kopár területe is van ezeknek a birtokosoknak, melyeknek semmi pénzjövedelme nincsen s igy a birtokosok a költséges erdősitési munkákat nem is képesek másként teljesiteni, mint a költségek kivetése utján.

Ezek a szempontok teljes mértékben indokolttá teszik egyszersmind annak a kedvezménynek a megadását is, mely a 33. §-ban foglaltatik, hogy t. i. a közös birtokosok a kivetett járulékoknak a közadók módjára való behajtását kérhessék. E nélkül ugyanis a kopár területek beerdősitésének annyira költséges és nehéz munkája felette lassan haladna előre, sőt sok esetben lehetetlenné is válnék, már pedig az ország érdeke ép az ellenkezőt követeli.

34.—39. §§. Közgazdasági szempontból ezek a szakaszok foglalják magukban a javaslat második czimének legfontosabb rendelkezéseit. Czéljuk az, hogy a közbirtokossági és volt urbéres erdők fatermésének értékesitésénél ez idő szerint sok helyen tapasztalható felületes és könnyelmü eljárást és visszaéléseket — melyek

nem egyszer százezer frtokra menő károkat okoztak a jogosultaknak — megszüntessék s eladást oly feltételekhez kössék, melyek a további visszaéléseket lehetőségig kizárják.

Ebből a szempontból kiindulva, a javaslat szóban forgó szakaszai általános szabályként a következőket rendelik:

1. hogy az eladásra szánt fatermékek mennyisége és értéke az eladás előtt szakszerüen megbecsültessék (34. §.);

2. hogy az eladás nyilvános árverésen történjék (36. §.);

3. hogy a megállapitott becsértéken alul csak két sikertelen árverés után legyen az árverésre bocsátott fakészlet eladható, sőt ha a becsérték 2000 koronát meghaladott, ekkor is csak az összes jogosultak fejenként számitott háromnegyed részének, vagyis a jogosultak tulnyomó többségének, hozzájárulásával (38. §.);

4. hogy a közigazgatási hatóságnak joga legyen a nagyobb (2000 koronát meghaladó) értéket képviselő fatermékek eladása esetében az árverési iratokat bekivánni és az árverési eljárást felülvizsgálni. (39. §.)

Azt hiszem, hogy ezek a rendelkezések semmi tekintetben sem eshetnek kifogás alá, hisz szabályként fogadja el azok lényegét nem csak a kincstár, hanem minden józanul gondolkozó magánbirtokos is, ha csak kivételes körülmények mást nem javasolnak.

A kivételes körülményekre azonban a javaslat is tekintettel van s például a nyilvános árverés alkalmazását nem követeli meg feltétlenül, hanem figyelemmel van arra is, hogy tényleg minden gazdaságban fordulhatnak elő esetek, midőn más eladási mód alkalmazása is előnyös, sőt előnyösebb lehet.

A helybeli lakosság által kicsinyben fogyasztott anyagokat, például a tüzifát, vagy az egyesek részére szükséges épületfát, ugyszinte a szél által időnként kidöntött, vagy az erdei kihágóktól lefoglalt anyagokat stb. árverésen tényleg nem is lehetséges előnynyel értékesiteni, de még a nagyobb készleteket is sokszor jobban el lehet adni szabad kézből, mint árverésen, igy például az olyan fakészleteket, melyekre nagyobb bánya- és más iparmüveknek, vagy vasutaknak van szükségük s a melyeket ezen nagy fogyasztók rendesen ajánlati tárgyalás utján szereznek be stb.

Ezekre való tekintettel tehát a 35. §. megengedi, hogy a helybeli fogyasztásra szánt faanyagok kis részletekben árszabály

szerint adassanak el, a 36. §. pedig módot nyujt rá, hogy a nyilvános árverés nagyobb készletek eladása esetében is mellőztessék. Mindkét szakasz gondoskodik azonban arról is, hogy ez a kivételes jog visszaéléseknek ne lehessen a kutforrása. A 35. §. ugyanis kiköti, hogy az árszabályt az illetékes szakértő erdőtiszt meghallgatásával évről-évre maga a közös birtokosok gyülése állapitsa meg, a 36. §. pedig az árverés mellőzését csak arra az esetre engedi meg, ha azt a szavazásra jogosult összes birtokosoknak legalább háromnegyed része, tehát tulnyomó többsége határozza el, sőt ha az eladás tárgyát képező anyagok 2000 koronát meghaladó becsértéket képviselnek, az igy hozott határozatnak az érvényességet is a közigazgatási hatóság jóváhagyásától teszi függővé.

Ugy hiszem, ezeket a rendelkezéseket sem szükséges bővebben indokolnom, valamint nem szorul különösebb indokolásra a 37. §. sem, mely a közigazgatási hatóságot felhatalmazza, az összes jogosultak egynegyed részének kivánata esetében pedig kötelezi, hogy árverések esetében, a feltételek megállapitásánál, kihirdetésénél és az árverés megtartásánál kiküldöttje által közreműködjék.

Általában véve meggyőződésem az, hogy a szóban forgó rendelkezések, habár lényegesen korlátozzák is a birtokosok szabad rendelkezési jogát, nem mennek tul azon a határon, a meddig e tekintetben józanul el menni lehet; másfelől pedig remélem, hogy ezek segélyével a közbirtokossági és urbéres erdők fatermésének értékesitése körül minden tekintetben rendet lehet behozni. Ezt pedig nemcsak a birtokosok érdeke kivánja meg, hanem az állam érdeke is, mert az államra nézve semmi esetre sem lehet közönyös, hogy azon 2.300,000 kat. hold erdő termékei, mely a közbirtokosságok és a volt urbéresek tulajdonában van, a jogosultak által észszerüen és takarékosan használtatnak-e fel, vagy pedig elfecséreltetnek a nélkül, hogy a nép jóllétét észrevehetően emelhetnék.

40.—42. §§. A 40. §. első bekezdése az elnök és a végrehajtó közegek megválasztása iránt intézkedik. Elrendeli, hogy a választás szabályszerüen összehivott gyülésen s a határozatok hozatalára megszabott módon történjék. Intézkedik egyszersmind, hogy a megválasztott elnök a közigazgatási bizottságnak 8 nap alatt bejelentessék.

A §. második bekezdése és a 41. és 42. §§-ok pedig azokat

a jogkövetkezményeket állapitják meg, melyek beállanak akkor, ha a közös birtokosok az elnököt és a végrehajtó közegeket megválasztani és bejelenteni elmulasztják; vagy ha a közös birtokosok a gyülésen meg nem jelennek, határozatokat nem hoznak s a jogerőre emelkedett határozatok végrehajtása iránt nem intézkednek; vagy pedig végül, ha az elnök kötelességeit nem teljesiti.

A javaslat — miként már ezen czim általános indoklásában is kiemeltem — büntető határozatokat egyáltalában nem tartalmaz s ezért a szóban forgó eshetőségekkel szemben sem büntetésekkel szerez érvényt a törvénynek, hanem azáltal, hogy a hivatását be nem töltő gyülés, illetőleg a kötelességét nem teljesitő elnök hatáskörét felfüggeszti s a közigazgatási bizottságot ruházza fel azzal a joggal, hogy a törvény végrehajtásáról ideiglenesen gondoskodjék. Nevezetesen felhatalmazza a közigazgatási bizottságot, hogy az elnök és a végrehajtó közegek megválasztásának és bejelentésének elmulasztása esetében választógyülést hivjon össze, s ha a választás ekkor sem sikerül, elnökül s végrehajtó közegekül arra alkalmas egyéneket rendeljen ki; továbbá, ha a gyülés nem teljesiti feladatait: a gyülés hatáskörét az elnökre ruházza; s végül, ha az elnök nem teljesiti kötelességeit: az elnököt tisztétől elmozditsa s a gyülést uj elnök választására hivja fel.

A törvénynek ezen határozatai, meggyőződésem szerint, gyorsabb és hatályosabb eredményt biztositanak, mint a büntetések, melyek a mellett, hogy elkeseredést szülnek, nem is mindig érik el a czéljaikat.

43. §. Ez a szakasz szintén az elnök és a végrehajtó közegek megválasztása iránt intézkedik, de csak arra az átmeneti időre vonatkozólag, mig a közös birtokosok végleges szervezkedése megtörténik.

Egyebekben a szakasz rendelkezései teljesen egyezők a 40. §. rendelkezéseivel.

44.—45. §. A 44. §. a közös birtokosok szervezetét és ügyviteli szabályait magában foglaló szabályzat megállapitásának módját és a szabályzat főbb tartalmi kellékeit határozza meg; a 45. §. pedig a szabályzatnak és egyszersmind a szavazásra jogosultak jegyzékének elkészitésére és beterjesztésére záros határidőt tüz ki.

A szabályzat tartalmi kellékeit a 44. §. csupán csak felsorolja anélkül, hogy a szabályzatba felveendő intézkedések érdemében rendelkeznék; kimondja azonban — a mi különben magától értetődik — hogy a szabályzat a megelőző 25.—43. §§-okban foglalt rendelkezésektől eltérő intézkedéseket nem tartalmazhat.

A szabályzatot tehát a most említett szakaszok figyelembe vételével a közös birtokosok, érdekeiknek és igényeiknek megfelelően, maguk állapithatják meg. Minthogy azonban előre is feltehető, hogy a volt urbéresek tulnyomó része, sőt a közbirtokosságoknak is egy jelentékeny része ezt a sok körültekintést és megfontolást kivánó feladatot magára hagyva, nem lesz képes megfelelően megoldani: a 45. §. elrendeli, hogy a szabályzat megállapitásánál és egyszersmind a szavazásra jogosultak jegyzékének összeállitásánál a közigazgatási bizottság kiküldöttje is közremüködjék; a szabályzat beterjesztésére pedig — figyelemmel arra, hogy az összes szabályzatok elkészitése a hatóság támogatása mellett is sok időt fog igénybe venni — egy évi határidőt ad.

Kötelességemnek tartom egyébiránt már most megjegyezni, hogy ha tisztelet teljes javaslatom a törvényhozás hozzájárulásával törvényerőre emelkedik, gondoskodni fogok arról is, hogy a birtokosoknak megfelelő szabályzat-minta bocsáttassék rendelkezésére.

46. §. A 45. §. szerint a szabályzatot és a szavazásra jogosultak jegyzékét a közös birtokosok a közigazgatási bizottsághoz tartoznak beterjeszteni, mely azokat a jelen szakasz szerint fölülvizsgálni köteles.

Minthogy azonban a szavazásra jogosultak jegyzéke nem egyéb, mint a közös erdők és kopár területekre vonatkozó tulajdoni jogban részes közös birtokosok egyéni jogosultságának nyilvántartása, a melynek helyessége tekintetében a javaslat álláspontja szerint érdemileg csak a biróság illetékes határozni, a közigazgatási biróság a jegyzéket csak az összeállitásánál követett eljárás tekintetében birálhatja felül s ha e tekintetben észrevételek nem merülnek fel, a jegyzéket tulajdonképen csak hitelesiti.

Másfelől azonban figyelembe véve azt is, hogy a jegyzéket nem a biróság állapitja meg, hanem a közös birtokosok gyülése állitja össze, s hogy a közös birtokosok gyülését a 29. §. gyakorlati szempontokból arra is felhatalmazza, hogy

kétes esetekben egyesek szavazati joga felett ideiglenesen, t. i. mig a vitás kérdés bíróilag eldöntetik, határozhasson: arra az esetre, ha az ekként összeállitott jegyzék ellen panasz adatik be, mégis meg kellett adni a közigazgatási bizottságnak azt a jogot, hogy a vitás kérdésben határozhasson. Önként érthetőleg azonban a javaslat álláspontjából kifolyólag erre az esetre is ki kellett kötni, hogy a közigazgatási bizottság csak az eddigi gyakorlatnak megfelelően hozhatja meg határozatát, a mely természetesen szintén csak ideiglenes hatályu lehet.

A szabályzatot illetőleg ellenben, mely tisztán a szervezetre és a gazdasági ügyvitelre vonatkozó szabályokat tartalmaz, az érdemben való megbirálás és jóváhagyás jogával is fel kellett ruházni a közigazgatási hatóságot. Annyival is inkább, mert kétségtelen, hogy a törvényjavaslat intentióinak megvalósitása a szóban forgó közbirtokossági és volt urbéres erdők helyes és okszerü kezelése tekintetében legfőképpen a szabályzat helyességétől függ, melynek e mellett még a fennálló törvényekkel és szabályokkal, sőt az országos érdekek szempontjai által irányitott közgazdasági politika helyes elveivel is teljes összhangban kell állani.

De épen e szabályzat ezen nagy fontosságára való tekintettel nem tartottam volna helyesnek a végleges jóváhagyás jogaival már az elsőfoku közigazgatási hatóságot t. i. közigazgatási bizottságot felruházni, hanem megfelelőbbnek találtam a szabályzat jóváhagyását, ugy miként az erdőtörvény az üzemtervekét, végső fokban a földmivelésügyi minister hatáskörébe utalni, s a földmivelésügyi ministert ruházni fel azzal a joggal, hogy a szabályzat módositása, vagy jóváhagyása iránt véglegesen intézkedjék.

A §-nak azt az intézkedését, hogy a közigazgatási bizottság a m. kir. erdőhivatal és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatása után terjeszti fel a szabályzatot véleménye kiséretében a földmivelésügyi ministerhez, az a körülmény indokolja, hogy a szabályzatban foglalt rendelkezéseknek az üzemtervekkel és az erdőtörvény alapján kiadott speciális erdőrendészeti intézkedésekkel is összhangban kell állaniok.

A szakasz egyéb rendelkezései nem szorulnak indokolásra.

47.—48. §. A 47. §. azt az esetet tárgyalja, ha a közös bir-

tokosok szavazásra jogosultak jegyzékét és a szabályzatot be nem terjesztik; s a 40.—42 §-ok alapelveivel megegyezően, a közigagatási bizottságot, illetőleg a földmivelésügyi ministert hatalmazza fel arra, hogy a jegyzéket, illetőleg a szabályzatot ideiglenesen megállapitsa.

A 48. §. pedig a jegyzék és a szabályzat kihirdetésének és életbeléptetésének, továbbá a szabályzat értelmében való végleges szervezkedésnek módját és feltételeit határozza meg, utolsó bekezdésében a végleges szervezkedés elmulasztásának esetére a 40.—42. §-okat alkalmazván.

49. §. Ezt a szakaszt azért tartom szükségesnek a javaslatba felvenni, hogy a telekkönyv megtekintése utján mindenki tájékozást szerezhessen a felől, hogy annak a közbirtokosságnak, vagy volt urbéresi birtokosságnak, melylyel az illető valamely jogügyletet kötni szándékozik, erdeje és kopár területe törvény alapján megállapitott szabályzat szerint kezeltetik s hogy igy kizárva legyen annak a lehetősége, hogy pl. jóhiszemü favásárlók ennek a körülménynek nem ismerése folytán károsodhassanak.

50.—51. §§. Ezek a szakaszok a szabályzat módositását, vagy uj szabályzattal való helyettesitését, továbbá a szabályzat hatályának uj erdőkre és kopár területekre való kiterjesztését szabályozzák, teljesen összhangban a 44.—49. §-ok rendelkezéseivel.

52. §. A szakaszban foglalt rendelkezést azért tartottam indokoltnak a javaslatba felvenni, mert egyfelől bekövetkezhetik az az eset, hogy a közigatási bizottság nem lesz képes közigazgatási tisztviselőt kiküldeni s másfelől mert olyan ügyekben is szükségessé válhatik a kiküldetés, a melyeknek elintézésénél főleg erdészeti szakszempontok veendők figyelembe.

53. §. A hivatalból elrendelt kiküldetések költségeit, a menynyiben arra nem a közös birtokosok szolgáltattak okot, nézetem szerint nem volna méltányos a közös birtokosokra háritani. A szakasz tehát a kiküldetésekkel járó költségek viselésére csak abban az esetben kötelezi magukat a birtokosokat, ha a kiküldetés az ő kérelmükre vagy az ő mulasztásuk folytán vált szükségessé.

54. §. A közbirtokosságok és volt urbéresek többségének sérelmes intézkedései ellen ez idő szerint az érdekeltek egyedül a birósághoz fordulhatnak jogorvoslatért, mert hacsak nem törvénybe

vagy rendeletbe ütköző cselekményről van szó, a közigazgatási hatóságok nem illetékesek a panaszok tárgyalására.

A birói ut hosszadalmas és költséges volta miatt azonban a jogosultak szegényebbjei nem vehetik s tényleg nem is veszik igénybe ezt a jogorvoslatot, hanem többnyire elfásultan türik a befolyásosabb, hatalmasabb elemeknek még nagyobb tulkapásait is.

Már csak ebből a szempontból is üdvösnek tekinthető tehát az érdekeltekre nézve ez a javaslat, mely a közbirtokosságok és a volt urbéresek gazdasági ügyeinek rendezése mellett, a panasz jogát is érvényesithetővé teszi az által, hogy a panaszt — az olyan esetek kivételével, midőn a tulajdonjogot érintő kérdésekről van szó — közigazgatási utra tereli.

A jelen szakasz szerint ugyanis, a közös birtokosok határozatai ellen emelt panaszok a közigazgatási bizottsághoz intézendők, panaszszal pedig minden érdekelt fél élhet, sőt a közigazgatási bizottság és a földmivelésügyi minister határozatai ellen is panaszt emelhet mindenki a közigazgatási birósághoz.

Majdnem előre látható ugyan, hogy az érdekeltek között jelenleg gyakran előforduló viszálykodások hatása alatt kezdetben sokan alaptalanul is igénybe fogják venni ezt a jogot, de ez inkább csak a hatóságnak lesz terhére s a közbirtokosságok és volt urbéresek érdekeire károsan nem fog visszahatni, mert a szakasz harmadik bekezdése szerint a panaszszal megtámadott határozat végrehajtását a panasz egymagában nem akadályozza meg.

Ha azonban olyan határozatokról lesz szó, melyek végrehajtásából esetleg kár is származhatnék, a közigazgatási bizottságnak meg lesz az a joga, hogy a panaszszal megtámadott határozat végrehajtását — a mennyiben a panasz érdemében azonnal nem határozhat — előzetes intézkedéssel megtiltsa.

55.—56. §§. Az 55. és 56. szakaszok csupán kiegészitő intézkedéseket tartalmaznak, melyek nézetem szerint nem szorulnak indokolásra.

III. CZIM.

Záró határozatok.

Ebben a czimben az első két czimbe be nem illeszthető rendelkezések és a szokásos záró határozatok vannak egybefoglalva.

57. §. Miután azok az erdők, melyek ez idő szerint is az állam által kezeltetnek, részben állandóan, részben pedig legalább az első 10 év leteltéig ezentul is az állam kezelésében maradnak meg, a jelenlegi állami kezelés iránt kötött szerződések érvényének a megalkotandó törvény életbe lépése napján természetszerüleg meg kell szünni.

Jogsérelem azonban ebből a birtokosokra nem háramlik, mert egyfelől az állam részére a szerződések felmondási jogot kötnek ki s mert másfelől az érdekeltek a 19. §. harmadik bekezdése szerint az első 5 év alatt törvényhatóságonként semmi esetre sem lesznek nagyobb költséggel megterhelve, mint a mennyit a szerződések szerint fizetni tartoztak.

58. §. Az első czim általános indokolásában emlitettem már, hogy azokban a vármegyékben, hol az állami kezelés szerződés alapján még életbe nem lépett, a községi, volt urbéres, közbirtokossági stb. erdők kezelésére közös erdőtiszti intézmények állanak fenn.

Ezeket az intézményeket tehát a m. kir. állami erdőhivatalok szervezésekor szükségszerüleg meg kell szüntetni. S hasonlóképen meg kell szüntetni egyes erdőtiszti állásokat azoknál a községeknél, városoknál és törvényhatóságoknál is, melyek eddig külön erdőtisztet tartottak, a mennyiben erdeik az 1. §. *e)* pontja és a 4. §. értelmében az állam kezelésébe lesznek átadandók.

A birtokosok és az alkalmazottak jogsérelme nélkül azonban ez a megszüntetés csak akkor történhetik meg, ha a megszüntetett intézményeknél alkalmazott személyzet további megfelelő alkalmazásáról, vagy végellátásáról ugy, miként az 58. §-ban kimondva van, az állam gondoskodik.

Önként értetik azonban, hogy ezen személyzet alatt csupán az erdőtörvény 21. §-a alapján alkalmazott olyan erdőtisztek érthetők, a kik az erdőtörvény 36. §-ában megállapitott minősitéssel birnak, mert a szóban forgó birtokosok törvényes minősitéssel nem biró erdőtiszteket erdeik kezelésénél nem is alkalmazhattak.

59. §. Miután kétségtelen, hogy a törvényjavaslat első és második czimében tervezett intézkedésekkel, a birtokosok érdekei is előmozdittatnak s miután az is tény, hogy ezen intézkedésekkel az érdekelt birtokosok jogaikban bizonyos mértékig korlátoztatnak

s nevezetesen a hatóságokkal való érintkezésre törvény által köteleztetnek, méltányos és igazságos, hogy azok a beadványok és iratok, melyek a javaslatban szabályozott eljárással kapcsolatban szükségesekké válnak, bélyeg -és illetékmentesek legyenek.

De viszont nem volna semmiképp sem indokolt, ha ez a kedvezmény a birtokosok és alkalmazottaik és más harmadik személyek között létre jött jogügyletekre és a fatermékek nyilvános árveréséről felvett jegyzőkönyvekre is kiterjesztetnék.

60. §. A törvényjavaslat szerint a közigazgatási bizottság hatáskörébe tartozó ügyeket azért tartottam czélszerünek — a közös birtokosok határozatai ellen beadott panaszok kivételével — a közigazgatási bizottság erdészeti albizottságához utalni, mert az erdőtörvény végrehajtásával kapcsolatos összes ügyeket is ez az albizottság intézi és igy az a közigazgatási bizottság erdészeti szakbizottságának tekintendő.

De ezt nem tekintve is, a közigazgatási bizottság plenuma rendszerint annyira el van halmozva teendőkkel, hogy az itt szóban forgó ügyeket, melyek többnyire a birtokosok fontos magánérdekeit érintik s ép ezért gyors elintézést követelnek, aggály nélkül nem utalhattam volna a plenum hatáskörébe, főleg miután azt is tekintetbe kellett vennem, hogy a közigazgatási bizottság havonként csak egyszer tart ülést. Egyébiránt olyan ügyekről lévén szó, melyek többé-kevésbé mindig erdészeti szakkérdésekkel állanak szoros kapcsolatban, a közigazgatási bizottság plenuma maga is előreláthatólag csak az erdészeti albizottság véleményére alapitaná határozatát annyival is inkább, mert mig az albizottságban a kir. erdőfelügyelő mindig résztvesz, addig a közigazgatási bizottságnak olyan szakértő tagja, ki az ilyen ügyekben az előadói tisztet teljesithetné, sokszor egyáltalában nincsen.

A jogorvoslatra vonatkozó ügyeket azonban már magam is a közigazgatási bizottság plenumának véltem fentartandóknak, már csak azért is, mert a panaszszal megtámadott határozatok között olyanok is lehetnek, a melyeknek meghozatalában esetleg az albizottság kiküldöttje is közremüködött s igy ezen panaszok bizonyos fokig az albizottság intézkedése ellen intézetteknek is tekinthetők.

A szakasz utolsó bekezdésében foglalt intézkedést a halasztást

nem türő ügyek gyors elintézésének biztositása végett vettem fel a javaslatba, tisztelettel megjegyezvén, hogy ugyanazt a jogot, melylyel ebben a bekezdésben az erdészeti albizottság elnöke, vagy helyettese felruháztatik, az 1876. évi VI. törvényczikk 19. §-a a közigazgatási bizottság elnökének, vagy helyettesének is megadja.

61. §. A javaslat sok olyan intézkedést tartalmaz, melyeknek életbeléptetése az eljárás részletes szabályozását kivánja meg, az erre vonatkozó intézkedések azonban a megváltozott viszonyokhoz képest előreláthatólag módositandók s esetleg másokkal helyettesitendők lesznek, ezért a jelen szakaszban gondoskodni kellett arról, hogy a végrehajtással megbizott minister a végrehajtás érdekében rendeleteket adhasson ki s azokat a szükséghez képest módosithassa vagy hatályon kivül is helyezhesse.

62. §. Az idézett törvényczikk, mely a volt naszódvidéki községi erdők állami kezeléséről szól, az életbeléptetés óta oly üdvösnek és eredményesnek bizonyult, hogy azt hatályon kivül helyezni, vagy módositani nemcsak szükségtelen, de káros is volna.

Egyébiránt a szóban levő törvényczikk a volt naszódvidéki községi erdők kölönleges viszonyaira való tekintettel sokkal szélesebb hatáskört biztosit az államnak a kezelés tekintetében, mint a jelen törvényjavaslat első czime, ez utóbbival tehát az előbbit a tulajdonos községek anyagi érdekeit érintő káros zavarok nélkül nem is lehetne helyettesiteni.

63. §. Fiume város és kerületének határában aránylag véve kevés erdő- és kopárterület van s egyéb tekintetben is olyanok a viszonyok, hogy a jelen javaslatban foglalt intézkedéseket csak ezeknek figyelembe vételével lesz lehetséges törvényerőre emelkedés esetében hatályba léptetni.

Szükséges tehát erre a földmivelésügyi ministert felhatalmazni.

64. §. Miután a 12. §. szerint a m. kir. állami erdőhivatalok hatáskörét a közigazgatás körében előforduló erdészeti teendők ellátása tekintetében a földmivelésügyi minister a belügyi ministerrel egyetértően állapitja meg, a 49. §. szerint pedig a szabályzatokra vonatkozó telekkönyvi feljegyzés tárgyában követendő eljárást az igazságügyi minister szabályozza, a végrehajtással a földmivelésügyi ministeren kivül a belügyi és igazságügyi ministereket is meg kellett bizni.

65. §. A törvényjavaslat első és második czimében foglalt intézkedések életbeléptetése s különösen a m. kir. állami erdőhivatalok felállitása előtt sok olyan előmunkálatra lesz szükség, a melyeknek befejezését előre megállapitani nem lehet. Ezért szükségesnek tartottam ebben az utolsó szakaszban felhatalmazást kérni arra, hogy a megalkotandó törvény életbeléptetésének idejét rendelettel állapithassam meg.

A buszolás távmérő és a mérőasztal összehasonlitása.

Irta: *Török Albert*, m. kir. erdőháromszögelő.

A Beszterczén székelő m. kir. erdőigazgatóság kerületében a felmérés mindig háromszögelési alapból kiindultan, s az egyes kisebb, nyilt jellegü tereprészeknél vegyes módon, vagyis mérőasztal és buszolás távmérő segélyével, mig a zárt erdők és havasi legelők kizárólag az utóbbi műszerrel méretnek fel.

Amennyiben tudom, hogy a földmérés szakközegei a buszolás távmérőt nagyobb birtoktestek pontos felméréséhez vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon szük körre szoritkozva alkalmazhatónak ismerik el és a műszert a kataszteri felmérésnél, ugyszintén a tagositásnál nem is alkalmazzák, helyénvalónak találom ezzel a tévesen megitélt műszerrel összehasonlitólag és kimeritőbben foglalkozni; annál is inkább, mivel ezek a megfigyeléseim közvetlen tapasztalatokra és személyesen végzett ellenőrző kisérleteimre támaszkodnak.

Szükségesnek is találom annak tárgyalását, mivel a beszterczei erdőigazgatóság, miként eddig, ugy ezután is, a kataszteri felméréstől függetlenül, azonban annak követelményeit kielégitőleg, kivánja felméréseit a buszolás távmérővel végeztetni. Czélom egyuttal az is, hogy e műszer helyes alkalmazásmódjára rámutassak.

A buszolás távmérő mérésének eredményei az eddigi tapasztalatokból 1" = 80 öles léptéknél a következő pontossági fokot mutatják.

Jó műszerrel a némileg gyakorlott műszaki közeg a mérésből megszerkesztett vonalait a háromszögelési pontok közé körülbelül 80%-ban hibajelentkezés nélkül beillesztheti; 20%-ban a vonalak hosszbeli eltérése pedig oly csekély, hogy azok rendesen a szerkesztett vonalat feltüntető papirszeletek megnedvesitése, avagy erősebb kiszáritása által redukálódnak; tehát elég a papirszelet hátlapjának nedves szivacscsal való bedörzsölése a rövid vonal kinyujtásához; vagy ha a papirszeletet meleg kályhához tartjuk, a hosszu vonal a kellő hosszra hamarjában összehuzódik.

E redukálási mód mellett a hosszuságokban jelentkező hiba igen könnyen és a mi fő, meglehetős egyenletességgel tünik el; és alkalmazható 100 ölre 0·5 hiba kiterjedésig, a mi ugyan szintén ritkább eset, mert a hibahatár rendesen 100 ölre 0·3 öl.

Ha nagyobb hiba jelentkezik, a mi az ezrekre menő mért vonalaknál elő is fordul, akkor azt pótméréssel kell kijavitani, bár ez legfeljebb az esetek 0·2%-nál merül csak fel.

Ezekből látható, hogy ily szempontból véve, épenséggel nincs semmi ok azt mondani, vagy hinni, mintha a buszolás távmérő eredményei hasznavehetetlenek volnának; azonban itt meg kell jegyeznem, hogy ezeket az eredményeket csakis a mező-, vagy erdőgazdasági felvételeknél használatban levő mérték fokáig használhatjuk egész bizalommal, ellenben érzékenyebb léptéknél csak szükségből és nagy óvatossággal.

Az itt előadott pontossági fok megállapitásánál a besz-

terczei erdőigazgatóság felmérési osztályának eljárása volt a mérvadó, melyet számtalan esetben theodolittal — háromszögelési uton — magam is ellenőriztem; és ekkor láttam, hogy a buszolás távmérővel, rendes mérési módszere mellett, meghatározott és megszerkesztett karónak, illetve pontnak letolt összrendezője a kiszámitottal legtöbb esetnél teljesen és kevesebb esetnél 0·4—0·5 öl pontosságig egyezett.

Ha elfogulatlanul megvizsgáljuk hasonló terepen és hasonló körülmények között a mérőasztal mérési eredményeit, miként azok a gyakorlatban a felmérésnél jelentkeznek, biztosan állithatom, hogy a fent kitüntetett pontossági fokot semmi esetre sem haladják meg, mig a munkaeredményt meg sem közelitik.

Sajnos, hogy nem nyilott alkalmam ilyen mérés sem mérőasztallal, sem mérőlánczczal való ellenőrzésére, hanem ismét csak theodolittal; különben csak ez az egyedüli műszer, melynek az a biztos tulajdonsága megvan, hogy minden alkatrészében független és igy az általa megadott adatok biztosak.

És nem igen hiszem, hogy a pontosság megállapitására összehasonlitó és biztos ellenőrzések volnának a a mérőasztal oly mérési eredményeinél, a hol az kizárólag delejtűvel való tájékozással használtatott.

A pontosságra vonatkozó fentebbi állitásomat a következőkből kivánom kimagyarázni.

A mérőasztal és a buszolás távmérő műszerek között az eljárásban lényeges különbség nincsen s a két műszer alkotórészei is csak látszólag különböznek egymástól, mig elvben azonosak.

Vegyük mindkettőt vizsgálat alá.

1. Az állvány mindkettőnél szerkezetében hasonló;

annak pontos és biztos felállitása, kezelési módja stb. kizárólag a működő ügyességétől függ. A vele járó összes hibák mindkét műszernél egyaránt jelentkeznek és jelenlegi mekanikai kivitelük mellett a jelentkező hiba tényezője a felvételhiba határán belül áll, vagyis a felvételt nem befolyásolja.

2. Az optikai alkatrészek mindkettőnél jóságukban hasonlóak és hatásukban a hiba határán szintén belül maradnak.

3. A buszolás távmérő szögolvasó készüléke, vagyis a limbusa 6 perczre adja meg a mért vonalak egymáshoz való fekvését, a mennyiben pedig 60 öles vonalnál 12 percznyi olvasási hiba még csak 0·2 öl vonalas eltérést okoz, 100 ölnél pedig ugyanaz a hiba még mindig csak 0·35 öl vonalas eltérést ád, nyugodtan megáll az az állitásom, hogy az ebből eredhető hiba is a felvételhiba-határain belül esik.

4. A mérőasztalnál a jelzett szögeltérés a beirányitás pontosságában és annak rajzbeli ábrázolásában jelentkezik, vagyis a limbus maga az asztallap, mig az alhidáda a távcsöves irányzókészülék vonalzója. A hiba, mely ebből a szerkesztésből eredhet, szintén elhanyagolható, mivel jelentkezésében a felvétel természetével megegyezik.

E négy hiba mindegyike önmagában és együttvéve a műszerek jóságával és a jó kezeléssel a legkisebb mértékre leszállitható s a felvételre való befolyása elhanyagolható.

5. A vonalak hosszának mérésénél a hiba már jelentékenyebb lehet.

A mérőasztal közvetlen (láncz, rúd, szalag) hosszmérése végeredményében mindig arányban kell, hogy

legyen a czélba vett felmérés pontosságával, bár bizonyos meglévő és mindenki előtt ismert hibatényezők itt is rendesen jelentkeznek, de mivel ezek természete ismeretes, azoknak befolyása a pontosságra számításba vehető.

A busolás távmérőnél a vonalak hosszmérése közvetve, vagyis leolvasással történik, itt már a hiba szintén fokozottabb lehet, mivel az a lécz beosztásának pontosságától, függélyes felállításától, valamint a távolságolvasókészülék helyes szerkezetétől függ.

Azonban ugy ez utóbbinak, miként a mérőasztalnak hosszmérései a pontosságban annyira fokozhatók, hogy azok az elérendő pontossági követelményeknek teljesen megfelelhetnek. Egyszóval mindezen 5 pont alatt tárgyalt műszeralkatrészeknek urai vagyunk, vagyis szinte biztosan ismerjük azok befolyásoló tényezőit.

6. A delejtűnek tulajdonságai azonban teljesen hatalmunkon kivül állanak. Ez az alkotórész mindkét műszert egyformán és pedig azok hátrányára egy bizonytalan és sem előzetesen, sem utólag meg nem határozható mértékben befolyásolja. És épen ez az alkotórész az, amely e két mérő műszert legalább is egyenlővé teszi a felmérés pontosságának megállapitásában. Vagyis egyik műszert sem illeti meg a fölény a másik felett akkor, midőn a delejtűnek elkerülhetlen használatát feltételezi.

Az erdőmérést foganatositó erdőtiszt, midőn a gazdasági mesgyét képező patakot vagy hegygerinczet teljesen zárt erdőben, sokszor 30—40 fokos lejt mellett méri, sohasem tudja, hol állott műszerével oly kőzet mellett, mely a delejtűnél fokokra menő eltérést idéz elő; de ugyanez áll ily terep felvételénél a mérőasztalra is, mivel zárt erdőkben az ugynevezett rajonra (sugár) való dolgozás kivihetetlen; s a mérőasztal a delejtű által való tájé-

kozás mellett, a mérés eredményeit csak oly hibásan adja meg, miként a buszolás távmérő.

De még pontosságban egyforma az eredmény, a mennyiségben rendkivül eltérő az.

A buszolás távmérő az ő könnyed kezelése mellett gyors halladást biztosit, mig a mérőasztal nehézkes kezelésével, hosszadalmas és gyakran bizonytalan felállitásával a munkálatokat lassuvá és ez által aránytalanul költségessé teszi.

És ép itt helyénvaló lesz az a kijelentésem, hogy a terepviszonyok alakulása határozza meg az alkalmazandó műszert és nem a megszokás.

A delejtü bizonytalanságából támadható és rendesen bekövetkező hiba a mérési eredmények, tehát a vonalak, oldaleltolásaiban nyilvánul, vagyis szöghiba; mi épen ugy a mérőasztal, miként a buszolás távmérő vonalainál az irányitásnak hibával terhelt — tehát hamis — irányokba való elterelésében jelentkezik. Ebben leli magyarázatát az is, hogy a buszolás távmérő mérései hosszhibát ritkán (rendesen téves leolvasás következtében) mutatnak, ellenben szinte kizárólag az oldaleltérés hibái okozzák a záró hibát.

Ennek kiküszöbölése egyedül és kizárólag csakis akként történhetik, ha oly háromszögelési hálózat fejlesztünk ki, mely kizárja a hosszabb vonalakat. (A tapasztalat azt mutatja, hogy ha minden 800—1000 ölre háromszögelési jelet állitunk fel, ez az oldaleltolást teljesen kizárja.)

Ismerve a kataszteri felmérés háromszöghálózatát, az sem a buszolás távmérőnek, sem a mérőasztalnak nem felel meg akként, miként azt ily terepfelvételek alkalmával azok tulajdonsága megköveteli.

A földfelméréssel foglalkozó szakközegek igen jól tudják s főleg hátrányosan érzik, hogy mily nehézséggel kell megküzdeniök, midőn két község közötti határvonal zárt erdőben, patakmederben vagy hegyoldalban vonul el. Itt rendesen háromszögelési pont nélkül, *félmértékben* *) és teljes bizonytalansággal kicsatolva dolgoznak. Hogy ez sem a felvétel pontosságára, sem pedig a munka gyorsitására nem szolgál, ahhoz talán nem kell magyarázat. Az ily körülmények között felmért vonalnak a térképen való fekvése és hossza mily biztositást nyujt az általa határolt területnek, az bizonynyal nagyon kétes.

Ugyanebből következtetve állítom, hogy a buszolás távmérőnek ama felvételei, melyek minden biztositott kiindulási alap nélkül nagyobb területek meghatározását célozzák inkább csak jó, részletezett áttekintésü vázrajzot adnak, de nem térrajzot. Nem nyujtanak azok semmi biztositékot a pontos terület meghatározásához.

A buszolás távmérő természetében rejlik, hogy annak alkalmazásánál, különösen a csatlakozásoknál, rendkivül óvatosan kell eljárni; felmérési adatainak felrakásánál, mivel a vonalak kizárólag csak egyszer méretnek, a szerkesztésnél oly rendszert kell alkalmazni, mely a vonalak helyes kiterjedésének ellenőrzését lehetővé teszi.

Oly vonalak azonban, melyek a felmérendő birtoktestet idegen tulajdontól elhatárolják és a felmért területből a határon mért vonalak által helyes fekvésükben

*) Azaz, ha a felvétel $1'' = 40^0$ léptékben történik, a felvételt foganatositó mérnök azonban, hogy nagyobb területet nyerjen, a felvételi lapra $1'' = 80^0$ beosztást ad annak, miáltal a vonal felmérésének biztositásához a szomszédos szelvényeken felállitott háromszögelési pontok segélyével valamely rajzbeli pontot tud meghatározni, esetleg a felmérendő vonalat egy a felvételi lapon a végpont közelében álló háromszögelési jelhez kicsatolni tudja. Hogy ezen eljárás mily biztosságot és mily pontosságot nyer, ezt birálja el kiki magának. *Közlő.*

ellenőrzést nem nyernek, mindig kétszeres felméréssel biztositandók, nehogy esetleg oldaleltérés által a területet tévesen és a vonalat torzitva tüntessék fel.

Mindezek után látni való, hogy zárt erdőkben és erősen befásitott területen csakis sürü háromszöghálózat az, mely hivatva van, akár a mérőasztalnak, akár a buszolás távmérőnek biztositani munkájának pontosságát; a nélkül sem az egyik, sem a másik műszerrel biztos eredményt el nem érünk, mert épen a főczél, a terület kiterjedésének megállapitása válik kétségessé.

A tapasztalat arra az elvre utal, hogy a tökéletesebb műszer mindig a kevésbé tökéletes műszer hibáit van rendelve pótolni. Tehát a háromszögelő, mint a ki oly tökéletes műszerrel dolgozik, melynél a távolság akadályt nem képez és a melynél ki van zárva az alkatrészek bizonytalanságából eredő hiba, bármely fáradság árán is, de szem előtt mindig azt tartsa, milyen a terep alakulása; és a háromszögelési pontok felállitásával már előzetesen is biztositsa a felvétel pontosságát.

Nem elég az, hogy egy bizonyos kiterjedésü területen az előirt mennyiségü háromszögelési pont fog felállittatni, mert az bizony egyáltalán nem biztositja még a felvételt, hanem igenis a terepet kell a háromszögeléssel feltárni, azaz ugy ellátni háromszögelési alappal, hogy az biztositsa a vonalakat fekvésükben; és akár mérőasztalt, akár buszolás távmérőt alkalmazunk is, az oldaleltérés jelentkezése teljesen ki legyen zárva.

Hogy ilyen munkálat mindig fárasztó és sokszor költséges, az talán nem elég ok arra, hogy elejtessék.

Ne sajnálja a háromszögelő a fáradságot az alap helyes kifejtésénél; de ismét az erdőfelmérést elrendelő hatóság se sajnálja a költséget arra, hogy háromszögelési

alapon végeztesse legalább is minden oly területnek felmérését, mely az 1000 holdat meghaladja.

Eltekintve a jelenlegi előhaladott műszaki követelményektől, maga a terület biztos meghatározása az adásvételnél ezt megköveteli; mert hiszen csekély hiba az, ha 1000 ölre 5 öl esik és az mégis már 100 holdnál 1 hold hibát ád, pedig hogy buszolás távmérő felvétele háromszögelési alap nélkül 100-ra 0·5 öl hibahatárral záruljon, az valóban tulságos kívánság.

Nem tudom mennyiben sikerült azt az állításomat bebizonyitani, hogy a buszolás távmérő jól alkamazott és szigoruan ellenőrizett felmérése gazdasági térkép előállitására elfogadható; azonban meggyőződésem határozottan azt mondja, hogy igenis az.

És mivel a beszterczei erdőigazgatóság által felmért erdők és havasok területének felvételénél fenti elvek lehetőleg érvényesitve lettek, tehát egész bizalommal elfogadható annak felmérése is és bizvást állithatom, hogy az bármely gazdasági czélnak megfelelő térképet nyujt.

A felmért területnek felülvizsgálata csak kivánatosnak mondható, mert ez mindenesetre fokozza belső értékét, sőt feltárja az esetleges hibákat, melyek azonban nem a műszer hibáiból, hanem egyedül a kezelés és ellenőrzés hiányosságából eredhettek.

Lapszemle.

Az erdei mellékhaszonvételekről. A „Bull. de la soc. centr. for. de Belg.“ mult évi füzeteiben megjelent közlemények tartalmát, már a korábbi füzetekben kezdtem kivonatosan ismertetni. A következőkben még néhány erdei mellékterményről kivánok ugyanazon forrás után megemlékezni.

A *mézről* a jelzett lapban a következőket olvashatjuk. Sok fának és cserjének virága képezi kedvencz táplálékát a méheknek. A méhek a virágból háromféle anyagot gyüjtenek: 1. A nektárt, mely a méznek a főalkatrésze, ragacsos, illatos és édes cseppfolyós anyagot alkot. 2. A himport, a parodák termékenyitő porát, mely a méhtápláléknak légenytartalmu részét képezi. 3. A viaszkot, melyet a méhek különösen a nyár-, nyir- és szilfák rügyeiből gyüjtenek. Ez az utóbbi tulajdonképen nem is tápláléka a méheknek, hanem a méhlakásoknak, a lépnek készitéséhez szükséges. A nektár és a himpor a méhek által feldolgozva adják a mézet. Az első szép napokon a méhek a kaptárban zugni kezdenek és felelevenednek; látszik, hogy már készülődnek helyrepótolni azt, mit télen át elfogyasztottak. Virágot bőven találnak az erdőben; februáriusban, márcziusban a mogyoróbokornak már megvannak a barkái, a somfának az apró, sárga virágai, ép ugy az örökzöldnek szép kékszinü, a füzeknek selyemfényü, a tüdőfünek ibolyaszinü virágai. Májusban, juniusban virágzanak a galagonya, a vadcseresnye, az ákácz, a veresgyürü, a loncz, a berkenyék; azonkivül a méhek a szederbokrokon, tölgy és más fák levelein mutatkozó czukros váladékok, nemkülönben a kőris és veresfenyőkön található mannanemü anyagot is felkeresik. Egy egyszerü kaptárban levő méhcsalád megfelelő időben a kecskefüz virágaiból naponta 500—600 gramm anyagot tud gyüjteni.

A *mohok* szintén odasorolhatók az erdei melléktermékek közé. Ezek igen sok változatossággal fedik az erdők talaját. Használatuk szintén sokféle. Igy felhasználják a mohákat töméseknél csepü helyett. Szalmazsákokat, párnákat is tömnek mohával. A *Polytrichum commune* nevü szép vékony mohát, mely erdeink nedves részein rendkivül gyakori és nagy területeket elborit, kefék és ecsetek készitésére használják. Alomnak is lehet a mohát használni, csak az a baj, hogy lassan korhad és a belőle keletkező trágya gyenge. Másfelől azonban épen azért, mivel nehezen korhad és rendkivüli nagy vizfelszivó s visszatartó képessége van, némely különleges czélokra nagyon megfelel. Egyszerübb csatornák készitésénél, nemkülönben kisebbszerü hidaknál, hidlábak és támfalak létesitésénél vakolat helyett és illetve a hézagok, lyukak betömésére alkalmazzák.

A csemetekertekben is gyakran nagy hasznát vehetjük a mohának, mert megvédhetjük vele a fiatal csemetéket; használhatjuk a csemeték csomagolásánál s a kertész e mellett felhasználhatja kertjében diszitésül stb.

A mohának különben magában a természet háztartásában is rendkivül jelentékeny a szerepe.

Spórái jóformán minden talajon megfogamzanak, s bár a nedves talajt inkább szeretik, akárhányszor láthatunk száraz sziklákat vastag mohatakaróval fedve. Ha egyszer valahol a moha megtelepedett, él folytonosan s elhaló részeiből lassu korhadás által televénytalajt képezvén. A moha tehát a moszatokkal együtt elsőrendü szerepet játszik a talaj termőrétegének alakulásánál.

Nagy része van a mohának a tőzegképzésben; bár itt az első hely a Sphagnumot illeti meg, nem lehet tekinteten kivül hagyni a mocsáros helyeken tenyésző mohákat általában. M. E. Mussat gazdasági iskolai tanár, igen egyszerü kisérlet által bizonyitja be, hogy mily könnyen veszi fel a moha a nedvességet és mily könnyen párologtatja azt el. Szedjünk ki nedves időben meghatározott sulyu mohamennyiséget olyan mohafajokból, melyek erdeinkben leginkább előfordulnak; a mohát 24 órán át szárítva, azt találjuk, hogy egy kiló friss moha 600 grammnál többet veszit sulyából és nehány nap mulva az eredetileg egy kiló mohának a sulya kisebb lesz 200 grammnál. Ha most megöntözzük a mohát, annak eredeti sulya nehány óra mulva helyreáll, sőt azt néha felül is haladja.

Kisérletek igazolják továbbá, hogy egy mohával fedett négyzetméternyi erdőterületen hat kiló moha van. Nehány napi meleg és szárazság után a hat kiló mohából tizenkétszáz gramm sulyu moha lesz, s igy közel öt kiló vizet párologtatott el a levegőbe, természetesen a legelső nedves időjáráskor a moha ismét felveszi az elbocsájtott vizmennyiséget; igy egy hektárnyi erdőterületet elboritó mohatakaró, ha megelőző nehány napi szárazság után nagy esőzés következik, nem kevesebb, mint ötven köbméter vizet vesz fel. Ha most tekintetbe veszszük, hogy különösen fenyőerdeink talajának nagy része mohával van boritva, hogy ezek az erdők lejtős hegyoldalakon terülnek el, ugy nem tagadhatjuk el a mohatakarónak, kivált hegyes, dombos vidékeken való rengeteg

nagy jelentőségét. Mennyi árviztől ment meg bennünket a mohatakaró, hányszor akadályozza meg a vizmosások képződését.

A mi a mohának fontosságát az erdőtenyésztés körében illeti, a mohák előmozditják az erdőtenyésztést, a mennyiben fentartják a talajban a nedvességet és hozzájárulnak a televény képzéséhez, szabályozzák továbbá az erdei levegőnek páratartalmát és azt a vizmennyiséget, melyet esőzések alkalmával felvettek, apránként visszabocsájtják a levegőbe.

Minden további magyarázat nélkül beláthatjuk tehát, hogy a mohatakaró fentartásának szükségessége közvetlen összefüggésben van az erdőfelujitás nagy kérdésével.

A fának szenitése alkalmával származó anyagok. Ha a fának csekély az értéke, akkor rendszerint a szenitést szokás alkalmazni. A fából származó szénmennyiség függ a fanemtől és a szenités módjától, hogy bagsában, vagy máglyában történik-e a szenités. Suly szerént a szén a fának legfeljebb 25%-át képezi, melyből 84% szénény és 16% hamu.

A fagyalfát és kecskerágót vascsövekben szenitvén, rajzszenet kapunk. A nyárfaszenet nagy finomságánál fogva arra használják, hogy érczöntödékben az öntvénymintákat annak porával hintik be. Amerika némely részében, a hol kevés a kőszén; erdő pedig sok van, fából készitenek világitógázt is. Az 1870. évben Wilmington, Mâcon, Colombia és Montgomery városokban fagázzal világitottak. Ha zárt kemenczében történik a szenités, a szénen kivül még más melléktermékeket is nyerhetünk. Ilyen a kátrány, melynek alkalmazása eléggé ismeretes, s melynek lepárolása után olajat nyernek, mely Svédországban jelentékeny kereskedelmi czikket képez s melyet ott lámpaolaj gyanánt is használnak. A kátrányból vonják ki a kreozotot is, mely fertőtlenitő tulajdonságairól ismeretes. A cseppfolyós részek magukban foglalják az eczetsavat és a metilint, melyek különböző eljárások által különithetők el egymástól. Az eczetsav vizzel higitva adja a faeczetet. A beauvoisini hólyaghuzó tapasz nem egyéb, mint eczetsavba áztatott itatóspapiros. Az eczetsót gyógyszerül használják ájulásoknál, gyengeségeknél és migrénnél.

Lepárlás által lehet még a cseppfolyós alkatrészekből a methilalkoholt stb. is előállitani.

A fürészpor a fürészgyárakban gyakran nagy mennyiségben összehalmozódik és ott olcsó áron kapható. Igen jó trágyaszert képez.

100 kiló	nyár	fürészpor	elnyel	322 kiló	vizet
100 „	éger	„	„	293 „	„
100 „	tölgy	„	„	279 „	„
100 „	kőris	„	„	267 „	„
100 „	szilfa	„	„	255 „	„
100 „	jegenyefenyő	„	„	246 „	„
100 „	nyirfa	„	„	244 „	„

A fürészpor vizelnyelő képessége változik tehát a fanemek szerént, néha nagyobb a szalma vizfelvevő képességénél is, de azt mindig megközeliti. A tölgy- és bükk-fürészpor finom és sokkal nehezebben korhad, mint a nyir-, nyár- vagy füzfürészpor. Használják bortisztitásra is, vagy az eczetgyártásnál olyképen, hogy az alkoholt fürészpor segélyével eczetsavvá változtatják. A briquettet is fürészpor segitségével készitik ugy, hogy a fürészport és kőszénvagy faszénport összekeverik és ezt a keveréket kátránynyal összetömöritik. A briquette-gyártás, mely mai napság már nagy lendületet vett, különösen ott alkalmazható, hol olcsó áron lehet kőszénporhoz és kőszénhulladékhoz jutni. (Közli: *Péch D.*)

Vadászati tárcza.

Remek agancsozatu vad tenyésztése.

Irta: *Illés Nándor.*

Aligha tulságosan koczkáztatott az állitás, hogy a vadászra nézve a vörös vadnál legnagyobb értékkel az agancs bir.

Állandó trofea, mely évszázadok mulva is tanuságot tesz a vadász szerencséjéről, ügyességéről.

Értéke gyakorta többszörösen meghaladja a husét.

Melyik vadász mond le az agancsról, ha nem kénytelen vele!

Mennél kiválóbb az agancs, annál nagyobb az értéke. Nem-

csak a szerencsés vadász tartja nagy becsben, piaczi értéke is van. Megesett, hogy 400 frtért szóba sem állott a kiváló agancs birtokosa az amateur gyüjtővel.

E tényeket elismerve, a tenyésztő nem zárkózhatik el az agancsozat fejlesztésének kérdése előtt. Tényleg foglalkoztak azzal már számosan, s a táplálás czélszerü javítása, vagy külön szerek nyujtása által — mint Holfeld — nem megvetendő eredményeket értek el. Annyi bizonyos, hogy a hol a legelő jobb, változatosabb: kiválóbb az agancsozat. Nyilt vadasokban szebb, nagyobb, sulyosabb agancsokat raknak fel a szarvasok, mint zártakban. Nagyobb vadaskertekben mérsékelt vadállomány mellett kitünőbb a szarvasok agancsa, mint a szük és tultömöttekben.

Mindamellett kétségtelen az, hogy kiválóbb agancsok folytonosan ritkábbá és ritkábbá válnak. Huszonnégyes szarvas ma már illuzió; az 1881—1891. évi agancskiállitásokon a legtöbb águ agancs huszas, a legsulyosabb 9·7 kilogramm volt.

Fővadunk visszafejlődik.

Igaz, a fővad a kultura előrehaladtával leszorul a legjobb, a legbujább legelőkről; de viszont az is igaz, hogy akárhány vadasban a legjobb viszonyoknak örvend s végre a burgundia, luczerna sem megvetendő táplálék, melyet a gazdaságilag müvelt földeken talál.

Más okának is kell lenni annak, hogy nagy, erős, sulyos sokágu agancsozat mind ritkábbá és ritkábbá válik.

Azok nézete látszik leghelyesebbnek, a kik az okot az agancsárok korai lelövésében keresik.

Vizsgáljuk ezt közelebbről.

Legtanulságosabb volna, s minden kétséget kizárna, ha nagyszámu szarvasbika levetett agancsait birnók a csapos kortól fogva a lehető legmagasabb korig, s azokról az ágak számának és a sulynak gyarapodását leolvashatnók, lemérhetnők. Ennek hiányában az évi sulykülönbözetek alapján is állíthatni össze ily táblázatot.

Pettera Hubert cs. és kir. udv. vadászmester ur szerint a gödöllői és visegrádi szarvasoknál az agancságak számának és a sulynak gyarapodása a következő volna:

Kor, év	ágak száma az agancson						az agancs sulya kg.
2	csapos, néha villás						$^3/_4$
3	6	8 néha 10					$1^2/_4$
4	8	10	12				$2^1/_4$
5	8	10	14				3
6	10	12	14				$3^3/_4$
7	10	12	14				$4^1/_4$
8	10	12	14	16			$3^3/_4$
9	10	12	14	16			$5^1/_4$
10	10	12	14	16			$5^3/_4$
11	10	12	14	16			$6^1/_4$
12	10	12	14	16			$6^3/_4$
13	10	12	14	16	18		$7^1/_4$
14	10	12	14	16	18	20	$7^3/_4$
15	10	12	14	16	18	20	$8^1/_4$
16	10	12	14	16	18	20	$8^2/_4$
17	10	12	14	16	18	20	$8^3/_4$
18	10	12	14	16	18	20	9
19	10	12	14	16	18	20	$9^1/_4$
20	10	12	14	16	18	20	$9^2/_4$

E táblából kettő tünik szembe:

1. hogy *az agancságak száma nem szaporodik a korral egyenlő arányban,* s hogy 20 esztendős szarvas lehet 10, 12, 14, 16, 18, 20 ágas is.

2. hogy *a sulygyarapodás a korral csökken.* Az 1—5. évig a sulybeli különbség, vagyis gyarapodás $^3/_4$, attól a 14. évig $^2/_4$ s azután a 20. évig $^1/_4$ *kgr.* évente.

Alkalmazzuk ezen tapasztalati adatokat ismert agancsokra.

Az 1881—1891. évi kiállitási cziklusban dijat nyert legsulyosabb agancsokat viselt bikák kora a következő lehetett:

Eszterházy Mihály grófé Szinevérről	8 ágas	7·9 *kgr.*	14 éves.		
Hoyos József grófé Munkácsról	20 „	8·55 „	16 „		
Vay Dénes báróé Dolháról	16 „	9 „	18 „		
Dőry Lajosé Zdengováról	20 „	9 „			
Coburg Fülöp hg.-é Ngihovóból	12 „	9·55 „	19 „		
Andrássy Géza grófé Kemenczéről	14 „	9·7 „	21 „		

Ezek a szarvasok mind a felvidéken lövettek. Ha pedig tekintettel vagyunk a felvidéki erdők jobb legelőjére, mely ép az agancsfejlődés idejében áll rendelkezésre; legfeljebb 2—2 évvel szállithatnók le ezt a kort. Ez esetben a legkiválóbb agancsok létrehozására még mindig 16—19 esztendőre volt szükség.

Ha az előadottak tényekül fogadtatnak el, akkor a következő két szabály felállitása jogosultnak látszik:

1. *Erős, kiváló agancsokat koros bikák raknak fel s mennél idősebb az állat, annál sulyosabb az agancsa.*

2. *Fiatal bikák lelövetése csak hibás, beteges, fejlődést nem igérő agancsok eltávolitása czéljából jogosult.*

Azzal az állitással, hogy idősebb bikáknak különb az agancsa, nincs ujmondva. Azt régen tudta minden vadász. Arra azonban nem gondolt mindenik, hogy azok a régi időkben lőtt rendkivüli nagyságu és ágazatu agancsokkal dicsekvő szarvasok igen koros legények voltak.

Miután azonban ezt már most körülbelül bebizonyitottnak tekinthetjük, az a kérdés döntendő el, hogy mely kor az, melyben a mai fogalmak és igények szerént a szarvasbikát kiválónak — kapitálisnak — vagyis lelövésre méltónak tarthatjuk? Más szóval mondva: mily idő alatt remélhető remek agancsozattal biró szarvasbikát felnevelni?

Részemről az előadottak alapján kiváló jóságu s erőteljes legelővel biró nyilt vadasokban 12—19, közepes minőségüekben 14—21, silány talajuakban 18—24 esztendőt tartok szükségesnek. Körülbelül ugyanannyira, vagy nem sokkal többre leend zárt vadasokban szükség. Csakhogy a 9—10 kg. suly elérése vagy épen nem, vagy csak tökéletesen raczionális vadtenyésztés mellett remélhető. Ez alatt nem a mesterséges takarmányozás fokozását, hanem a vadonban, szabadban való élet és jólét lehető utánzását értem.

A raczionális vadtenyésztés szempontjából már most az a kérdés: milyen arányban kell lenni a vadnak kor és nem szerént, hogy évről-évre a megkivánt koru agancsokat lőni lehessen? Ez más szóval annyit jelent: milyen legyen a jelen föltételnek megfelelő szabályos állomány?

A „Vadászati ismeretek kézikönyve“ III. *a*) kötetének 160.

és következő lapjain, a hol először foglalkoztam a szabályszerü szarvasállomány levezetésével, 8 esztendőre vettem föl a kort, a meddig a szarvasbika fentartandó. A fönnebbiek után ezt a kort fel kell emelni átlagosan 20 esztendőre.

Mielőtt azonban a számításhoz fogni lehetne, tisztába kell jönnünk az iránt, hogy bizonyos számu borju neveléséhez mennyi sutára van szükség. Ebből a czélból ismernünk kell az ellés eredményeit a vadasokban, vagy mondjuk, meg kell állapitva lenni a szaporulati százaléknak.

A vadászati ismeretek kézikönyvének előbb idézett III. *a*) kötetében a 155. lapon a Károlyi grófok stomfai vadaskertjében az ellési eredmény az 1880—1888. évi időközben átlagosan 33·34%-ra van kimutatva.

A Coburg herczegi meleghegyi vadaskertben volt*)

	Kimutatás szerint	Kiigazitás szerint
1879. évben	55·5%	60%
1880. „	32·4%	25%
1881. „	26·2%	36·7%
1882. „	26·9%	35·0%
1883. „	39·3%	50·0%
1884. „	37·0%	56·2%
1885. „	22·2%	52·6%
1886. „	54·1%	65·0%
1887. „	42·3%	50·0%
1888. „	34·5%	45·4%
1889. „	50·0%	50·0%
1890. „	62·5%	73·7%
1891. „	32·0%	40·0%
Átlagosan	39·6%	49·2%

Egybevetve ezen három esetet, a szaporulatot vadaskertekben 40·6 s kikerekitve 40%-ra tehetjük.

Kiinduló-i pontul a többször idézett munka 160.-ik lapján levezetett állományt vevén s azt 20 esztendeig fejlesztvén (az ott kimutatott mód szerént), de tekintetbe vévén azt, hogy mindkét

*) Vadász ismeretek kézikönyve. III. *a*) 157., 158.

nembeli ivadék között vannak hibás egyedek, melyeket el kell távolitani, pl. a szúrágta agancsuakat, czélszerünek mutatkozik az első évekre 4—4 borjut venni fel,*) melyből 1—1 hibás voltánál fogva (az üszőket à 2, a bikákat à 3—4 éves korukban) eltávolitván, megmarad a normális 3—3 borju.

Az üszőkről fülteszszük, hogy a 3 éves korban üzekednek s 4 esztendős korukban teljes szaporitási képességgel birnak s végre, hogy a borjuk fele hím, fele üsző, a mi a nagy átlagban ugy is van.

Az agancsárokat oszszuk a kezdetben előadottakra való figyelemmel 3 csoportra: erős agancsárok legyenek a 13—20, gyengék a 3—12, villás és csaposok a 2 évesek. A 13 éves kortól azért számitom az agancsárokat erőseknek, mert akkor agancsaik sulya meghaladja a 7 kilót, tehát joggal nevezhetők kapitálisoknak.

Ezeket elfogadva lesz:

	Nyári állomány			A lelövendő állomány	A téli állomány		
Öreg suta	20 drb[1]	suta 31 drb	suta-vad 35 drb	3 / 1 } 4 drb	17 db[7]	suta 27 drb	suta-vad 31 drb
2—3 éves üsző	7 drb[2]				6 db[7]		
Suta borju	4 drb				4 db		
Erős bika	24 drb[3]	bika 64 drb	agancsos vad 60 drb	3 / 1 } 4 drb	21 db[8]	bika 60 drb	agancsos vad 45 drb
Gyenge bika	32 drb[4]				31 db[9]		
Csapos és villás	4 drb				4 db		
Buga	4 drb[5]				4 db		
Összes vad ...	—	95	95	8	—	87	87

*) Az idézett helyen 1 bikára 6 suta van számitva s a borjuk fele bikának, fele üszőnek véve, tehát 3 bika, 3 üszőborju.

[1]) 8 borju kell tehát $8 : 0{\cdot}40 = 20$.

[2]) $4 + 3 = 7$.

[3]) $3 \times 8 = 24$, t. i. 8 évfolyam 3 agancsossal.

[4]) $3 \times 8 = 24 + 2 \times 4 = 32$, t. i. 8 évfolyam 3 agancsossal, 2 évfolyam 4 és 4-el.

[5]) $20 \times 40\% = 8$; $8 : 2 = 4$.

[6]) $20 - 3 = 17$.

[7]) $7 - 1 = 6$.

[8]) $24 - 3 = 21$.

[9]) $32 - 1 = 31$.

Százalékra átszámitva :

	Nyári állomány			Téli állomány		
Öreg suta	21·1%	suta 32·7%	sutavad 36·9%	19·6%	suta 36·1%	sutavad 35·7%
Üsző	7·4%			6·9%		
Sutaborju	4·2%			4·6%		
Erős agancsár	25·2%	bika 67·3%	agancsos vad 63·1%	24·1%	bika 68·9%	agancsos vad 64·3%
Gyenge agancsár	33·7%			35·6%		
Csapos és villás	4·2%			4·6%		
Buga	4·2%			4·6%		

Sutavad alatt értendő az összes agancsot nem viselő vad, tehát az öreg és fiatal sutákon, illetve üszőkön kivül az összes borjuk, egy éves korukig, tekintet nélkül az ivarra. Tényleg a borjukat az első évben számadásilag elkülöniteni nem is szokás, igy számbavenni nem is lehet.

Agancsos vad az, a mi agancsot visel, tehát a szarvas a csapostól felfelé.

A százalékszámokat ki kell egésziteni a lelövési százalékkal. A fennebbiek alapján lelövendő :

	A nyári állományból	A téli állományból
Öreg suta az egész vadállományból	3·2%	3·5%
Öreg suta az egész sutavadból	8·6%	9·7%
Öreg és fiatal suta az egész sutákból	14·8%	17·4%
Erős bika az egész vadállományból	3·2%	3·5%
Erős bika az egész agancsos vadból	5·0%	5·4%
Fiatal suta avagy bika az egész vadállományból	1·1%	1·2%
Fiatal bika az agancsos állományból	1·7%	1·8%

Ezen számok arra valók, hogy a szerént, a mint az egyik, vagy másik állományt lehet nagyobb biztossággal számba venni, azt a számot vegyük alapul a lelövendő vad kiszámitására. Pl. ha az összes vadállomány téli számbavétel szerént volna 425 darab, akkor a következő évben lelövendő lenne :

Öreg suta	425 × 3·5 = 14·87,	kikerekitve	15 darab.
Erős bika	425 × 3·5 = 14·87,	„	15 „
Fiatal suta	425 × 1·2 = 5·1,	„	5 „
Fiatal bika	425 × 1·2 = 5·1,	„	5 „

Természetesen ezen számitás akkor volna érvényes, ha a 425 darabból álló vadállomány szabályos állapotban volna. Ha azonban a vadállomány az alább következő módon volna nem is kor szerént fentartva, s ezt a létszámot fentartani kellene, mert annyi él meg jól az illető területen, akkor előbb a szabályszerü állományt kellene megállapitani a következő módon:

	Van	Kell lenni szabályszerüleg	Kikerekitve
Öreg suta	120	$425 \times 19{\cdot}6 = 83{\cdot}3$	83 drb
Üsző	50	$425 \times 6{\cdot}9 = 29{\cdot}11$	29 „
Suta borju	22	$425 \times 4{\cdot}6 = 19{\cdot}5$	20 „
Erős agancsár	—	$425 \times 24{\cdot}1 = 102{\cdot}4$	102 „
Gyenge agancsár	163	$425 \times 35{\cdot}6 = 151{\cdot}3$	151 „
Csapos és villás	44	$425 \times 4{\cdot}6 = 19{\cdot}5$	20 „
Buga	26	$425 \times 4{\cdot}6 = 19{\cdot}5$	20 „
Összesen	425		425 drb

A kikerekités némely inkonzekvenciákat von maga után. Ha empiricze állitjuk egybe a szabályos állományt, t. i. előbb kiszámitjuk a borjak számát s abból épitjük fel a korosztály sort, lesz:

	Nyári állomány	Téli állomány
Öreg suta	100 drb*)	85 drb
Üsző	35 „ $(15 + 20)$	30 „ (2×15)
Suta borju	20 „	20 „
Erős bika	120 „ (8×15)	105 „ (7×15)
Gyenge bika	160 $(8 \times 15 + 2 \times 20)$	155 „ $(9 \times 15 + 20)$
Villás és csapos	20 drb	20 „
Buga	20 „	20 „
Összesen	475 drb	435 drb.

Mindenben van fölösleg, csak a kapitális szarvasokban van hiány, a mi természetes, mert eddig fiatalabb korban lövetvén az agancsárok, ily idősek most még nem léteznek.

Ezen szabálytalan állománynak a szabályosra való átvitele a következő módon történhetnék meg.

Megjegyzendő, hogy ez kombináczió, s ha a valóságban a borjak száma másképen üt be, ugy több vagy kevesebb agancsár

*) $40 : 0{\cdot}40 = 100$ összesen 40 borju kell. $100 \times 0{\cdot}40 = 40$.

	Suta			Agancsár			Buga	Összesen	
	öreg	fiatal	borju	erős	gyenge	csapos			
Téli állomány	120	50	22	—	163	44	: 6	425	
Nyári állomány	145	47	29	47	160	26	29	483	
Lelövetik	45	—	—	5	1	—	—	51	
Téli állomány	100	47	29	42	159	26	29	432	1 év mulva.
Nyári állomány	125	51	25	67	160	29	25	482	
Lelövetik	45	—	—	5	1	—	—	51	
Téli állomány	80	51	25	62	159	29	25	431	2 év mulva.
Nyári állomány	106	50	21	90	100	25	21	473	
Lelövetik	31	—	—	5	1	—	—	37	
Téli állomány	75	50	21	85	159	25	21	436	3 év mulva.
Nyári állomány	100	46	20	109	160	21	20	476	
Lelövetik	15	16	—	9	1	—	—	41	
Téli állomány	85	30	20	100	159	21	20	435	4 év mulva.
Nyári állomány	100	35	20	120	160	20	20	475	Szabályszerü állomány.
Lelövetik	15	5	—	15	5	—	—	40	
Téli állomány	85	30	20	105	155	20	20	435	

*) A nyári állomány a téliből korban való előlépés és borjuk ellése által jő létre. Pl. $120 + \frac{50}{2} = 145$. $\frac{50}{2} + 22 = 47$. $163 + 44 = 207 - 160 = 47$.

erősödik, arra való tekintettel — de ezt a kombinácziót szem előtt tartva — a lelövést módositani kell.

Az előadottak szerént az állománynak 8·4%-a lelövésre kerül, 5%-a 20 esztendős, tehát remek agancsár bika és 2·2%-a finom gyenge husu fiatal állat.

Tán nem lesz érdektelen erdészeknek is foglalkozni e kérdéssel.

Különfélék.

Az egérjárás, mely 1897. évben Moson- és Sopronvármegyében, különösen a fertővidéki részekben, olyan jelentékeny károkot okozott, most már megszüntnek mondható. Az «Erdészeti Lapok» mult évi V. és VIII. számában már voltam bátor, a két vármegyét ért csapásról, értesitéssel szolgálni, nem lesz talán egészen érdektelen, ha most a csapás örvendetes elháritásában, illetve megszüntetésében közrehatott tényezőkről is röviden megemlékezem. A nagyobb uradalmak a már a mult évi V. füzetben leirt egyszerü egérfogót alkalmazták, mindjárt tavasszal, az egerek pusztitására és pedig kitünő sikerrel. A gazdasági egyesületek kezdeményezése folytán a községek is kaptak ilyen egérfogókat; de ezek későn érkezvén meg, az egerek időközben annyira elszaporodtak, hogy egyedül ezekben, mint védelmi eszközben nagyon bizni nem lehetett, ezenkivül a fogók alkalmazása a kalászosokkal bevetett területeken nem is volt már lehetséges, ugy hogy az aratás befejezése utáni időt kellett bevárni s más egérirtó eljárásokat is alkalmazni.

Az egerek főleg a kisebb birtokosok földjein szaporodtak el s a szomszédos nagybirtokokat is veszélyeztették annak daczára, hogy ott az irtás megtörtént. Ezeknek tehát ismét kellett védekezniök s most már legczélszerübb-

nek mutatkozott az egyes táblákat, a mint ez különösen czélszerüen a Frigyes főherczeg Ö cs. és kir. fenségének mosonvármegyei uradalmaiban történt, árokkal körülvenni.

Az ároknak a megvédendő tábla felé eső oldala simán és merőlegesen készittetett el, a fenekén pedig minden 4—5 lépésnyi távolságban simafalu, elég mély bögrék voltak beágyazva. Az egerek itt természetesen összegyüjtettek s megölettek. Ez a védekezés nagyon költséges ugyan, de az adott körülmények közt feltétlenül szükséges volt s igen jó végeredménynyel járt.

Az aratás utáni szántások alkalmával — az összes tarlók azonnali felszántása is a törvényhatóság által elrendeltetvén — a kiszántott egerek eltiportattak, illetve az ekét követő gyermekek által agyonverettek. Igy is tömérdek egér pusztittatott el különösen Mosonvármegyében. Kisebb gazdák olyan földeken, melyek felszánthatók nem voltak, ugy is segitettek magukon, hogy közönséges öntöző kannákkal vizet öntöttek az egérlyukba s a kimenekülő egeret verték agyon.

Legnagyobb eredmény azonban meggyőződésem szerint, a mérgezéssel éretett el. E czélra az arzén és foszfor pilulák alkalmaztattak, melyek az egérlyukakba szórattak s a lyukak ezután betapostattak.

Az egér többnyire áldozata lett nyalánkságának. Kataszteri holdanként — az egérlyukak mennyisége szerént 3—6 *kg.* ilyen pilulára volt szükség; ára kgonként, nagyban véve, 45 kr. volt. Tehát szintén nagyon költséges védekezési eszköz, de feltétlenül megbizható.

Egész Moson vármegyében kötelezőleg s Sopron vármegye több községében is alkalmaztatott.

Hogy milyen károkat tettek az egerek, azt legjobban érezték a Moson vármegye nezsideri járásába tartozó fertő-

vidéki községek. Itt a kalászosoknak egyáltalában véve egész termése, a hajdina, sőt a burgonya és répafélék is tönkretétettek s ezenkivül a szőlőkben is nagy károkat okoztak az egerek. Ezen községeknek ingyen vetőmag, adóleirás s inségkölcsönért kellett folyamodniok, a mit a magas földmivelésügyi kormány, tekintettel a helyzetre, meg is adott.

Az erdőkben a védekezésnek arra kellett szoritkoznia, hogy a makkal elvetendő területek beerdősitése a folyó év tavaszára halasztatott el. A tölgymakk fagy- és egérmentes helyen jó sikerrel átteleltetvén, most vettetett el, midőn már az egerektől nem kell tartani.

Az egérjárás okozta nagyobb csapásoknak talán elejét lehetett volna venni, ha a kisbirtokosok is, az uradalmak példáját követve, mindjárt tavaszszal hozzáláttak volna az irtáshoz, de mert ezt elmulasztották s csak akkor kezdtek védekezni, midőn már egy egész évi fáradozás és munka reménye, a különben igen jónak igérkezett termés tönkretétetett, saját kárukon kellett okulniok.

Az egerek kiirtásában természetes okok is közremüködtek; igy a felső Dunamelléken a mult évi nyári árviz alaposan egérmentessé tette ugyan az elárasztott földeket, de ilyen segitségben kevés volt a köszönet; sok egér elpusztult télen át is azon okból, hogy nem táplálkozhatván kellőleg, nem birt elegendő ellentálló képességgel a fagygyal, a hideg esőkkel szemben; nagyon sokat felfaltak a varjuk, ölyvek s különösen az egérjárta vidéken egyszerre rendkivüli nagy számban fellépett bagolyfélék is, melyek az esti szürkület beálltakor nagy buzgalommal és ügyességgel vadásztak a már ide-oda futkosó egerekre.

A mérgezésnek különben áldozata lett feltünő nagy mennyiségben a vetési varju, ezenkivül egyéb ragadozó

madár és négylábu is. Különösen elpusztult varjut, százszámra lehet helyenként találni, a dunamenti berkekben és más erdőkben is, melyek közelében az egerek ellen méreggel védekeztek.

Igy tehát sok mindenféle tényező közremüködött az egerek elpusztitásánál, ugy, hogy mindegyiknek befolyását a csapás elháritására bajos volna érték szerint, részletesen megbecsülni, de az mindenesetre állitható, hogy ilyen nagymérvü egérjárás alkalmával semmiesetre sem szabad abban bizni, hogy a baj magától is megszünik, hanem minden lehető módon kell védekezni.

Erről most sok gazdának volt alkalma saját tapasztalásból is meggyőződni.

Azt, hogy most már épenséggel semmit sem kell tartani az egerektől, még nem lehet mondani, sőt mert egészen még nem vesztek ki, a védekezés folytatása, illetve a szaporodás lehető megakadályozása most is tanácsos és helyenként szükséges is.

Közli: *Ratkovszky Károly.*

Őz- és nyulkárokról. Hogy milyen nagy kárt okozhatnak az őzek, kőrisültetvényekben, arról volt alkalmam szomoru tapasztalást szerezni a mult és már a folyó évben is, a magyaróvári «Karvas» erdőben foganatositott erdősitéseknél.

Az őzek különös előszeretettel harapják le a kőrisnek csucsrügyét s ezt nemcsak táplálékban való szükség esetén teszik meg, hanem a rügyet, mint csemegét egyáltalában véve nagyon kedvelik. Ezt bizonyitja az is, hogy a lefolyt, egészen hónélküli télen, noha elegendő táplálék volt közvetlen közelben, ezen erdőrészben mintegy 15 kat. holdnyi területen a közös ültetvény összes csucsrügyeit leharapták. Nem is elégedtek meg a könnyen el-

érhető 50—80 *cm.* magas csemeték rügyeivel, hanem az $1^1/_2$—2*m.* magas suhángokat is megfosztották csucsrügyeiktől és pedig jó számitóképességre s nagy értelmességre valló módon, a mennyiben előbb elérhető magasságban beharaptak a törzsbe, ugy hogy annak csucsa lehajlott s a rügy könnyen elérhetővé vált.

A kőris ugyan nagy visszaszerző képességgel bir s pótolja valamelyik oldalhajtás által a csucsot, de mindazonáltal jelentékenyen visszamarad a növésben, mert 1—2 éven át sinylődnie kell, sőt ha a lerágás ismétlődik az ültetés tönkremegy.

Ott, hol nagy az őzállomány, mint Moson vármegyének a Kis-Duna mentében elterülő vadászterületein, kőrist csakis ugy czélszerü ültetni, ha az legalább $2^1/_2$—3 *m.* magas s az őz által elérhető magasságban 3 *cm.* vastag, mert külömben okvetlenül megkárosittatik. Leghelyesebb itt külömben más fanemet pl. juhart vagy szilt választani, a mi a lerágásnak nincs kitéve.

Egyéb vadkárok is jelentékenyek e vidéken, valamint Sopron vármegyében is, különösen a mezei és tengeri nyulak s a nagyban tenyésztett fáczánok okoznak sok bajt.

E károkért némi megtérítést nyujt ugyan a magas vadászati bér, mert nem ritka, hogy egy-egy vadászterület kat. holdanként évi 20, sőt 40 krajczár jövedelmet hoz, sőt van olyan uradalom is, melynek kat. holdja 1 frtért van bérbeadva vadászati czélra.

Daczára e nagy bérjövedelemnek, az erdésznek még nincs oka e mellékhaszonvétel nagysága felett örvendeni, mert tulságos nagy gond fordittatik a vadtenyésztésre, ugy, hogy az elszaporodván, károsításait évről-évre ismétli.

Évente alaposan kell pótolni a tönkretett ültetvényeket, vagy egészben megismételni, a mi a hivatását buzgón

teljesiteni akaró erdőtenyésztőre nézve bizonyára szomoru kötelesség s hogy milyen feladat ez, azt azok tudják legjobban méltányolni, akik végeztek már nagyobb kiterjedésü ültetéseket, melyek jó sikerében gyönyörködhettek is mindaddig, mig azokat vadkár nem érte.

A f. évi márczius hóban ültetett csemeték és dugványok már nagy részben körülrágattak a nyulak által ugy annyira, hogy a nagyobb résznek megmaradásához kevés a remény. Védekezni lehet ugyan a vadkár ellen azáltal, ha a törzsek náddal vagy szalmával, mely sodronynyal erősittetik meg, körülvétetnek, de ez csak kisebb kiterjedésü ültetésekben vihető keresztül azon esetben, ha suhángokat ültetünk; sikerrel láttam alkalmazni a közönséges kátránynyal és petroleummal való bekenést is, ez is igen költséges s nagyobb területen nehezen vihető keresztül.

Legjobb védőszer bizonyára a vadaknak elszaporodását rendszeres lelövéssel, illetve a vadászat igen észszerü gyakorlása utján megakadályozni, a tengeri nyulakat pedig minden eszközzel teljesen kiirtani. Ez utóbbira a vadászati törvény fel is hatalmazza a földtulajdonost, de a végrehajtás mindaddig pium desiderium marad, mig az irtás kötelezővé nem tétetik, a minek a Dunántul egyes vidékein már itt az ideje, mert minden halasztás veszélylyel jár. Közli: *Ratkovszky Károly.*

Halálozás. *Móricz Sándor*, Kolozsvár szab. kir. város jószágfelügyelő-erdésze (Nagy-Ilondán), az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja meghalt. *Béke poraira!*

Változások az erdészeti szolgálat körében.

Földmivelésügyi magyar ministerem előterjesztésére Rajtsán János erdésznek a főerdészi czimet adományozom.

Kelt Bécsben, 1898. évi márczius hó 28.-án.

Ferencz József, s. k.

Darányi Ignácz, s. k.

II.

A földmivelésügyi m. kir. minister az erdőszámvevőségek létszámában Bánovits Dezső, Sabljié Miklós, Lukács József, Kováts Elek és Balogh Miklós erdőszámellenőröket erdőszámvizsgálókká, továbbá Jamniczky Antal, Giller Ede, Thuránszky Béla, Uitz Mátyás és Tordony Gusztáv erdőszámtiszteket erdőszámellenőrökké, — végül Pintia Valér Pompilius erdőszámgyakornokot, Preinesberger Béla végzett erdőakadémiai hallgatót, Brannich Gyula és Salamin Oszkár magánerdőtiszteket erdőszámtisztekké nevezte ki.

Egyesületi hirdetések.

Figyelmeztetés. Az egyesületi könyvkiadmányokból az egyesületi tagok **csak egy példányt** szerezhetvén meg a megállapitott **kedvezményes áron**, több példány megrendelése esetében a többi példány után **a nem tagok számára megállapitott ár** küldendő be.

Az „Erdészeti zsebnaptár" legujabb (1898. évi XVII.) évfolyama megjelent. Ára az egyesületi tagok számára 1 frt, nem tagok számára 1 frt 50 kr. Legczélszerübben postautalványon rendelhető meg az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál. Ha a megrendelő a naptár árának beküldésekor 15 kr. postaköltséget is küld, akkor a postai szállitás bérmentve (keresztkötés alatt, ajánlva) történik.

Az „Erdészeti Növénytan II. k. Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növény földrajz" czimü, 200 aranynyal jutalmazott pályamunka ára az egyesület tagjai számára 6 (hat) frt, nem tagok számára 9 (kilencz) frt. Legczélszerübben póstautalványnyal rendelhető meg az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál.

„Az Erdő-Őr" vagy „Az erdészet alapvonalai kérdésekben és feleletekben" czimü munka h e t e d i k kiadása megjelent. Felkéretnek tehát azok a t. erdőhivatalok, erdőgondnokságok és szaktársak, kik az erdészeti müszaki segédszolgálatra készülő egyének részére ezt a könyvet megszerezni kivánják, hogy annak postautánvétel utján leendő megküldése iránt az „Erdészeti Lapok" kiadóhivatalát értesiteni sziveskedjenek. Ára példányonkint 3 frt. — Ha a megrendelés alkalmával a könyv ára mellett még 25 kr. postaköltség is küldetik, akkor a megküldés bérmentve (keresztkötés alatt, ajánlva) történik.

Az **„Erdészeti Rendeletek Tára" 1880—84. (I.—IV.) évfolyamának III. kiadása teljesen elfogyott, valamint az 1890. (X.) évfolyam I. kiadása is.** (Az I—IV. évfolyamot az egyesület mérsékelt áron visszaváltja. Ajánlatok a titkári hivatalhoz intézendők.)

„Erdészeti növénytan I. k. Általános növénytan" czimü, 200 aranynyal jutalmazott pályamunka ára az egyesület t a g j a i részére 2 frt 80 kr.; nem tagok részére pedig 4 frt. Legczélszerübben postautalványnyal rendelhető meg az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál, mely a müvet abban az esetben, ha a fentebbi összegen felül még 25 kr. beküldetik (keresztkötés alatt, ajánlva), bérmentve küldi meg.

Az „Erdőrendezéstan" kézikönyvének (I kötet; irta: bölcsházai Belházy Emil m. kir. főerdőtanácsos) ára az egyesület tagjai részére 3 frt, nem tagok részére pedig 5 frt. Legczélszerübben postautalványnyal rendelhető meg az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál.

A legelő erdők berendezése, kezelése és hasznositása. Erdő- és gazdatisztek, valamint erdő- és mezőgazdák számára. Irta: Zsarolyáni Márton Sándor m. kir. főerdész. Az Országos Erdészeti Egyesület által 100 darab aranynyal jutalmazott pályamunka. Ára 3 frt. *Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai az egyesület titkári hivatalánál 2 frt 40 kr. kedvezményes áron rendelhetik meg.* (Budapest, V. Alkotmány-utcza 10. sz.)

„A legelő-erdők. — A legeltetés kérdése Magyarországon és annak megoldása mezőgazdasági uton" czimü munka (irta: Földes János m. kir. főerdész) még kapható. Az „Erdészeti Lapok" 1895. évi I—V. füzetében közölt ezen munkát, az egyesület dicsérettel tüntette ki. A külön kiadásnak ára az egyesület tagjai számára 80 kr., nem tagok számára pedig 1 frt 20 kr. Megrendelhető az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V. Alkotmány-utcza 10. sz.)

Az **„Erdészeti Rendeletek Tára"** 1891. évi vagyis XI. az 1892. évi, vagyis XII.; az 1893. és 1894. évi, vagyis XIII. és XIV. évfolyama (ez a két évfolyam egy füzetben), továbbá az 1895. évi, vagyis XV. évfolyama s végül az 1896. évi, vagyis XVI-odik évfolyama az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utcza 10. sz.) megrendelhető. Ára az egyesület tagjai számára az 1891. évfolyamnak 30 kr., az 1892. évfolyamnak 20 kr. az 1893. és 1894. évfolyamot tartalmazó füzetnek 60 kr., az 1895.-i évfolyamnak 30 kr., az 1896.-i évfolyamnak 25 kr.; nem tagok számára pedig 60 kr., 40 kr., 1 frt 20 kr., 60 kr., illetve 50 kr.

Az **„Erdészeti Rendeletek Tára" 1885.—89. (IV—IX.) évfolyamából a II. kiadásnak** ára az egyesület tagjai részére 1 frt 20 kr., nem tagok részére pedig 1 frt 80 kr.

Az **„Erdei facsemeték nevelése"** czimü munka megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utcza 10. sz.). Ára az egyesület tagjai részére 1 frt 50 kr., nem tagok részére 2 frt.

Az „Erdőhasználattan" kézikönyvének, néhai Szécsi Zsigmond m. kir. főerdőtanácsos, erdőakad. tanár által átdolgozott s bővitett II. kiadása megrendelhető az Orsz. Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utcza 10.) A könyv ára az Országos Erdészeti Egyesület tagjai részére 6 frt, nem tagok részére pedig 8 frt. Megrendelhető postautalványon, vagy pedig utánvétellel való küldésre egyszerü levelezőlapon is.

„Magyar Erdészeti Oklevéltár" (Magyarország ezredéves fennállásának emlékére kiadta az Orsz. erdészeti egyesület). Szerkesztette és történeti bevezetéssel és tárgymutatóval ellátta: Tagányi Károly. A három vaskos kötetből álló munka megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalában (Budapest, V. ker., Alkotmány-utcza 10. sz., II. e.). Ára az egyesület tagjai számára 10 frt, nem tagok számára 20 frt.

Erdőmüveléstan. Irta: Vadas Jenő m. kir. erdőtanácsos, erd. ak. tanár. Az Orsz. Erd. Egyesület által pályadijjal jutalmazott munka. Ára az egyesület tagjai számára 3 frt 50 kr, nem tagok számára 5 frt. Megrendelhető az egyesület titkári hivatalánál.

„Erdész-induló" és **„Nemes sziv. — Keringő."** Zongorára. Irta Szmik Gábor. Ára az indulónak példányonkint 1 korona, a keringőnek 2 korona. Megrendelhetők az egyesület titkári hivatalánál (Alkotmány-utcza 10 sz. II. em.). Az eladásból befolyó összeg „A magyar erdőtisztek árvaleányait segélyző alapitvány" gyarapitására fordittatik!

Ő felsége nagy fénynyomatu arczképe, a mely az egyesület nagytermében levő eredeti olajfestmény után készült, megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utcza 10.). Ára az egyesület tagjai részére csomagolással és postaköltséggel együtt 3 frt 50, nem tagok részére 4 frt.

Közvetlenül a szerzőnél rendelhető meg:

„A tölgy és tenyésztése" czimü pályadijnyertes munka a szerzőnél, Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos és akadémiai tanárnál rendelhető meg. Megrendelések egyszerü levelező lapon, vagy postautalványon közvetlenül Selmeczre, a szerzőhöz intézendők. Ára az egyesület tagjai részére 2 frt, nem tagok részére 3 frt.

Ugyancsak Fekete Lajos m. kir. főerdőtanács és ak. tanárnál rendelhetők meg: az „Erdőértékszámitástan“ II. javitott és bővitett kiadása (ára 3 frt), és az „Erdőbecsléstan“ II. teljesen átdolgozott kiadása. (Ára 4 frt.)

Ugyancsak a szerzőnél rendelhető meg:

A selmeczbányai m. kir. erdőakadémia története és ismertetője. Darányi Ignácz földmivelésügyi m. kir. minister megbizásából irta *Vadas* Jenő m. kir. erdőtanácsos és ak. tanár. Megrendelhető szerzőnél (Selmeczbánya) és az „Erd. Lapok“ kiadóhivatalánál*) (V. ker., Alkotmány-utcza 10. sz.) A 24 ivre terjedő, képekkel diszitett s térképpel ellátott munka ára 2 frt. (Erdőgyakornokoknak 1 frt 50 kr; erdészeti müszaki dijnokoknak s akadémiai hallgatóknak 1 frt.)

*) Az „Erdészeti Lapok“ kiadóhivatala azonban csak abban az esetben tehet eleget a megrendeléseknek, ha a t. megrendelők a könyv árát és a 25 krnyi portóköltséget egyidejüleg beküldik, amikor aztán a könyv keresztkötés alatt ajánlva adatik postára.

Erdészeti Rendeletek Tára.

Jegyzőkönyv

a földmivelésügyi m. kir. ministerium szolgálati ügyköréhez tartozó állami erdőtisztek gyermekeinek nevelését segélyező alap intéző bizottságának Budapesten 1898. évi márczius hó 26-án tartott rendes üléséről.

Jelen voltak: Soltz Gyula, ministeri tanácsos, elnök, Belházy Emil főerdőtanácsos, a bizottság előadója Tavy Gusztáv főerdőtanácsos, Bartha Gyula erdőfelügyelő, Törzs Kálmán és Szenes József erdőtanácsosok, bizottsági tagok; dr. Hoffmann Gyula erdész, az alap pénztárosa és Doroszlai Gábor erdész, jegyzőkönyvvezető.

Elnök üdvözli a megjelent bizottsági tagokat s az ülést határozatképesnek nyilvánitván, azt megnyitja; továbbá megemliti, hogy Szabó Adolf, Tomcsányi Gyula, Havas József és Simenszky Kálmán bizottsági tagok távolmaradásukat kimentették.

I. Előadó bemutatja az alapnak a felelős számadók által összeállitott 1897. évi zárószámadását.

A zárószmadás megvizsgálására, valamint egyuttal az alap pénztárának megrovancsolására is, az előadón kivül Bartha Gyula erdőfelügyelő és Szenes József erdőtanácsos bizottsági tagok küldetnek ki azzal az utasitással, hogy eljárásuk eredményéről a legközelebbi ülésen jelentést tegyenek.

Ezzel kapcsolatosan elhatároztatott, hogy a zárószámadás megvizsgálása után, ha az rendben találtatik, a jövő 1898/9 tanévben kioszthatő segélyek iránti pályázati felhivásnak közhirré tétele végett szükséges intézkedések az előadó részéről a kellő időben megtétessenek.

A pályázati felhivás megszerkesztésénél leendő figyelembe vétel végett a bizottság már ez alkalommal felhivja az előadót, hogy a következő tanévben kiosztandó segélyek iránti folyamodványok tájékoztató kimutatásában minden egyes kérvényre vonatkozólag tüntesse ki, hogy a mennyiben egynél több gyermek van, azok közül hány van ellátva s hány ellátatlan, továbbá, hogy van-e valamelyik gyermeknek ösztöndija, vagy más ilynemü állandó segélye s ha igen, mily nagy ennek az összege, kiktől és honnan kapja azt?

II. Előadó bemutatja az 1897 év végen mutatkozott pénztári álladékról szóló kimutatást, mely szerint az alap tulajdonát képezik.

I. Értékpapirokban:

A magyar leszámitoló és pénzváltó bankban 30.000 korona névértékü koronajáradék		15.000 frt — kr.

II. Készpénzben:

1. A pesti első hazai takarékpénztárban a 39443/e. sz. könyv szerint		5.000 frt — kr.
2. A magyar leszámitoló- és pénzváltóbankban a 16425. sz. könyv szerint		15.000 frt — kr.
3. A magyar leszámitoló- és pénzváltóbankban a 20042. sz. könyv szerint		8.390 frt — kr.
4. Az erdészeti házipénztárban		41 frt 33 kr.
Összesen		43.431 frt 34 kr.

Ebből az összegből esik:

1. Az alaptőkére:

a) értékpapirokban	15.000 frt — kr.	
b) takarékpénztári betétekben	4.917 frt 57 kr.	19.917 frt 57 kr.

2. A folyó kezelésre:

a) az 1897/98. tanévre engedélyezett segélyekre	8.875 frt — kr.	
b) az 1898/99. tanévre kiosztható segélyekre	14.630 frt — kr.	
c) különféle kisebb kiadásokra	8 frt 76 kr.	23.513 frt 76 kr.
Összesen		43.431 frt 33 kr.

Bemutatja továbbá az ülés napján mutatkozó pénztári álladékról szóló kimutatást, amely szerint az alap tulajdonát képezik:

I. Értékpapirokban:

A magyar leszámitoló- és pénzváltóbankban 30.000 korona névértékü koronajáradék	15.000 frt — kr.

II. Készpénzben:

1. A pesti hazai első takarékpénztárban a 39.443/*e* sz. könyv szerént	5.000 frt — kr.
2. A magyar leszámitoló- és pénzváltóbankban a 16.425. sz. könyv szerént	15.000 frt — kr.
3. A magyar leszámitoló- és pénzváltóbankban a 21.847. sz. könyv szerént	8.896 frt 50 kr.
4. Az erdészeti házi pénztárban	128 frt 21 kr.
Összesen	44.024 frt 71 kr.

Ebből az összegből esik:

1. Az alaptőkére:

a) értékpapirokban ...	15.000 frt — kr.	
b) takarékpénztári betétekben	4.917 frt 57 kr.	19.917 frt 57 kr.

2. A folyó kezelésre:

a) az 1897/8. tanévre megszavazott 14.500 forint segélyből még ki nem fizetett összeg	4.635 frt — kr.	
b) az 1897/8. évi tiszta jövedelemre	19.472 frt 14 kr.	24.107 frt 71 kr.
Összesen		44.024 frt 14 kr.

A bizottság a pénztári jelentéseket tudomásul vette.

III. Előadó bemutatja az apatini magyar kir. erdőhivatalnak 3924/897. sz. jelentését, melylyel az erdőhivatal kerületében alkalmazott erdőtisztek ellátatlan gyermekeinek névjegyzékét beterjeszti.

A jelentés, illetve a csatolt névjegyzék annak idején leendő használatra az előadónak kiadatik.

IV. Előadó bemutatja Péch Dezső m. kir. erdőmester folyamodványát, melyben Ida nevü leánya részére pénzsegélyt kér.

Folyamodó kérelme figyelembe nem vehető, mert a segélyösszegek a folyó tanévre már kiosztattak, a további segélyezésre nézve pedig csak a jelen tanév végével nyert iskolai bizonyit-

ványnyal felszerelt s az annak idején közzéteendő pályázati felhivásra benyujtott kérvények lehetnek érdemleges elbirálás tárgyai.

A kérvény tehát ez értelemben elintézve visszaküldendő a folyamodónak.

Miután más indítvány vagy jelentés nem tétetett, elnök az ülést bezárja.

Kmf.

Belházy Emil s. k.,
előadó.

Sóltz Gyula s. k.,
elnök.

Doroszlai Gábor s. k.,
jegyzőkönyvvezető.

Az Országos Erdészeti Egyesület pénztáránál teljesitett befizetések.

1898. évi márczius hóban.

A rövidítések magyarázata

ak. = alapitványi kamat; att. = alapitványi tőketörlesztés; k. a. = készpénz alapitvány; WKa. = Wagner Károly alapitvány; TLa. = grf. Tisza Lajos alapitvány; BAa. = Bedő Albert alapitvány; Asa. = Magyar erdőtisztek árvaleányait segélyző alapitvány; td. = tagsági dij; hd. = hirdetési dij; ld. = lapdij; kld. = kedvezményes lapdij; pk. = postaköltség; Ert. = Erdészeti Rendeletek Tára; áb. = átfutó bevétel; rb. = rendkivüli bevétel; EL. = Erdészeti Lapok egyes füzetei; Npt. = Erdészeti Zsebnaptár; nvt I. = Erdészeti Növénytan I. rész; nvt II. = Erdészeti Növénytan II. rész; ÖFa. = Ő Felsége fénynyomatu arczképe; Ecs. = Erdei facsemeték nevelése; Fcst. = Fekete Lajos. Főbb fanemek csemetéinek termesztése; Evü. = Fekete Lajos. Az erdei vetésről és ültetésről; Eht. = Erdőhasználattan; ik. = takarékpénztári időközi kamatok; Ék. = Értékpapirok kamatai. Rz. = Erdőrendezéstan; FL. = Földes J. „Legelő-erdők"; M. L.: Márton Sándor: A legelő erdők berendezése stb.; EOT. = Magyar Erdészeti Oklevéltár; Eáh = Fekete Lajos. Az erdők ápolásáról és használatáról. Em. = Erdőmüveléstan.

	Befizetések frt
Anca Döme td.	4.—
Ay Antal td.	8.—
Állampénztár földm. ministerium utalványára könyvekért	665.09
Dr. Bedő Albert néhai Klein Ödön helyett att.	10.—
Balogh Ernő td.	1.—
Barsy Richárd td.	3.—
Berkes Ágost Fcst. 1.— Evü. 1.— Npt. 1.30	3.30
Bisztrai erdőgondnokság Npt.	3.06
Borza Demeter Npt.	1.70
Bodó Károly td.	5.—
özv. Borköles Józsefné td.	5.—
Binder József td.	8.—
Balás Béla Em. 3.50 Npt. 1.— td. —.25	4.75
Bazin város erd. hiv. E. L.	1.05
Churawy Károly td.	8.—
Cotteli Honorát td.	4.—
Czobor Adolf td.	47.—
Cionca Miklós Npt.	1.15
Cserny Győző perk. 6.03 ak. 8.—	14.03
Czermann Sándor td.	25.—
Diaconovich Sándor td.	4.—
Dobó Jenő Npt.	1.15
Dvorák Antal Npt.	1.56
Érsek Árpád Rz. 3.— td. —.25	3.25
Fogassy Géza Em. 3.50 áb. —.20	3.70
Földváry Tibor Evü.	1.—
Fangh József Npt.	1.15
Florek János td.	3.—
Ferencz Gyula Em. 3.50 Györke Károly helyett td. 8.—	11.50
Ferenczy Lajos td.	3.—
Frits Gyula Npt.	1.20
Fodor Károly nvt. I.	2.80
Fehér Pál ak.	2.—
Gábor Dénes	2.81
Ghyczy László td.	3.—
Guckler Károly td.	8.—
Gogl Adolf	5.—
Goró Ferencz hd.	2.55
Garlathy Oszkár pk.	—.15
Gurka Antal ld.	5.—
Gasser Lipót hd.	6.30
Gasparik Pál Npt.	4.20
Gothárd József td.	32.—
Goldberger Leo nvt. I.	2.80
Glosz Alajos td.	5.—
Görgény szt.-imrei erdőőri szakiskola Npt.	3.20
Grellneth János Npt.	1.56

Befizetett	frt
Hammersberg Géza td.	1.—
Dr. Hoffmann Gyula td.	1.—
Hámernyik Béla td.	4.—
Hg. Hohenlohe-féle jószágigazg. Javorina td.	8.—
Hohoss János td.	4.—
Hayden Gyula td.	8.—
Hirsch és Comp. Npt.	1.56
Homoródi főszolgabiró hd.	4.07
Hajós Gyula td.	8.—
Hoós Ernő Npt.	1.60
Harwich Ernő Npt.	1.65
Huszthy László td.	4.—
Imecs Béla Rz. 3.— M. L. 2.40 pk. —.50	5.90
Jankó Sándor td.	2.—
Jonica János td.	4.—
Janatka József att. 5.— aka. 6.—	11.—
Jurkovich János td.	3.—
Kostyál Gyula td. 4.45 perk. —.55	5.—
Kilián Frigyes nvt. I.	4.—
Kauffman Béla nvt. II. 6.— Em. 3.50	9.50
Kugyelka Ferencz td.	2.—
Kósa József td.	4.—
Kovács József td.	8.—
Kugler Ist. Rz. 3.— nvt. I. 2.86	5.86
Kondor Vilmos Npt.	1.15
Káspár József td.	8.—
Lányi Aladár td.	8.—
Léber Antal td.	5.—
Ludmann Miksa td.	44.—
Lugosi erdőigazgatóság Em.	88.56
Luschmann István Npt.	1.55
Lorencz Viktor hmd.	33.75
Lux Károly Npt.	1.56
Mészáros János td.	8.—
Molnár János td.	4.—
Miavai főszolgabiró hd.	5.70
ifj. Mjazovszky Károly td.	8.—
Muránszky Kálmán td.	4.—
Misley Béla td. 4.— Npt. 1.20	5.20
Marcon Antal Npt.	1.15
Márton Sándor gyüjtésből Wka.	9.—
Müller György ld.	2.—
Metzli Camill Em. 3.50 Npt. 1.06	4.56
Molitorisz Emil Npt.	1.56
Masztics Ádám nvt. I.	3.05
Moson vármegye pénztára hd.	6.50
Mercz Gusztáv nvt. I.	2.80
Ondrus Gyula td.	3.—
Orbán János perköltség	3.—
Ottinger Vil. és Vlad Virg. nvt. I.	5.60
Ogris M. Npt.	1.56
Partos Vilm. td. 4.— Npt. 2.65	6.65
Petricsek István Em.	5.—
Petzrik Antal td.	8.—
Pfundtner Károly td.	8.—
Puskás Jenő Npt.	1.06
Polák Ferencz Npt.	1.15
Podhradczky András Em.	7.—
Puchreiner Henrik td.	4.—
Rozner Mór nvt. I.	2.80
Ressel István td. 3.— perköltség —.55	3.55
Ruttkay Géza att.	5.—
Révai testvérek Npt.	1.50
Révai Leo Npt.	1.50
Razgha Dezső Npt.	2.70
Rohoska és társai nvt. I.	8.40
Ramenarik József td.	5.—
Ryll Viktor td.	8.—
Ratkovszky Károly ŐFa.	3.50
Schmidt Károly ak.	2.—
Suszter Rezső td.	4.—
Scholcz Hugó Em.	3.75
Spissák Gyula nvt. II. 6.— Npt. 1.15	7.15

Befizetések	frt
Stolcz József td.	5.—
Cs. Szüts Kálmán perk.	8.40
Somoghy Lajos EOT.	10.06
Szabó János Npt.	1.56
Szikora György Npt	1.56
Sailer György td.	24.—
Schmotzer János td. 6.— Npt. 1.15	7.15
Schmidt János Npt.	1.15
Soska Gyula td.	8.—
Szigethy János hd.	1.20
Sztavács Norbert Npt.	1.15
Szepesi Gusztáv perköltség	8.40
Sikray Sámuel Huszár Béla helyett hd.	1.60
Sulyok Zoltán Npt.	1.15
Sifft Ágost Ecs. 1.50 pk. —.25	1.75
Szimu János ld.	2.—
Tichy Kálmán td.	2.—
Tóth Miklós td.	1.—
Tirts Rezső nvt. II. 6.— M. L. 2.40 Em. 3.50 Asa 1.50 ÖFa. 3.50	16.90
K. Tarsoly Árpád td.	4.—
Tompa Ferencz td.	8.—
Tompa Kálmán perk.	5.—
Turcsa Tivadar td.	8.—
Urbanovszky Béla Npt.	1.15
Vermes Aladár td.	4.—
Vadas János td.	8.—
Vermes Aladár Npt.	1.15
Vaszil János ld.	8.—
Wolf György td. 2.— Npt. 1.15	3.15
Würsching Frigyes ak.	8.—
Wocher Jen. Em. 3.50 td. —.20	3.70
Weinert Tivadar Npt.	1.15
Weisz Dénes ld.	2.—
Winkle Nándor ÖFa.	4.—
Zsabka János td.	3.—
Zbinyovszky Lajos td.	12.—
Zsarnóczai erdőhivatal hd.	7.35
Zsarnóczai erd.-hiv. nvt. I. 4.— nvt. II. 9.— Eht. 8.— Ecs. 2.— Ert. 2.20	25.20
Zágrábi erdőigazg. k. a.	200.—
Zágrábi erdőigazg. hd.	5.70
Márczius havi bevétel	1846.69
Jan. és febr. hóban befolyt	7832.71
Összes bevétel	9679.40